

Rapor No: 202, Ekim 2015

SURİYE ASKERİ MUHALEFETİ

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

SURİYE ASKERİ MUHALEFETİ

ORSAM Rapor No: 202

Ekim 2015

ISBN: 978-605-9157-06-3

Ankara - TURKEY ORSAM © 2015

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Hazırlayan:

Abdulkadir Şen, *Marmara Üniversitesi Ortadoğu Sosyolojisi Bölümü*

İçindekiler

Takdim.....	5
I. Özgür Suriye Ordusu.....	7
1. ÖSO: Bir İsim Mi? Örgüt Mü? İttifak Mı?	11
2. Özgür Suriye Ordusuyla İlintili Gruplar	21
2.1. Suriye Devrimcileri Cephesi (Cebhetu Suvvâr-i Suriya).....	22
2.2. Hazm Hareketi.....	24
2.3. Güney Cephesi.....	25
2.4. Beşinci Kolordu	28
3. Şâm Cephesi.....	31
3.1. Nurettin Zengi Grubu	32
3.2. Mücahidler Ordusu	32
3.3. Asala ve Tenmiye Cephesi	33
3.4. Festakim Kema Umirt	33
4. Suriye Türkmen Birlikleri	35
II. İslâmi Hareketler	37
1. İslâm Cephesi.....	37
2. Ahraru'ş Şâm Hareketi (Şâm'ın Özgürleri Hareketi).....	41
2.1. Sukuru'ş Şâm	45
2.2. Livâu'l-Hak Tugayı	47
2.3. Ensâru'ş-Şâm	48
2.4. Kürt-İslâm Cephesi	49
3. Livâu't-Tevhîd	51
4. Ceyşu'l İslâm (İslâm Ordusu)	55
5. Nusret Cephesi	59
6. Cundu'l-Aksâ	65
7. Ensâru'd-Din Hareketi.....	67
7.1. Muhacir ve Ensâr Ordusu (Ceyş-ul Muhacirin ve'l-Ensâr)	67
7.2. Ketîbetu'l-Hadra.....	68
7.3. Şâm el-İslâm Hareketi	69
7.4. Fecru'l-İslâm Hareketi.....	69

III. Diğer Etkin Gruplar.....	71
1. İmam Buhari Ketibesi	71
2. Cundu Ő-Şam	73
3. Ensaru'l-İslam	75
4. Türkistan İslam Partisi	77
5. Fethu'l-İslam.....	79
6. Abdullah Azzam Tugayları.....	81
IV. Irak ve Şam İslam Devleti.....	84

TAKDİM

Suriye’de halk ayaklanmasının silahlı direniş boyutuna geçmesi yaklaşık 6 ay içinde gerçekleşti. İlk aşamada silahlı muhalifler ordudan silahları ile birlikte ayrılan askerler ve halk gösterilerini orduya karşı koruma çabasındaki gençlerden oluşturmuştu. Bu yapılar son derece tecrübesiz, küçük, hafif silahlarla donatılmış, aralarında koordinasyon olmayan ve sadece kendi yakın çevrelerinde etkili olan yapıları. Bu dönemde Suriye’de 1000’in üzerinde silahlı birliğin varlığından bahsetmek mümkündür ve askeri muhalefetin resmini ortaya koymak neredeyse imkansızdı. Süreç o kadar dinamikti ki kuruluşunu duyuran bir örgüt kısa sürede ortadan kalkabiliyor ya da diğer bir örgüt çatısı altına girebiliyordu. Ya da liderini kaybeden güçlü bir yapı bir anda marjinalleşebiliyordu. Gelişen süreç içinde söz konusu gruplar içinde bazıları giderek ön plana çıkmaya başladı. Aşırı dağınık haldeki güç belli merkezlerde toplanmaya başladı. Buna paralel olarak silahlı muhalifler savaş tecrübesi kazandı, askeri liderler ortaya çıktı başladı, dış yardımın da artması ile gelişmiş silahlar ile mücadele etmeye başladılar ve farklı yapılar arasında ortak düşmana karşı mücadele temelinde koordinasyon ve işbirliği doğmaya başladı. Bazı büyük gruplar sadece kendi yakın çevresinde etkili olmanın ötesinde neredeyse tüm Suriye’de faaliyet gösteren çapta büyüdü.

Ayaklanmanın ilk dönemi ile kıyaslandığında silahlı muhalefetin bahsi geçen açılardan büyük ilerleme kaydettiğini söylemek mümkündür. Hatta bazı gruplar için küçük ordular tanımlamasını yapmak doğru olabilir. Ancak yine de Ekim 2015 itibarıyla Suriye’de silahlı muhalefetin halen tek çatı altında toplanmadığını ve parçalı bir yapı arz ettiğini söyleyebiliriz. Ancak ilk döneme göre sahada daha kalıcı bir resmin varlığından bahsedebiliriz. Artık Suriye silahlı muhalefeti açısından bir sınıflandırma yapmak mümkün ve geçmişe göre daha gereklidir. Elinizdeki çalışma bu çabanın bir ürünüdür. Dr. Abdülkadir Şen uzun süre içinde çok sayıda saha çalışması ve görüşmeye dayalı olarak 2015 yılı itibarıyla Suriye silahlı muhalefetinin güncel resmini ortaya koymuştur. Şen kapsamlı ve objektif verilere dayanan çalışmasında Suriye silahlı muhalefetini dört ana başlık altında toplamıştır. Bunlar; Özgür Suriye Ordusu, İslami Hareketler, bağımsız hareket eden diğer etkili gruplar ve Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)’dir. Esasen İŞİD’i tam bir muhalif yapı olarak da tanımlamak mümkün değildir. Yazar belki de bu nedenle çoğu zaman rejimden ziyade muhaliflerle mücadele eden bu silahlı grup için ayrı bir başlık açmıştır. Çalışmada okuyacağınız üzere genel sınıflandırmanın altında çok fazla sayıda grup yer almaktadır. Her grubun liderlik yapısı, örgütsel şeması, askeri güç ve stratejileri, kaynakları, ideolojileri, etkinlik alanları, diğer aktörlerle ilişkileri, politik sosyal faaliyetleri, halka ilişkileri, gerçekleştirdikleri önemli eylemler gibi konularda son derece detaylı bilgilere ulaşacaksınız.

Suriye iç savaşı çok aktörlü, değişken ilişkilere ve ittifaklara sahne olan belki de tarihin en karmaşık sorunlarından biri haline gelmiş durumdadır. Abdülkadir Şen tarafından kaleme alınan Suriye Askeri Muhalefeti başlıklı ORSAM raporunu bu karmaşık düzeni anlama çabalarına bir katkı sunacağı ümidiyle yayınlıyoruz. Keyifli okumalar dileriz.

Doç. Dr. Şaban Kardeş
ORSAM Başkanı

Hazırlayan: Abdulkadir Şen, *Marmara Üniversitesi Ortadoğu Sosyolojisi Bölümü*

SURİYE ASKERİ MUHALEFETİ

I. ÖZGÜR SURİYE ORDUSU

Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) rejimin şehirleri kuşatıp, toplu tutuklama ve katliamlara başladığı bir süreçte, 29 Temmuz 2011 tarihinde kurulmuştur. ÖSO'nun kuruluş açıklamasında temel amaçlarının “rejimi sona erdirmek olduğu ve rejime destek veren tüm güvenlik birimlerinin hedeflerinde olduğu” belirtilmiştir. Halkın aylar süren barışçıl gösterilerine, rejim güçlerinin şiddetle karşılık vermesi sonucu, kriz bir iç savaşa evrilmiştir. Ayrıntılı bir inceleme yapıldığında ülkedeki rejim güçlerine karşı yapılan ilk silahlı organize saldırının 6 Haziran 2011’de Cisru’ş-Şuğur kasabasında, 120 rejim askerinin öldürüldüğü saldırı olduğu görülür. Bu saldırı için taraflar birbirini suçlasalar da genel kanaat saldırının (ilk protestoların başladığı, 15 Şubat târihi dikkate alındığında) 6 ay boyunca akrabaları öldürülen aşiretler ve ordudan ayrılarak ÖSO’yu kuracak olan subaylar tarafından gerçekleştirildiği yönündedir. Bu durum silahlı çatışmaların 4 buçuk ay süren barışçıl gösteriler sonunda başladığını göstermektedir. Yine de Cisru’ş-Şuğur olayının o zamana kadar öldürülen bir kaç bin ve tutuklanan binlerce kişinin intikamı olarak yapılan tepkisel bir saldırı olduğu söylenebilir. Zirâ saldırıyı hiç bir grup üstlenmemiştir. Ayrıca saldırının, olaylara müdahale etmeyen bağımsız bir rejim karargâhına değil, Cisru’ş-Şuğur kasabasında katliamları organize etmekte olan rejim askerlerine, yeni kat-

liamları önlemek ve savunma yapmak amacıyla yapılmış, sıradan bir tepkisel savunma eylemi olduğu da düşünülebilir. Cisru’ş-Şuğur kasabası, 1980 yılında Baba Esed döneminde rejim tarafından yapılan bir diğer katliam dolayısıyla rejimle halk arasındaki ilişkilerin her zaman gergin olduğu bir bölgedir.¹ Rejim güçlerine karşı gerçekleştirilen ya da öyle olduğu rejim kaynaklı iddiâ edilen Cisru’ş-Şuğur saldırısının rejim tarafından yapıldığı da iddiâ edilmiştir. Buna göre rejim halka ateş açmak istemeyen askerleri katletmiş ve görüntüleri yayınlayarak muhaliflerin masum askerleri katlettikleri, muhalefetin barışçıl olmadığını iddiâ etmiştir.

Halkın taleplerini barışçıl yollarla savunduğu sırada, onları koruyacağını ilan eden ÖSO, 29 Temmuz 2011’de kuruluncaya² kadar muhalefet barışçıl yöntemlerde ısrar etmiştir. Halkın ÖSO’ya desteği kurulur kurulmaz değil, rejimin baskı ve katliamlarını daha da artırması üzerine gelişmiştir. Kısacası rejim, halkı silaha sarılmaya zorlayan politikalara imza atmıştır. Rejimin sivil muhalefeti silahlı savaşa dönüştürerek halk desteğini kaybetmesini ve marjinal bir hale gelmesini amaçladığı, böylece meşrûiyet kaybına uğrayacağını düşündüğü ve devrimin kolayca bastırabileceğini planladığı da iddiâlar arasındadır.

ÖSO Tarafından Kullanılan Suriye Bayrağı

Uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmek ve rejimin haklılığını ortaya koymak için Suriye rejimi zaman zaman yaptığı açıklamalarda, yaşananlarla ilgili olarak yabancı güçleri suçlamıştır. Ancak Suriye krizinin ilk yılı boyunca, hiç bir Sünni cihat yanlısı yabancı grup sahada etkin olmamıştır. 2012 başına kadar yabancı Sünni savaşçıların varlığına dâir hiçbir kayda değer belge, görüntü, resim ya da rapor yokken, İran Devrim Muhafızları ve Hizbullah üyelerinin daha ilk aylarda bölgedeki varlıkları ispatlanmıştır.³ Krizin ilk altı ayı sadece sivil protestolarla geçmiş, diğer altı ayda ise büyük oranda rejimin saldırılarından korunma amaçlı ordudan ayrılanların organize ettiği sınırlı oranda bir silahlı direniş gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Suriye krizinin ilk bir yılı boyunca Suriye rejimi gerçekçi reformları uygulamaya sokmadığı için bir fırsat kaçırmış ve birinci yıldan sonra sahneye çıkan birbirinden farklı yeni aktörler barışçıl çözüm yollarını zorlaştırmıştır. Başından itibaren İran ve Rusya'nın baskıcı yönetime destek vererek krizi derinleştirdiği bilinmektedir. Muhaliflere karşı savaşan İranlı bir general basına yansıyan röportajında, krizin ikinci ayından itibaren, Devrim Muhafızları'nın Suriye'de rejime destek vermeye başladığını açıklamıştır.⁴ Rusya, diktatörlüğün uygulamalarına âdetâ onay verincesine silah yardımıyla bulunmuş ve BM'den geçen kınama bildirimlerini dahi veto etmiştir. Suriye krizine, bilinen ilk dış müdahale, İran ve kontrolündeki aktörler tarafından, erken dönemlerde yapılan açıklamalardır. Suriye'de yabancı savaşçıların çatışmalara dâhil olduğuna dâir ilk raporlar ve belgeler, Hizbullah ve Irak'lı Şii militan gruplara

ra işaret etmektedir. Ayrıca, rejime İran ve Rusya tarafından yapılan silah sevkiyatları, savaşta Suriye'deki taraflara yapıldığı bilinen ilk silah yardımıdır. Rejimin politikası halkı silahlı savunmaya itmştir. İlk protestonun başladığı⁵ 11 Şubat 2011 ile silahlı mücadele yürüteceğini açıklayan ilk grup olan ÖSO'nun kurulduğu 29 Temmuz 2011 arası dönem, barışçıl protestolar dönemi olarak adlandırılabilir. Bu tarih aralığı, rejimin en az 5 ay boyunca barışçıl protestoları sona erdirip reform yolunu tercih edebileceken, bunu yapmayıp halkı baskıyla sindirmek istediğini ve devrimin silahlı isyana dönüşümüne sebep olduğunu göstermektedir. ÖSO, kendisini Suriye halkının ordusu olarak tanımlamış ve hedefinin de saldırı değil savunma olduğunu ilan etmiştir.⁶ Rejim, İran ve Hizbullah'tan savaşçı ve silah desteği, Rusya'dan siyasi destek ve silah alırken, ÖSO başlangıçta sadece yerli unsurlardan oluşmuştur.

Suriye direnişinin yaşadığı ilk dönem barışçıl protestolar dönemi, ikinci dönem, rejim ordusundan ayrılan subaylar tarafından kurulan ÖSO ve gerek yerli hareketler gerekse de yabancı savaşçıların tarafından kurulan çeşitli muhalif yapıların rejime karşı savaşmaya başladığı dönemdir. Bu dönem silahlı mücadele dönemi olarak adlandırılabilir. Silahlı mücadele dönemi, bütün ulusal ve uluslararası çabaların başarısız kalması, yapılan bütün arabuluculuk ve gözlem girişimlerine rağmen Suriye rejiminin bir türlü gerçekçi reformları hayata geçirmemesi sonucu, geniş halk kitlelerinin savaşmaktan ve kendilerini silahla korumaktan başka bir çözüm olmadığını düşündüğü bir dönemde başlamıştır. Rejim güçlerine karşı ordudan ayrılan subayların yanı sıra, aşiretler de silahlanmaya bu dönemde başlamıştır. 2011 Aralık ayı itibarıyla bazı raporlar ordudan ayrılan askerlerin sayısının 10 bini geçtiğini ortaya koymuştur.⁷ Bu dönemde Suriye ordusundan ayrılan subayların sayısı ciddi oranlarda olsa da, ayrılanların çoğunun ailesinin güvenliği sağlamak için evlerine gittiği ya da yurt dışına kaçtığı söylenebilir. Dolayısıyla or-

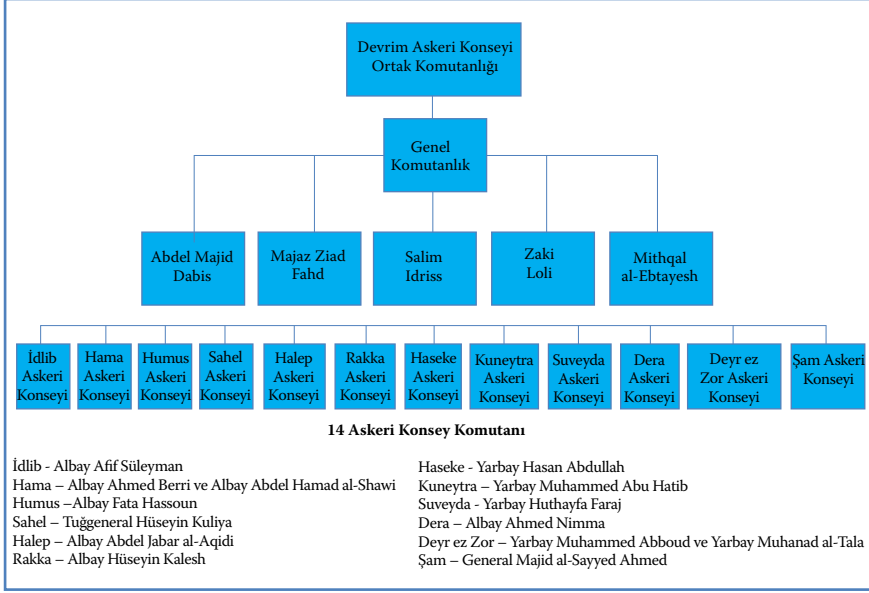
dudan her ayrılan subay ya da asker ÖSO saflarında yer almamıştır.

ÖSO grupları, hem birbirlerine güven-memeleri dolayısıyla, hem de rejim tara-fından kuşatma altına alınıp birbirinden koparılan farklı bölgelerde ortaya çıkma-ları sebebiyle, ilk dönemlerde birbirinden bağımsız hareket etmişlerdir. Fakat yapı-lan açıklamalarda, farklı ÖSO grupla-rının sembol haline gelen Albay Hüseyin Harmuş ve Riyad el-Es'ad'a destek verdik-leri görülmüştür. Siyâsî muhalefetin yurt dışında faaliyet gösteren çatı yapılanma-sı Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ve diğer siyâsî yapılanmalar zamanla birbirinden bağımsız gruplarla iletişim kurmayı ba-şarmış ve ÖSO'nun daha az parçalı hale gelmesi için çalışmalar yürütmüştür. İlk dönem ÖSO birliklerinin sayılarının, onlu rakamlarla ifade edildiği görülürken, Su-riye ordusundan ayrılmaların arttığı dö-nemlerde, kimi ÖSO gruplarının sayısının yüzlere ulaştığı görülmektedir. ÖSO, sü-reç içinde Suriye içindeki farklı gruplarla birlik oluşturmayı başarmıştır.

2011 yılının Aralık ayında SUK ile askeri faaliyetler yürüten ÖSO, beraber hareket etme kararı almıştır. Böylece silahlı ÖSO birliklerinin yurt dışında temsil hakkı, SUK'a devredilmiştir.⁸ ÖSO'nun SUK'u resmi temsilcisi olarak tanınması muhalif-lere silah ve lojistik akışının önünü açmış, barış görüşmelerinde siyâsî muhalefetin elini kuvvetlendirmiştir. Ancak SUK, bü-tün çabalarına rağmen birbirinden bağımsız ÖSO gruplarını bir araya getirmede istenen başarıyı gösterememiştir. ÖSO ve yurt dışındaki muhalif siyâsî kurumların parçalı bir görünüm arz etmesinde, Suriye iç savaşına dâhil olan farklı ülkelerin talep-leri de etkili olmuştur. Bu taleplerin çakiş-ması zaman zaman ÖSO, SUK ve Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koa-lisyonunda (SMDK: SUK'un da içinde yer aldığı geniş çatı siyâsî muhalif yapı) liderlik değişimlerine neden olmuştur. Örneğin, başlangıçta ana karargâhı Türkiye sınırın-da olan ÖSO, Körfez ülkelerinin, ÖSO'nun tamamen Türkiye kontrolünde olduğu

yönündeki kaygılarını gidermek amacıy-la, ana karargâhını 2012 sonlarına doğru Suriye içlerine taşıdığını açıklamıştır.⁹ 7 Aralık 2012 tarihinde ÖSO, gruplar ara-sındaki koordinasyonu artırmak amacıyla tüm Suriye'de 30 üyeli bir askeri meclisin kuruluşunu ilan etmiştir. Bundan bir gün sonra Antalya'da, 260 saha komutanının, ABD, İngiltere, Ürdün, Fransa ve Körfez ülkelerinin temsilcilerinin de katıldığı bir toplantı yapılmıştır.¹⁰ Bu dönemde Albay Riyad el-Es'ad'ın sembolik liderliğindeki ÖSO'ya alternatif olarak Tuğgeneral Mus-tafa eş-Şeyh liderliğinde Yüksek Askeri Meclis kurulmasıyla bir müddet bağımsız ÖSO birliklerinin ortak faaliyet yürüttüğü gözlenmiştir. Askeri Meclis, Suriye'deki direniş sahalarını farklı bölgelere ayı-arak, her birine komutanlıklar belirlemiştir. Yüksek Askeri Meclis, hem Suriye'de reji-min çekildiği bölgelerde oluşan güvenlik boşluğunu dolduracak, hem de Suriye'deki İslâmcı hareketlerin gücünü zayıflatacak, tek alternatif olarak değerlendirilmiştir.¹¹ Ancak, Askeri Meclis'e, Batı desteği hiç bir zaman dengeleri değiştirecek derecede olmamıştır. ABD, 28 Şubat 2013 tarihinde Askeri Meclis'e ilk kez, ölümcül olmayan lojistik ve para desteği vereceğini kamu-oyuna açıklamıştır. Bu döneme kadar ÖSO gruplarına yapılan yardımlar örtülü öde-neklerden yapılan cüzi miktarlardır ve bunların çoğunu da ABD istihbarat servisi CIA organize etmiştir.

Mustafa eş-Şeyh liderliğindeki ÖSO biri-mi yeterince etkin olamadığı için bir müd-det sonra Ortak Askeri Komutanlık isimli yeni bir ÖSO gücü kurulmuştur.¹² Eylül 2012 tarihinde Tuğgeneral Miskal el-Batış bir açıklama yaparak Tuğgeneral Selim İdris'in de katılımıyla ÖSO Ortak Komu-tanlığının kurulduğunu duyurmuştur. Ortak Komutanlık Tuğgeneral Miskal el-Batış, Tuğgeneral Selim İdris, Tuğgeneral Abdulmecid Dabis, Tuğgeneral Zeki Loli ve Tuğgeneral Ziad Fahd'in dâhil olmasıyla 5 üyeden oluşmuş, önceki 14 ayrı eya-letten yerel askeri konseyleri sevk ve idare edeceği bildirilmiştir.¹³

14

ÖSO kurulduğu dönemde Batı ülkelerinin yeterli desteğini alamamıştır. Batı ülkeleri, ÖSO'ya gönderilecek silah ve desteğin radikal unsurların eline geçeceği endişesini gizlememiştir. Nitekim ÖSO'nun yeniden yapılandırılması ve seküler, ılımlı liderlerin örgüte verilecek desteği korumak üzere

re etkin hale getirilmesi çalışmaları sonucunda 2012 Aralık ayında Riyad el-Es'ad saf dışı bırakılarak General Selim İdris liderliğe getirilmiştir. General Selim İdris kendilerine verilen desteği radikal gruplarla paylaşmama sözü vermiştir.¹⁵

1. ÖSO: Bir İsim mi? Örgüt mü? İttifak mı?

Uluslararası toplum, bir ulus devletin ordusundan ayrılan subayların başlattığı isyanı, genelde terörizm olarak tanımlama eğiliminde değildir. Bu tür isyan ya da muhalefet hareketleri, anarşist örgütlere göre daha meşru sayılmakta ve başarılı olmaları durumunda devletin yeni temsilcileri olarak da kolayca tanınmaktadır. Bu nedenle, Suriye’de, ÖSO’nun kurulma aşamasına dâhil olmamasına rağmen, kendisini ordudan ayıran subaylardan müteşekkil bir yapı olarak tanımlayan, yerel direniş gruplarının da varlığı bilinmektedir. ÖSO’nun, Suriye’de silahlı direnişin başladığı 2012’den şu ana kadar ordudan ayrılan subayların yanında bazı İslâmi grupların kendilerini gizledikleri, dış dünyaya daha yasal bir zeminde iletişim kurup gelen yardımlara ulaşabildikleri şemsiye bir isim olduğunu söylemek yanlış olmaz. ÖSO denildiğinde ona dâhil olan ya da olmayan grupları hiyerarşik olarak ayıramadığımız bir koalisyon ve çatının kastedildiğini söylemek mümkündür. Bu heterojen yapısı ÖSO’nun zamanla birtakım bölünmelere maruz kalmasını, özellikle İslâmi ağırlıklı ideolojik yapıların kendilerini ÖSO’dan ayırmaya başlamasını (Örnek, Faruk el-İslâmi, Livâu’t-Tevhîd) beraberinde getirmiştir. ÖSO, bütün uluslararası çabalara rağmen hala hiyerarşik tek tip bir yapı değildir ve muhtemelen gerçekçi bir kıyaslama yapıldığında, birbirini ideolojik olarak da yönetsel olarak da benimsemeyen yüzlerce ayrı grubun ortak bir isim kullanmasıyla oluşan bir koalisyondur. Örneğin El Cezire tarafından sahada bulunan grupların incelenmesi ve Suriye Askeri Konseyinden alınan destekle hazırlanan ve ÖSO’nun üst ve alt gruplarını inceleyen önemli bir çalışmada kendisini ÖSO’ya dâhil kabul eden 900’den fazla grup olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁶ Bu grupların birbiriyle

yaşadığı rekabet, çeşitli nedenlerle savaştığı sayılarını gizleme ya da abartma eğilimleri gibi nedenlerle, ÖSO’nun gerçek savaştığı sayısı net olarak belirlenmemektedir. Savaştığı sayısı ordudan ayrılan askerler hesaplanarak da tahmin edilememektedir zira birçok askerin ordudan ayrılmasına rağmen direnişe destek vermediği de bilinmektedir. Cenevre-2 görüşmeleri de dâhil birçok uluslararası toplantıda, Suriye muhalefeti ile ilgili en temel endişe grubun heterojen, kontrolsüz ve dağınık olmasıdır. Örneğin ÖSO’ya bağlı bazı gruplar, IŞİD ile ortak operasyon düzenlerken, diğerlerinin IŞİD’e karşı savaştığı görülmektedir. Yine bazı ÖSO grupları, etkin oldukları yerlerde hem Nusret Cephesi hem de İslâm Cephesi gibi, aslında üst liderlikleri kendisini ÖSO ve SMDK’dan ayıran yapılarla, işbirliği yapmaktadır.

Liderlik

Riyad el-Es’ad: ÖSO’nun kurucu lideridir. Albay Es’ad 25 Mart 2013 tarihinde aracına düzenlenen saldırıda yaralanmış, bacağına kaybetmiştir.¹⁷

Selim İdris: Albay Es’ad’ın yerine 20 Aralık 2012 tarihinde liderliğe Batı ülkelerinin güvendiği ve desteklediği bir isim olan General Selim İdris getirilmiştir.¹⁸

Abdullah el-Beşir: Selim İdris 20 Şubat 2014 tarihinde darbe olarak nitelediği¹⁹ bir kararla görevden uzaklaştırılmış, yerine ÖSO'nun mevcut lideri Abdullah el-Beşir getirilmiştir.

İdeoloji, Amaçlar

ÖSO, kuruluş yıllarında dini-ideolojik içerikli bir programdan ziyade, Suriye halkının korunması ve rejimin devrilmesi hedeflerine sahip iken, uluslararası toplumun Suriye direnişine yeterli destek vermemesi üzerine, Suriye hakkında yayınlanmış İslâmi, Batı karşıtı, ümmet eksensli dini-ideolojik kimlik, ÖSO içinde de güçlenmiştir. ÖSO'nun kurucu lideri Riyad Es'ad, Nusret Cephesiyle rejime karşı savaşmak için Suriye'ye gelen yabancı savaşçılar hakkındaki olumlu açıklamalarıyla dikkat çekmiştir. Es'ad sadece bunlar dolayısıyla değil, aynı zamanda Suriye devrimine yönelik dış dayatmaları kabul etmemesi, İslâmi bir devlet vurgusu ve Batı ile işbirliğine yanaşmaması gibi nedenlerle giderek daha fazla zayıflatılmıştır. Riyad Es'ad'ın, ABD'nin Nusret Cephesi'nin terör örgütü ilan etmesine rağmen Nusra'yı desteklediği²⁰ açıklamasının basına yansımaları ÖSO'ya yönelik soru işaretlerini gündeme getirmiş, nihayetinde seküler bir isim olan General Selim İdris, Es'ad'ın yerine liderliğe getirilmiştir. ÖSO içindeki ideolojik farklılıklar zamanla daha da belirginleşmiş, nitekim 22 Kasım 2013 tarihinde ÖSO'ya yakın en güçlü 7 direniş grubu ÖSO'dan ayrılarak İslâm Cephesi'ni kurmuşlardır.²¹ İslâm Cephesi'nin kuruluşu öncesinde ÖSO'nun bazı kollarının isminin sonuna İslâmi ek getirerek gelecekte İslâm Devleti istedikleri ve İslâmi yöntemleri benimsedikleri mesajı verdikleri görülmüştür. (Örn. Livâu Faruk el-İslâmi) Bu süreç aynı zamanda Batı'lı güçler tarafından Suriye direnişinin marjinalleştiği şeklinde yorumlanıp,

rejimin katliamlarına mazeret olarak da kullanılmıştır. ÖSO'nun ideolojik olarak İslâmcı ya da seküler grupları bir arada bulundurması, örgütün merkezi bir yönetim sisteminin ve hiyerarşisinin olmaması sebebiyledir. Ancak Batı ülkelerinin girişimleriyle, ÖSO'nun tek bir komuta altında birleştirilmesi çabaları, grubun İslâmcı unsurlardan hızla arınmasına, kendisini ÖSO'ya atfeden grupların zaman zaman birbirleriyle çatışmasına da neden olmuştur. Batı ülkeleri, Hazm Hareketi, Asifetuş-Şimal, Suriye Devrimciler Cephesi gibi grupları, ÖSO içinde güçlendirmiş, bu yapılara silah temin etmiş ve sonuçta ÖSO'dan ayrılan gruplar, 2014 yılından itibaren Batı destekli gruplarla zaman zaman çatıştıkları bir rekabet ortamına girmişlerdir. Bu çatışmalardan en belirgin olanı, Batı destekli ÖSO grubu olan Hazm Hareketinin karargâhının, eskiden ÖSO içinde olan bazı grupların dâhil olduğu İslâm Cephesi tarafından, 12 Aralık 2013 tarihinde ele geçirilmesidir.²² Yine Irak ve Şâm İslâm Devleti (İŞİD)'in, Halep'e bağlı Azaz bölgesindeki ÖSO birliği Asifetuş-Şimal'e yönelik saldırılarına, diğer gruplar sessiz kalarak destek olmuştur.²³

Askeri Güç, Strateji

ÖSO'nun askeri gücünü grubun dağınık yapısı, gruplar arasındaki zayıf ilişki, rekabet ve Batı'dan destek almak amacıyla güçlerini abartması gibi nedenlerle tahmin etmek oldukça güçtür. El Cezire'nin 2013 ortasında hazırladığı interaktif harita Suriye'de 900 grubu incelemiş ve bu grupların tümü ÖSO'ya bağlı gruplar olarak değerlendirilmiştir.²⁴ El Cezire'nin, grupların yetkilileri ve sahadan topladığı ortalama verilerle yaptığı tahmine göre, Suriye'de 300 bin savaşçı olduğu hesaplanmıştır. Bu rakamın abartılı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca El Cezire'nin hazırladığı infografik tüm bu grupları ÖSO içerisinde değerlendirmiştir. Mayıs 2013 tarihinde bazı kaynaklar Suriye'de 100 bin²⁵ bazısı ise 110 bin savaşçının varlığından bahsetmektedirler ki bu rakam var olandan az görünmektedir.²⁶ Zirâ

IŞİD, Nusret Cephesi, Cundu'l-Aksâ gibi gruplar gerçek savaşçı sayılarını ve kimliklerini gizleme eğilimindedir. Bu gruplar olduğundan fazla görünürlük kazanmama stratejisi uygulamaktadır. Tüm Suriye direnişinin sembolik çatı isim olarak ÖSO altında değerlendirilmesi durumunda, El Cezire'nin infografik çalışmasında, ÖSO ile ilgili tahminleri nispeten daha kabul edilebilir bir değerlendirmedir. Ancak bu tanımlamayı diğer grupların kabullendiğini söylemek pek mümkün görünmemektedir. ÖSO 2013 yılı ortalarından itibaren yaşanan büyük kopuşlar ile ciddi oranda zayıflamıştır. Örneğin ÖSO'ya bağlı olarak tanımlanan, ancak daha sonra ideolojik farklılıklar dolayısıyla ayrılan ve farklı gruplardan oluşan bir çatı organizasyonu olan İslâm Cephesi'nin 50–60 bin kişilik askeri gücü olduğu bilinmektedir.²⁷ ÖSO'ya bağlı en büyük gruplardan olan Faruk Tugayı 2012 yılında dağılmıştır. Suriye'de hâlihazırda var olan en güçlü ÖSO grubu Güney Cephesi'dir. ÖSO'nun en güçlü unsurları sayılan Suriye Devrimciler Cephesi ve Hazm Hareketi için yapılan en yüksek savaşçı sayısı tahmini toplamda 10 bini geçmemiştir. Bu iki grup da Nusret Cephesi ve Cundu'l-Aksâ tarafından tasfiye edilmiştir.²⁸ ÖSO Ortak Komutanlık Birimi lideri General Selim İdris Mayıs 2013 tarihinde 80.000 savaşçıya komuta ettiğini iddiâ etmiştir. Zaman zaman sahadaki savaşçı sayısını 320 bine kadar çıkararak ÖSO liderleri de olmuştur.²⁹ Bu rakamlar son derece yüksek oranda abartı içermektedir. Örneğin Selim İdris komutası altında on binlerce asker olduğunu iddiâ etmesine rağmen Suriye'nin özgürleştirilmiş bölgelerinde dolaşamamaktadır. İslâm Cephesisiyle Babul Hava civarında yaşanan çatışmadan hemen sonra Selim İdris Türkiye'ye kaçmak zorunda kalmıştır. 2013 sonlarına doğru birçok gözlemci İslâmcı olmayan ÖSO gruplarının neredeyse ortadan kaybolduğunu açıklamışlardır.³⁰ The Telegraph yazarı Shashank Joshi bu durumu "iyi çocuklar Suriye'de savaşı kaybetti geride savaşan kötü çocuklar kaldı" şeklinde tanımlamıştır.³¹ Birçok ÖSO savaşçısı daha disiplinli, organize

oldukları ve savaşa daha iyi odaklandıkları için İslâmi gruplara geçmektedir.³²

ÖSO'nun asker adedinin kaç olduğu sorusu, kimin ÖSO olarak kabul edildiğine göre değişmektedir. 2013 yılının Aralık ayında bir ÖSO komutanı, tüm ÖSO unsurlarının silahlı gücünün 40 bin olduğunu bildirmiştir.³³ 2014 ve 2015 yılında militan sayıları toplamda 10 bine yaklaşan Hazm ve Cemal Maruf'a Bağlı Suriye Devrimciler Cephesi'nin Nusret Cephesi tarafından tasfiye edilmesi,³⁴ 2014 yılının Ocak ayında birçok ÖSO grubunun (Örn. Livâu Davud, Yermuk Şehitleri) IŞİD ve diğer gruplara geçmesi sonucu, ÖSO gücünü büyük oranda kaybetmiştir. En iyimser tahminlerle, Suriye'de kendisini ÖSO olarak tanımlayan güçlerin sayısının 20–30 bini geçmeyeceğini iddiâ etmek mümkündür. Bunlar arasında Yüksek Askeri Konseye gerçekten bağlı olanların sayısı daha azdır. Dağınık olmaları daha birlik olan İslâmi gruplar karşısında zayıf pozisyonda olmalarına neden olmaktadır.

ÖSO, Suriye içerisinde yabancı ülkelerden en fazla destek alan gruptur. Ancak Libya, Katar, ABD ve Korfez ülkelerinin muhtelif zamanlarda, ÖSO'ya vermeyi taahhüt ettikleri yardımlar, sadece milyon dolarlarla ifade edilmektedir. Rusya, İran ve Çin'den milyar dolarlarla ifade edilen destekler alan ve savaşın başladığı tarihlerde 60,5 milyar dolar GSYİH sahibi olan rejime karşı bu destek, son derece etkisiz kalmaktadır. Üstelik ÖSO'ya yapılan desteklerin büyük bölümü askeri olmayan desteklerdir ve halka dağıtılmaktadır. 2 Şubat 2012 tarihinde, devrim sonrası kurulan Libya hükümeti, Suriye muhalefetine 100 milyon dolar destek vereceğini ve Libya'da ofis açmalarına izin vereceklerini açıklamıştır.³⁵ 1 Nisan 2012 tarihinde Suriye'nin Dostları Grubu SUK'u Suriye halkının resmi temsilcisi olarak tanıyarak muhalefete 100 milyon dolarlık yardım kararı almıştır.³⁶ ABD, 23 Şubat 2013 tarihinde ÖSO'ya 60 milyon dolarlık ilaç ve gıda yardımı sözü vermiştir. Yine 23 Nisan 2013 tarihinde Suriye'nin Dostları

İstanbul'da toplanmış, ABD yine muhalefete silah desteği vermeyi reddetmiştir. ABD sadece 23 milyon dolarlık savaş dışı destek sağlamayı taahhüt etmiştir. Bu tarihler içerisinde İran, Suriye'ye 3,6 milyar dolar, Suudi Arabistan Hizbullah'ın yoğun etkisindeki Lübnan ordusuna 1 milyar dolar, Rusya ve Çin de rejime milyarlarca dolar kredi ve bağış yollu destek sağlamıştır.³⁷ Suriye muhalefetine destekleyen hiç bir ülkenin muhalefete ciddi para desteği verdiği kaydedilmemiştir. Bu da Batı ve Körfez ülkelerinin Esed'in gerçekten gitmesini istemedikleri yönündeki iddiaları güçlendirmiş, sadece, Suriye halkına destek veriyorlarmış gibi göründükleri eleştirisine neden olmuştur.

ÖSO birlikleri genelde zor şartlarda ve infaz edilme korkusu taşıyarak ordudan ayrılan askerlerden oluştuğu için, AK-47'ler ve RPG-7 tipi silahlar gibi basit silahlarla donanmıştır. Ancak zamanla rejime ait önemli silah depolarını ele geçiren ÖSO grupları, tanklar, ağır silahlar, gece görüş cihazları, makinalı tüfekler ve uçaksavarlar ele geçirmiştir. ÖSO grupları arasında "ılımlı" tanımlananlara ABD tarafından TOW ve MANPAD tipi silahlar verilmiştir.³⁸ Bazı Körfez ülkelerinin ÖSO'ya 250 güdümlü tank roketi verdiği de bildirilmiştir.³⁹ ÖSO'ya bağlı güçlerin Lazkiye kırsalında rejim güçlerine yönelik saldırılarında TOW roketlerini kullandığı görüntüleri basına yansımıştır.⁴⁰ ÖSO ve diğer grupların rejim güçlerine yönelik saldırılarında da Milan anti tank roketlerini, Konkurs ve BM-21 Grad roketlerini ele geçirdiği basına yansımıştır.⁴¹ Video paylaşım sitelerinde rejim depolarından elde edilen roketlerin, rejim güçlerine karşı kullanıldığı birçok görsel mevcuttur.⁴² Libya'da Kaddafi rejiminden ele geçirilen silahların bir kısmının Batılı istihbarat kurumları tarafından alınıp, gelecekte İsrail'e karşı kullanılma ihtimali olan ağır silahlara el konulduğu ve gerisinin ÖSO'ya verildiği bazı raporlara yansımıştır. Suriye'ye giden silahların büyük çoğunluğu Katar ve Suudi Arabistan tarafından Libya'dan

getirilen silahlardır.⁴³ Böylece, Libya'daki İslâmcıların da ağır silahları azaltılmıştır.⁴⁴

Suriye'de kriz derinleştikçe ve İslâmi gruplar güçlendikçe, bir zamanlar rahatlıkla şekillendirilip güçlendirilebilecek ya da yönlendirilip manipüle edilebilecek muhalefet, artık daha özgün davranmakta ve Batı açısından şekillendirilmesi zorlaşmaktadır. 2011 yılında başlayan devrim öncesi zayıf olarak ve genelde diasporada varlığını sürdüren Suriye Komünist Partisi, Suriye İhvanı Müslimin Hareketi ve Kürt gruplar dâhil edilmediğinde, devrim sonrasında, Suriye'de kurulan ilk rejim karşıtı hareket ÖSO'dur. Aradan geçen süre içinde yeni aktörlerin de ortaya çıkmasıyla beraber etkinliğini büyük oranda yitirmesine rağmen, Batı ülkelerinden gelen finans ve silah desteği dolayısıyla hala önemli bir güçtür.

Askeri Meclisin yüzlerce farklı grubu kontrol edemediği, bu nedenle Suriye'deki gerçek askeri etkinliğinin tartışmalı olduğu ortadadır. Ayrıca Batı ülkeleri tarafından Suriye'nin gerçek temsilcisi olarak tanımlanan SMDK ile kimi ÖSO grupları arasında birtakım ideolojik farklılıkların da bulunduğu bilinmektedir. Örneğin, 2013 Ekim ayında ÖSO'ya bağlı görünen ya da değerlendirmelerde öyle sayılan, son derece önemli 7 grup ayrılarak, farklı bir şemsiye isim altında birleşmişlerdir. Bugün Suriye'deki en güçlü askeri grup sayılan İslâm Cephesi'nin kurulması, ÖSO ve SMDK'yı daha da zayıflatmıştır. İslâm Cephesi'ne dâhil olan gruplar SMDK ve SUK'un, gelecek Suriye planlarıyla da uyuşmadıklarını deklare ederek bir İslâm Devleti kurmayı amaçladıklarını açıkça ifade etmişlerdir.⁴⁵ Suriye, cihat yanlısı hareketlerin geniş halk tabanından destek bulduğu bölgelerden biri haline gelmiştir. Örneğin, Brookings Enstitüsü tarafından yapılan değerlendirmede Suriye'deki el-Kâide kolu olan Nusret Cephesi'nin son derece başarılı bir siyaset yürüterek Suriye'de güç kazandığı, halkla iyi ilişkiler geliştirdiği, pragmatik bir politika yürüttüğü belirtilmektedir.⁴⁶

ÖSO'yu uluslararası arenada temsil eden siyasi oluşumlar arasında da tam anlamıyla bir homojen tutum ve birlik olduğu söylenemez. Örneğin siyasi temsil makamlarından en önemlisi sayılan SUK ile SMDK arasında da hem iki kurumun farklı ülkeler tarafından farklı amaçlarla desteklenmesi dolayısıyla hem de ideolojik bakımdan farklılıklar bulunmaktadır.

ÖSO, savaşın başından itibaren ele geçirdiği bölgelerde yönetim sistemi oturtmaya istekli olmamıştır. Amacını “rejimi devirmek ve halkı korumak” olarak tanımlayan ÖSO, daha çok bu amaca odaklanmış, gerilla tarzı vur kaç saldırılarıyla rejimi zayıflatmaya çalışmıştır. Bu durum ele geçirdiği bölgelerde yönetim boşluğuna neden olmuştur. Özgür Suriye Ordusu rejimin elinde bulunan stratejik havaalanları, askeri üsler ve ekonomik hedeflere saldırarak rejimi felç etmeye, bu bölgelerden elde ettiği silah ve emtiayı rejime karşı kullanmaya çalışmıştır. Ancak zaman içerisinde ÖSO'dan ayrılan bazı gruplar buldukları bölgelerde yönetim uygulamak amacıyla yeni yapılanmaya gitmişlerdir. İslâm Cephesi'ne dâhil olan gruplar bu kategoride değerlendirilebilir. Yine de İslâm Cephesi bünyesindeki tüm grupların geçmişte ÖSO ile birlikte oldukları söylenemez. Zirâ ÖSO olan ile ÖSO sayılanlar arasındaki farklılığın belirsizleşmesi bu grupların doğru olmayan bir şekilde ÖSO'dan ayrıldıkları yorumuna neden olmaktadır.

2014 Temmuz ayında Suriye'deki ABD yanlısı gruplar olarak tanımlanan 3 grup (Hazm Hareketi, Cebhetu Suvvâr-i Suriya, ÖSO Yüksek Askeri Konsey)⁴⁷ ikisinin de sonraki 8 ay içinde tasfiye edilmiş olması Batı projelerinin Kuzey Cephesi olarak bilinen Halep, İdlib, Cisu'ş-Şuğur ve Hama bölgelerinde büyük zarar gördüğünün temel bir işareti olarak tanımlanmaktadır.

Kaynaklar

ÖSO yurt dışında temsil yetkisini SUK ve SMDK'ya devrettikten sonra uluslara-

rası toplumdan özellikle İslâmcı grupları dengelemesi için önemli miktarda yardım almıştır. Ancak alınan yardımlar savaş sahasında rejime karşı dengeleri değiştirecek oranda olmamıştır. Bununla beraber ÖSO içindeki yaygın yolsuzluk dolayısıyla destekçi ülkelerin yardımlarının amacına uygun kullanılmadığına dair birçok belge yayınlanmıştır. Özellikle Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri⁴⁸ ÖSO'ya hatırı sayılır miktarlarda destek olurken⁴⁹, Katar ve Türkiye de farklı grupların yanında, ÖSO'yu desteklemiştir. Katar-Türkiye ile Suudi Arabistan ve Batı ülkeleri arasında ılımlı grupların desteklenmesi konusunda çeşitli anlaşmazlıklar çıkmıştır.⁵⁰ ÖSO ayrıca resmi sitelerinde bulunan bağış bölümlerinde de hatırı sayılır destek toplarken, İslâm Dünyasının birçok ülkesinde faaliyet gösteren yardım kuruluşları ve bağışçılarca da desteklenmiştir.

Etkinlik Alanı

Devrimin ilk dönemlerinde Suriye'nin birçok bölgesinde küçük gruplar halinde faaliyet gösteren ÖSO, daha sonraki dönemlerde merkezi karargâhlar kurarak gücünü belirli noktalarda toplamıştır. Bunu yapmasındaki amaç, hem rejim güçlerinin ÖSO'nun güçlü olduğu bölgelere büyük çaplı saldırılar düzenlemesi, hem de ÖSO'nun rejim güçlerine karşı küçük gruplarla başarılı olamayacağını bilmesidir. Devrimin ilk dönemlerinde Humus'a bağlı Rastan kentinde yoğunlaşan ÖSO-Rejim çatışmaları, sonraki dönemlerde muhalefeti destekleyen Ürdün ve Türkiye'ye sınır olan bölgelerde yoğunlaşmıştır. Der'a, İdlib, Halep gibi bölgelerde artan çatışmalar sonucunda ÖSO, sınır kapılarını ele geçirmeye başlamıştır. Sınır kapılarının ele geçirilmesi ÖSO'yu Türkiye ve Ürdün ile komşu yapmış ve lojistik akışını mümkün hale getirmiştir. ÖSO, Suriye-Türkiye arasındaki Babü'l-Hava Sınır Kapısı'nı Temmuz 2012'de, Babu's-Selame Sınır Kapısı'nı da Ekim 2012'de ele geçirmiştir.⁵¹ ÖSO'ya bağlı gruplar Der'a, Duma, Rif Dimeşk, Zebedani, Azez ve Ha-

lep cephelerinde önemli başarılar imza atmışlardır.

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

Özgür Suriye Ordusu sahip olduğu uluslararası destek ve meşrûiyet itibarıyla halka yönelik faaliyetleri en geniş olabilecek gruplardan birisidir. Ancak Suriye içinde ÖSO'ya bağlı grupların bazılarının isminin yolsuzluk, kaçakçılık ve eşkıyalık iddiaları ile anılması ve düzenli ordu özelliği göstermeyen ÖSO unsurlarının halk üzerinde zaman zaman haksız tahakküm kurması gibi nedenlerle, bazı ÖSO gruplarının Suriye içinde çok fazla sosyal faaliyetinin olduğu söylenemez. Halka yönelik sosyal faaliyet ve kamu hizmeti konusunda yaşanan eksikliğin temel nedeni, birbiriyle yarışan onlarca ÖSO grubunun, güç elde etme yolunun halka hizmetten ziyade, uluslararası güçlerle bağlantı kurma ve imkânlarını daha çok çatışmaya harcama eğilimleridir. ÖSO'nun Suriye dışında temsilcisi olarak kabul ettiği SUK ve SMDK daha aktiftir. Bu kurumların mültecilere yardım, sağlık, eğitim, gıda yardımları gibi alanlardan hac organizasyonuna, camilerde dinî eğitimden medya alanına kadar, diğer grupların sahip olmadığı, güçlü bir ağının bulunduğunu ve bu hizmet yelpazesi ile yurt dışındaki Suriyelilere de yönelik ciddi programlar uygulayan en önemli kurum olduğunu söylemek mümkündür. SMDK'nın resmi web sitesinde bu faaliyetler ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.⁵²

Önemli Eylemleri

ÖSO, her ne kadar 2011 Temmuz ayında kurulmuş olsa da 2012 Ocak ayı itibarıyla ciddi oranda eylemselliğe başlamıştır. ÖSO'nun en dikkat çeken eylemi **Cisru's-Şuğur** bölgesinde 120 rejim askerinin öldürülmesi olayıdır. Grup kısa sürede orduya karşı ciddi başarılar elde etmiş, kuşatma altında bulunan birçok bölgede rejimin toplu katliamlar gerçekleştirmesini engellemiştir.

Türkiye sınırında bulunan Azez kasabası ve bazı sınır kapılarını kısa sürede ele geçiren ÖSO, Halep, Der'a, İdlib, Deyruz Zor ve Rakka'nın ele geçirilmesinde de önemli rol oynamıştır. ÖSO'ya bağlı güçler ülkenin birçok bölgesinde, düşük yoğunluklu saldırıları ile rejim güçlerine ağır kayıplar vermiştir. Rejime karşı gerçekleştirilen savaşın sembol şehirlerinden biri de Humus'tur. ÖSO'ya bağlı Faruk Tugayları şehrin savunulmasında önemli rol üstlenmiştir. Şehrin ablukaya alınarak ambargo uygulanması sonucu açlık ve hastalık nedenli kitlesel ölümler gerçekleşmiştir. İki yıl süren mücadeleye rağmen kuşatma kırılmamış ve muhalifler esirlerin serbest bırakılması karşılığında Mayıs 2014'te Humus'tan çekilmiştir. 11 Kasım 2011 tarihinde, ÖSO, Şam'da istihbarat kompleksini basarak, devlete başkentte sembolik bir mesaj vermiştir.⁵³ 25 Aralık 2012 tarihinde Şam Mezze'de düzenlenen saldırıda 80 rejim askeri öldürülmüş, 200 asker de yaralanmıştır. ÖSO grupları ayrıca, Taftanaz helikopter üssü ve Minniğ Hava üssünün rejimden alınmasında büyük rol oynamışlardır.

Diğer Gruplarla İlişkileri

ÖSO genel olarak diğer direniş gruplarıyla iyi ilişkiler geliştirme eğilimindedir. Ancak ÖSO'ya dâhil edilen, özellikle Batı destekli gruplar, ciddi oranda yolsuzluk, kaçakçılık ve disiplinsizlik sorunu yaşamaktadır.⁵⁴ Özellikle ÖSO komutanlarından Halid Hayyani ve Suriye Devrimciler Cephesi lideri Cemal Maruf'un isimleri hırsızlık, yol kesme ve eşkıyalık gibi eylemlerle birlikte anılır olmuştur. 2013 Ocak ayı itibarıyla ABD yönetimine sunulan bir raporda sahada yüzlerce 10–20 kişilik ÖSO biriminin bulunduğu... ÖSO'nun çoğu kaçakçılar ve suçlular tarafından ele geçirilmiş dağınık bir muhalif gruplarına dönmüş olduğu" belirtilmiştir.⁵⁵ Bu durum ise daha prensipli İslâmi gruplara halkın daha fazla destek vermesini sağlamıştır. Bu kontrolsüzlük nedeniyle zaman zaman diğer grupların üyeleriyle sataşmalar, kimi zaman da halkın tepkisi üzerine,

ÖSO gruplarıyla İslâmcı gruplar arasında çatışmalar yaşanmıştır. Bu çatışmaların en belirginini -henüz Suriye muhalefetine toptan savaş açmadığı dönemlerde- IŞİD ile Guraba eş-Şâm arasında yaşanan ve sonuçta, Guraba eş-Şâm grubunun liderlerinin infaz edilip grubun dağıtılması olayıdır. Bir diğer çatışma ise, Asifetu's-Şimali Azez grubuyla IŞİD arasında yaşanan ve bu grubun tasfiye edilmesine sebep olan çatışmadır. Batı destekli Hazm Hareketi ve Cemal Maruf'a bağlı Suriye Devrimciler Cephesi isimli grupların, Nusret Cephesi lider ve üyelerini esir alıp infaz etmesi, Nusret Cephesine yönelik sürekli tacizleri nedeniyle bu gruplarla Nusra ve Cundu'l-Aksâ'nın çatışmaları sonucu bu gruplar da tasfiye edilmiştir. Diğer ÖSO birliklerinin, Suriye'de hemen her direniş grubuyla ortak operasyonlar düzenlediği, çatışmalardan uzak durduğu gözlenmektedir. ÖSO ile İslâmi grupların çatışmalarının, özellikle Batı müttefiki olan General Selim İdris'in ÖSO'nun başına getirildiği dönemde artması dikkat çekmektedir. Bu dönem aynı zamanda ÖSO'nun diğer gruplara karşı güçlendirildiği dönemdir. Sonuçta, sahada ÖSO giderek zayıflamış, askeri alandaki inisiyatif ise eskiden ÖSO ile ortak hareket ediyorken ilkesel nedenlerle ÖSO'dan ayrışan ve İslâm Cephesi ismi altında birleşen gruplara ve bunlardan daha sert İslâmcı duruş sergileyen Nusret Cephesi ve Cundu'l-Aksâ gibi gruplara kalmıştır.

Askeri Sahadaki Bölünmeler

Devrimin Siyâsi kanadında yaşanan liderlik sorunu ve rekabet askeri alandaki bölünmeleri hem beslemekte hem de askeri bölünmelerden beslenmektedir. Dual bir ilişki söz konusudur. Askeri alanda kendini ÖSO olarak tanımlayan gruplarla daha İslâmi vurgular yapan gruplar arasında genel bir rekabet ve kimi zaman çatışmadan söz etmek mümkündür. Suriye'deki ÖSO grupları Esed yönetimine karşı bir askeri müdahale talep ederken İslâmi gruplar ABD ve Batı'nın muhtemel müdahalesinde Esed rejiminin yanı sıra İslâmi

grupların da hedef alınacağı endişesi taşımaktadırlar.⁵⁶ Yine ÖSO gruplarının çoğu Laik-liberal bir devlet amaçlarken İslâmi gruplarla bu konuda ayrışmaktadırlar. Örneğin ÖSO yetkililerinden General Mustafa eş-Şeyh bir açıklamasında rejimden sonraki savaşını İslâmcılara karşı vereceğini açıklamış, bu açıklama sahada büyük tepki toplamıştır.⁵⁷

Yine de ÖSO ile İslâmi gruplar arasındaki çatışmanın sadece dini-ideolojik nedenlerle gerçekleştirdiğini söylemek pek mümkün görünmemektedir. İki farklı güç arasında çıkar merkezli doğal bir rekabetin yanında Batı ülkelerinin İslâmi gruplara denge sağlamak amacıyla ÖSO birimlerini desteklemesi de ayrı bir tansiyona neden olmaktadır. ABD ve Batı ülkeleri Suriye içinde birçok gruba stratejik silahlar temin etmiş, bu silahların istenmeyen ellere geçmesini engellemek için de Military Operation Command (MOC) isimli bir birim oluşturmuşlardır. MOC bünyesinde bulunan gruplar Batı tarafından akredite edilen gruplar olarak sayılmışlardır. Toplam 8 ayrı eyaletten 20 grup TOW silahlı almaktadır.⁵⁸

İslâmi gruplar arasında özellikle Suudi Arabistan tarafından desteklendiği düşünülen İslâm Ordusuyla Ahrârûş-Şâm Hareketi ve Nusret Cephesi arasında üstü örtülü bir rekabet ve nadir olarak da çatışmadan söz etmek mümkündür. ÖSO grupları arasında da benzer bir rekabet ilişkisi söz konusudur. General Mustafa eş-Şeyh 2011 Aralık ayında ÖSO bünyesinden ayrılıp kendi birimini kurmak için çalışmalarına başlaması. ÖSO için ilk sınav olmuştur.⁵⁹ Bu dönemde Albay Riyad el-Es'ad'ın Tuğgeneral rutbesi olan Mustafa eş-Şeyh komutasına girmesi gerektiği yorumları bölünmelere neden olmuştur. 2012 ortalarına doğru ÖSO'yu tek çatı altında toplama çalışmalarına daha da ağırlık verilmiştir. Bu kapsamda Şâm, Humus, Hama, İdlib ve Deyruz Zor olmak üzere 5 ayrı sektörde komutanlıklar belirlenmiş ve Tuğgeneral Mustafa eş-Şeyh'e Yüksek Askeri Konsey liderliği verilirken Riyad

el-Es'ad'da da Suriye içindeki askeri operasyonların liderliği verilmiştir.⁶⁰ Riyad el-Es'ad bir süre sonra bunun bir uluslar arası dayatma olduğunu açıklayacaktır⁶¹

ÖSO arasındaki fikir ayrılıkları Nisan 2012 tarihinde Annan Planının devreye girmesi sürecinde daha da derinleşip gün yüzüne çıkmıştır. Bu dönemde Kofi Annan müzakerelerin başlaması için ateşkes çağırısı yapmış, ÖSO da bunu kabul etmiştir. Ancak Suriye içinde faaliyetlerini yürüten ÖSO Askeri Komutanlık sözcüsü Albay Kasım Saadeddin rejimin ateşkese uymak için 48 saatinin olduğunu duyurmuş, yurtdışındaki ÖSO sözcüsü Albay Mustafa Abdulkerim ise rejime herhangi bir süre sınırlaması yapmadıklarını açıklamıştır. İki ayrı kanat arasındaki tartışmalar Mayıs ayına kadar devam etmiş ve nihayet Mayıs ayında Albay Kasım Saadeddin ÖSO adına sadece sahada olanların konuşabileceğini, sokakları kendilerinin mobilize edip savaşı kendilerinin yönettiğini, Riyad el-Es'ad'ın sadece kendisini temsil ettiğini açıklamıştır.⁶² Ağustos 2012 tarihinde Tuğgeneral Muhammed Hüseyin Hac Ali ordudan ayrılan bir grup subay ile birlikte muhtelif ÖSO gruplarını birleştirip Suriye Ulusal Ordusunu kurmayı amaçladıklarını ilan etmişlerdir.⁶³ Ancak bu çabalar da sonuçlandırılmamıştır.

ÖSO içerisinde yurtdışı ve yurtiçi ÖSO liderliği çatışması devam ederken 1 Temmuz 2012 tarihinde General Feyiz Amr Ortak Askeri Konsey isimli bir ÖSO teşkilatının kurulduğunu ilan etmiştir. Bu yeni birimin liderliğine Adnan Selo getirilmiştir. Ancak çok sayıda ÖSO lideri bu yeni birimin sahada bir karşılığının olmadığını açıklamıştır.⁶⁴ ÖSO'yu tek çatı altında toplama girişimlerin sonuncusu General Selim İdris liderliğinde ilan edilen Yüksek Ortak Askeri Komuta Konseyidir. Bu konsey Suriye'yi Kuzey, Sahil, Merkez, Güney ve Doğu cepheleri olmak üzere 6 bölgeye ayırmış ve her birimin başına bir askeri yetkili atamıştır. Ancak bu konsey de Selim İdris'in başarısız liderliği nedeniyle etkin olamamıştır.

Gelinen süreçte Sahada 3 ayrı ÖSO kanadının olduğunu söylemek mümkündür. Sahadaki ÖSO ismini kullanan muhaliflerin çoğu Riyad el-Es'ad'ı ÖSO'nun sembolik lideri olarak görmektedir. Ancak çok azı Esed'in grupları üzerinde etkin olduğunu kabul etmektedir. Ancak Albay Riyad el-Es'ad'a yönelik genellikle birbiriyle rakip ülkelerin politikaları sonucu ortaya çıkan meydan okumalar ÖSO içerisinde bölünmeyi artırmıştır. ÖSO birimlerinin hemen tümünün kuruluş görüşmelerinde, ilanında ve toplantılarında Batılı istihbarat yetkilileri hazır bulunmuştur.⁶⁵ Gelinen noktada Albay Riyad el-Es'ad liderliğindeki ÖSO, Tuğgeneral Mustafa eş-Şeyh liderliğindeki ÖSO Askeri Konseyi ve Albay Kasım Saadeddin liderliğindeki Ortak Ülke içi Liderlik şeklinde üç ayrı ÖSO grubu ortaya çıkmıştır.⁶⁶ Farklı ÖSO birimleri arasındaki çatışmaların başlıca nedenleri şunlardır:

- Sahadaki ÖSO grupları Türkiye'deki ÖSO liderlerini sahadan kopmak ve bedel ödememekle itham etmektedir.
- Birtakım ÖSO grupları diğerlerini Batı güdümünde olmakla suçlamaktadır.
- Farklı ülkeler farklı ÖSO kanadının güçlenmesini istemekte ve desteklemektedir.
- ÖSO grupları Batı'dan gelen yardımlara ulaşmak için rekabet etmektedir.
- Bazı ÖSO liderleri yolsuzlukla suçlanmaktadır.

Bir ÖSO üyesi Türkiye'deki çadırlar kentlerde bulunan subayların hiçbir faaliyet yürütmediklerinden yakınlardan suçlanarak söylemektedir: *Orada hiçbir şey yapmadık. Sadece çadırda oturup televizyon izliyoruz, bazen de basına demeç veriyorduk. Onlara ben ordudan bunun için ayrıldım dedim.*⁶⁷

Albay Riyad el-Es'ad ile Tuğgeneral Mustafa eş-Şeyh arasındaki çatışma ÖSO'nun bölünmüş görünümünü daha da artırsa

bile bu ihtilaf gözlemciler tarafından iki tarafın da sahada kayda değer bir ağırlığının olmaması dolayısıyla anlamsız bulunmuştur.⁶⁸Aradaki anlaşmazlığın muhalefete zarar vermeye başlaması üzerine General Mustafa eş-Şeyh ile Albay Riyad

el-Es'ad ortak bir basın açıklaması yapmışlardır. Bu açıklamayla Riyad el-Es'ad ÖSO operasyonlar sorumlusu, Mustafa eş-Şeyh ise dış ilişkiler sorumlusu olarak kabul edilmiştir.⁶⁹

2. Özgür Suriye Ordusuyla İlintili Gruplar

Özgür Suriye Ordusu ilk kurulduğunda birbirinden bağımsız onlarca gruptan oluşan şemsiye bir ismi ifade ediyordu. Bu ismin hiyerarşik bir lideri yoktu fakat ilk dönem ÖSO albayları Hüseyin Hermuş ve Riyad el-Es'ad ÖSO'nun sembolleşen kahramanları ve doğal sembolik liderleriydi. Bu iki ismin ÖSO'nun örgütsel olarak da ideolojik olarak da entegrasyonunu sağlama konusunda başarılı olamadıkları görüldü. Albay Hüseyin Harmuş, Türkiye Milli İstihbarat Teşkilatında görevli Esed yanlısı Antakya'lı bir Alevi⁷⁰ tarafından Hatay'dan kaçırılarak rejime teslim edildi.⁷¹ Sonraki dönemlerde Harmuş'un işkence ile katledildiğine dair resimler yayınlandı. Bu resimlerle beraber rejimin işkence ile katlettiği sivillere ait 50 bin⁷² fotoğraf daha yayınlandı. ÖSO'nun diğer lideri Riyad el-Es'ad ise bazı iddiâlara göre Batı ajandalarını uygulamadığı için bir sukasta uğradı ve bacağını kaybetti.

ÖSO'nun ilk dönem sorunları, birbirinden bağımsız onlarca grubun her birinin kendisini ÖSO olarak kabul etmesi ve bunların zaman zaman birbiriyle çatışacak derecede farklı kimlikler, yöntemler ve amaçları benimsemiş olmasıydı. Ancak, bütün sınıflandırmalara rağmen, ÖSO içinde en can alıcı ayırım laik gruplarla, İslâmcı gruplar arasındaki mücadeleydi. Bu çatışma bir dönem sonra aynı ÖSO grubundaki İslâmcıların ayrılarak örgütün isminin sonuna İslâmi eklemeleriyle keskinleşti. Ancak, özellikle Riyad el-Es'ad'ın görevden ayrılmasıyla beraber, ÖSO daha keskin ayrılıklar yaşamıştır. Suriye devriminin başında rejim de dâhil, her aktörün bir ÖSO'sunun olduğunu söylemek yanlış olmaz. Örneğin, PYD'ye yakınlığı ile bilinen Cebhetul Ekrad bir ÖSO birliğiydi

ve birçok kaynağa göre, PYD tarafından, Arap-İslâmcı muhalefetin planlarından haberdar olmak ve uluslararası yardımları garantilemek amacıyla kurulmuştu. Nitekim Cebhetul Ekrad daha sonra PYD ile birlik yapmıştır. Aynı şekilde, bazı bölgelerde rejimle şaibeli ilişkiler kurduğu belgelenen bazı ÖSO grupları, Suriye'de Özgür Esed Ordusu olarak tanımlanmaktaydı. Rejim birçok bölgede ordudan ayrılmış gibi görünen küçük gruplarla ortak çalışarak muhalif bölgelerde istihbarat çalışmaları yaptı ve zaman zaman muhalifleri, çokça zayıat verdikleri tuzaklara çekti.

Değişik ÖSO grupları, ilk defa, SMDK bünyesinde Yüksek Askeri Meclis'in kurulmasıyla bir araya gelmiştir. Bundan önce SUK'un ÖSO ile birlikteliği bilinmektedir, ancak ÖSO içerisinde yeterli kontrolü yoktur. SMDK, Batı ülkelerinden destek alabilmek amacıyla kendisini hem söylemde hem de faaliyet bazında İslâmi gruplardan ayırmaya özen göstermiş, bu da ÖSO içerisindeki en güçlü grupların İslâmi Cephe adıyla kendilerini SMDK'dan ayırmalarına neden olmuştur. Suriye'de yol kesicilik, eşkıyalık, adam kaçırma gibi faaliyetlerde bulunmakla suçlanan grupların da, bu dönemde, İslâmi gruplar tarafından saldırıya uğramamak amacıyla, ÖSO ile yakınlaştığı görülmektedir. Suriye Devrimciler Cephesi olarak bilinen Cemal Maruf liderliğindeki ÖSO birimi, bunlardan biridir.

IŞİD'in etki alanına yakın yerlerde ya da İslâmcı muhalifler arasında da kriminal faaliyetlerde bulunan grupların IŞİD ya da diğer gruplara katılarak cezalandırılmaktan kurtulma eğiliminde olduğu bilinmektedir. (Örn. Livâu Şuhedai Yermuk)

2.1. Suriye Devrimcileri Cephesi (Cebhetu Suvvâr-i Suriya)

Cemal Maruf liderliğinde kurulan Suriye Devrimciler Cephesi, İdlip başta olmak üzere birçok bölgede faaliyet göstermiştir. 17 Aralık 2013 tarihinde, ÖSO ile birlikte görünen bazı İslâmi grupların, İslâm Cephesi adıyla farklı bir koalisyon kurmalarına bir cevap olarak, ÖSO'yu güçlendirmek amacıyla kurulan Suriye Devrimciler Cephesi, 14 farklı grubun birleşimiyle oluşmuştur.

Suriye Devrimciler Cephesi'ni Oluşturan Gruplar
İdlip Askeri Konseyi'nden Atıf Süleyman
Ahrar ez-Zaviye Tugayı'ndan Ahmed Yahya el-Hatib
el-Nasrul-Kadim Tugayı'ndan Rabia Hacer
Ensâr Tugayı'ndan Miskal el-Abdullah
7. Bölük'ten Heysem Afisi
Halep 9. Bölük'ten Mürşid el-Halid Abdulmutassım
Faruk Eş-Şimal Taburu'ndan Abdullah Avda Ebû Zeyd
Ziâbu'l-Gâb Tugayı'ndan Muhammed Zatar
İdlip Şehitleri Tugayı'ndan Muhammed İsa
Ahrârûş-Şimal Tugayı'ndan Bilal Habeyr

Rıyâzu's-Salihin Taburu, Hama Faruk Tugayları

Şâm Özel Kuvvetler Birliği'nden Abdullah Osman.⁷³

Cebhetu Suvvâr-i Suriya kuruluşu öncesinde ve sonrasında, Batı ülkelerinden ve özellikle de ABD'den silah desteği almıştır.⁷⁴ Grubun aldığı silahlardan özellikle anti tank roketleri (TOW) askeri alanda çatışmaları rejim aleyhine çevirme konusunda stratejik öneme sahiptir. ABD'nin Laik ÖSO gruplarını güçlendirme yönündeki çabaları, İslâmi Cephe'nin Babu'l-Hava sınır kapısı yakınlarında bulunan Cebhetu Suvvâr-i Suriya silah depolarına el koymasıyla ilk darbeyi almıştır.⁷⁵ Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile İslâm Cephesi daha sonra bir ateşkes yapmıştır. ÖSO'nun, İslâm Cephesi, İŞİD ve Nusret Cephesiyle çatışmasının temel nedeni, başta Babul Hava sınır kapısı olmak üzere sınır kapılarının kontrolünü elinde tutmak ve Batı ülkelerinden gelen yardım hattını açık tutmaktır.⁷⁶ Ancak İslâm Cephesi de sınır kapılarının kendi varlığını tehdit eden güçlerce kontrol edilmesine karşı buraları kontrol altına almaya istekli olmuştur.⁷⁷ Suriye Askeri Konseyine ait olan silah depolarının ele geçirilmesi olayı, aynı zamanda, İŞİD'den çekinen Askeri Konseyin, İslâmi Cephe'yi davet etmesine de gerçekleştiği iddiâ edilmektedir. Nitekim İslâmi Cephe lideri Şeyh Hasan Abbud, silahlara İŞİD'den önce el koyduklarını belirten bir mesaj yayınlamıştır.⁷⁸ Ancak Abbud, bir açıklamasında Cebhetu Suvvâr-i Suriya'nın kendilerine karşı desteklendiğini de belirtmiştir.⁷⁹ İslâmi Cephenin silah depolarına el koyması, Suriye Askeri Konseyi sözcüsü Luay Mikdad tarafından kınanmıştır. Mikdad, eğer saldırılar sürerse savaşacaklarını da eklemiştir.⁸⁰

İslâm Cephesiyle Cebhetu Suvvâr-i Suriya ve Suriye Askeri Konseyi arasındaki çekişmeye rağmen 3. tarafların da silah depolarını ele geçirdiği iddiaları dile getirilmektedir.⁸¹ Askeri depolardan Batı ülkeleri tarafından verilen binlerce silah, 200 ton

mühimmat, milyonlarca mermi, çok sayıda roket, el bombası ve en az 100 askeri araç yağmalanmıştır.⁸² Olay üzerine, ABD ve İngiltere, Suriye’li laik yapılara tüm silah yardımını durdurdukları açıklaması yapmışlardır.⁸³ Silah depolarının ele geçirilmesi, laik ÖSO gruplarının ellerindeki silahları bile korumaktan âciz oldukları yorumlarına neden olmuş ve ÖSO’nun genel komutanı General Selim İdris’in Türkiye’ye kaçması, ekstra bir zaaf olarak değerlendirilmiştir.⁸⁴

Suriye Devrimcileri Cephesi, diğer birçok grubun, hatta Suriye Ulusal Koalisyonunun destek vermediği Cenevre-2 görüşmelerine destek vermiştir. Bu destek Batı’nın Esed yönetiminin dâhil olduğu bir çözüm için Cebhetu Suvvâr-i Suriya’yı güçlendirdiği yorumlarına neden olmuştur.

Cephetü’s-Süvvâr Suriye olarak bilinen grup, İdlib’de, en büyük rejim üslerinden biri sayılan Vadi ed-Dayf üssünü 3 yıl boyunca kuşatma altında tutmasına rağmen, bilinçli olarak üssü ele geçirmemekle suçlanmıştır. Grubun, hem rejim, hem de ABD ile ilişki içinde olduğu ve daha çok rejimle çıkar ilişkileri nedeniyle aldığı paralar karşılığında, bu askeri üssü bilerek ele geçirmediği iddiâ edilmiş, nitekim bu askeri üs grubun tasfiyesinden kısa süre sonra, sadece bir günlük operasyon ile ele geçirilmiştir. Üssün ele geçirilmesi kısa süre içinde İdlib eyalet başkentinin muhaliflere geçişinin önünü açacaktır. Suriye Devrimciler Cephesiyle koalisyon kuran diğer bazı grupların Kuneytura ve Der’a bölgelerinde faaliyetler yürüttüğü ve rejime karşı ciddi saldırılarda yer aldığı bilinmektedir. Bununla beraber, bu grupların her ne kadar Cephetü’s-Süvvâr Suriye şemsiyesi altında savaşıyorlar da, kuşatılmış bölgelerde faaliyet göstermeleri dolayısıyla Cemal Maruf liderliğindeki İdlib grubuyla güçlü bir hiyerarşiye girmedikleri bilinmektedir.

Cebhetu Suvvâr-i Suriya Lideri Cemal Maruf

Cemal Maruf’a bağlı Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile Nusret Cephesi arasındaki kriz bu grubun adının mafyavari eylemler, adam kaçırmalar ve yağma olaylarına karışması nedeniyle başlamış, Batı yönlendirmeleriyle diğer grupları hedef almak ve liderlerini kaçırıp öldürmek gibi bir takım faaliyetlerin ortaya çıkması ile artmıştır.⁸⁵ Nitekim Cebhetu Suvvâr-i Suriya genel karargâhı olarak bilinen Cebel-i Zaviye (Zaviye Dağı) civar bölgelerde “Mafya Dağı” olarak da bilinmektedir.

Nusret Cephesiyle Cebhetu Suvvâr-i Suriya arasındaki tansiyon, 2014 yılının başlarında “Küresel Cihat Hareketi” olarak isimlendirilen akımın önemli liderlerden biri kabul edilen Abdulaziz el-Katari’nin Cebhetu Suvvâr-i Suriya tarafından IŞİD ile diğer gruplar arasında arabuluculuk yapmak isterken öldürülmesine dayanmaktadır. Nitekim daha sonra Nusret Cephesi, Cebhetu Suvvâr-i Suriya’nın merkezlerini ele geçirdiğinde Abdulaziz el-Katari’nin cesedini burada bulmuş ve bu iddiâ doğrulanmıştır.⁸⁶ Suriye Devrimciler Cephesi karargâhlarında, yabancı savaşçıların gömülü olduğu, toplu mezarlar ortaya çıkarılmıştır.⁸⁷ Çok sayıda su kuyusu da toplu mezar olarak kullanılmış, sadece Abdulaziz el-Katari’nin cesedinin çıkarıldığı kuyudan 30 ceset çıkarılmıştır.

Cebhetu Suvvâr-i Suriya, daha sonraki süreçte Nusret Cephesi üyelerini tutuklaması, bazı Nusra üyelerini infaz etmesi üzerine Nusra ile kısa süreli bir çatışma dönemi yaşamıştır. 16 Temmuz tarihindeki bu çatışmada, 100 üyesini kaybettiği rapor edilen Cebhetu Suvvâr-i Suriya, daha sonraki süreçte Nusra ile yaşanan tansiyon-

nu durduramamıştır. Nusret Cephesi, 28 Ekim 2014 tarihinde, rejimin elinde tuttuğu İdlib'e büyük bir saldırı gerçekleştirmiş, ancak daha sonra Cebhetu Suvvâr-i Suriya güçlerinin kendisini arkadan vurduğunu iddiâ etmiştir.⁸⁸

Bunun üzerinde Nusret Cephesi ve Cundu'l-Aksâ grubu, Ekim 2014 tarihinde ABD destekli Suriye Devrimcileri Cephesi'ni tasfiye etmiş ve grubun lideri Cemal Maruf Türkiye'ye kaçmıştır.⁸⁹ Grubun, Cebeli Zaviye dağlık bölgelerinde bulunan karargâhları ve ağır silahları da Nusret Cephesi ve Cundu'l-Aksâ'ya geçmiştir, ayrıca grubun yüzlerce üyesi henüz çatışma çıkmadan önce, kalan birçoğu da çatışma sırasında ve sonrasında çatışmalara katılmadan Nusra ve diğer gruplara geçmiştir. Cemal Maruf ve Batı ile ilişkileri sürdürmeyi planlayan bazı grup üyeleri, Nurettin Zengi Grubuna geçmiştir. Nurettin Zengi grubu da ABD ve Batı'nın Suriye'de silahlandığı bir kaç gruptan biridir.

Türkiye'de bulunan Cemal Maruf, verdiği bir mülakatta kendisini ÖSO'nun bir parçası olarak tanımlamış, eğitim-donat programı⁹⁰ kapsamında eğitim göreceğini ve Suriye'ye geri döneceğini ifade etmiştir.⁹¹

2.2. Hazm Hareketi

Hazm Hareketi Kuruluş Bildirgesi: <https://www.youtube.com/watch?v=ci2lIdqorPA>

Hazm Hareketi, Özgür Suriye Ordusu bünyesinde faaliyet gösteren, en güçlü 2. muhalif grup olarak, Nusret Cephesi tarafından tasfiye edilinceye kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Hazm Hareketi 2012 yılında Faruk Tugayları'nı oluşturan farklı grupların 2012 yılında dağılmasından son-

ra bir araya gelmeleriyle oluşmuştur. Her ne kadar, Hazm Hareketinin oluşmasında Faruk Tugayları'nın eski lideri Hamza Şimali, Abdullah Avda ve Bilal Attari etkin olsa da, daha sonra Hazm Hareketi General Selim İdris'in etkinliğine girmiştir.

Hazm Grubu, ABD tarafından BGM-71 TOW tipi anti tank ve diğer stratejik silahlarla desteklenen birkaç muhalif gruptan biridir. ABD, grubu desteklediğini kabul etmiştir.⁹² Hazm Hareketi liderleri ABD ve Batı'dan destek aldıklarını gizlememişlerdir.⁹³ Grubun, ABD menşeli bu silahları Esed güçlerine karşı kullandığını gösteren birçok video basına yansımıştır. Hazm Hareketi, ABD'nin, laik bir Suriye'yi ve elde ettiği silahları radikal gruplara vermeme-yi garantileyen, Batı projeleri açısından güvenilir bir ÖSO birimi oluşturma çabalarının bir ürünüdür. Hareket ilk kurulduğu ve CIA tarafından desteklediği dönemde, birçok raporda⁹⁴, ABD'nin yeni favori silahlı grubu olarak tanımlanmıştır. Bu grubun aynı zamanda Türkiye ve Katar tarafından da desteklediği, Suudi Arabistan'ın da bu gruba destek verdiği iddiâ edilmiştir.⁹⁵

Hazm Hareketinin bazı birimleri rejime karşı ciddi saldırılar yürütürken diğer bazı kollarının İslâmcı gruplarla çatışmalara girdiği görülmüştür. İslâmi grupların bazı üye ve liderlerini tutuklayıp infaz eden Hazm Hareketi, zaman zaman bu gruplarla karşı karşıya gelmiştir. Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile Hazm Hareketinin, Nusret Cephesi ve destekçisi gruplarla ilk çatışmaları 2014 yılının Ekim ayına denk gelmektedir. Daha önce yaşanan kısa süreli çatışmalar şeri mahkemeler yoluyla ve diğer grupların arabuluculuklarıyla çözülmüştür.

Nusret Cephesiyle Hazm Hareketi arasındaki tansiyon, Cebhetu Suvvâr-i Suriya grubunun, Nusret Cephesi tarafından tasfiye edilmesi sonrası artmıştır. Hazm Hareketi'nin Nusra komutanı ve 3 üyesini katletmesi üzerine⁹⁶ 25 Şubat 2015 tarihinde, Hazm Hareketine topyekûn savaş ilan eden Nusra 2 gün içinde Hazm'ın

ana karargâhı olan 46. tugay başta olmak üzere⁹⁷ bütün Hazm Hareketi merkezlerini ele geçirmiştir.⁹⁸ Bunun üzerine, Hazm Hareketi tarafından yapılan bir açıklamayla Hazm Hareketi kendini feshettiğini duyurmuştur.⁹⁹ Hazm Hareketinin kendisini fesh etmesi, ABD'nin Suriye politikasının iflâsı olarak da değerlendirilmiştir.¹⁰⁰

Hazm Hareketi merkezindeki 20'den fazla tank ve çok sayıda ABD menşeli silah¹⁰¹ Nusret Cephesinin eline geçmiştir. Nusret Cephesi bu silahların bir kısmını daha sonra rejim güçlerine karşı kullanırken götürülenmiştir.

Özgür Suriye Ordusu, kendi içinde gruplara ayrılrsa da, her bir grubun kendi içinde tam bir entegrasyon sağladığı söylenemez. Hazm Hareketi de tıpkı Cebhetu Suvvâr-i Suriya gibi, birbirleriyle farklılıklar taşıyan gruplardan oluşmaktaydı. ÖSO içerisinde, Batı desteğini almak konusunda yarışan iki temel grup olan Cebhetu Suvvâr-i Suriya ve Hazm Hareketi'nin birbirleriyle çekişmelerinin yanında, her bir grubun kendi içinde de çekişme olduğu ve ideolojik farklılıkların da bulunduğu bilinmektedir. Örneğin Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile Hazm Hareketi, Nusret Cephesi tarafından tasfiye edildiğinde, bu iki grubun da birçok üyesi Nusret Cephesi'ne geçmiş, bazı üyeleri ve kendilerine bağlı bazı şehirlerdeki birlikleri kendi liderlerini suçlamış, bazı üyeleri de gruplar halinde 3. gruplara geçmiştir. Diğer gruplara geçenlerin bir kısmı yine Batı tarafından desteklenen yapılara, diğer bir kısmı ise İslâmcı gruplara geçmiştir.

2.3. Güney Cephesi¹⁰²

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/user/mediaahfadalarasoul>

Güney Cephesi, Suriye'de ÖSO'nun en etkin olduğu askeri birimdir. Güney Cephesi denince Der'a, Kuneytra, Suveyda, Şâm ve kırsal kastedilmektedir. 14 Şubat 2014 tarihinde 49 grubun birleşimiyle oluşan Güney Cephesi kısa süre sonra bazı grupların da birleşimiyle 58 grubu bünyesinde toplayan bir koalisyon halini almıştır.¹⁰³ Ancak bu koalisyona katılan grupların fazlalığı aldatıcı analizlere neden olabilmektedir. Zirâ katılımcı kimi grupların sayısı sadece yüzler, hatta onlarla ifade edilmektedir. Gruplar arasında en güçlü yapı Beşşâr ez-Zaubî liderliğindeki Yermuk Tugayıdır.¹⁰⁴ Bu tugayın savaşı sayısı 2013 yılında kendi liderlerinin -muhtemelen Batı'dan daha fazla destek ve silah almak amacıyla abartarak ifade ettiği- 3-4 bin arasında iken¹⁰⁵ bu oran giderek azalmıştır. ÖSO gruplarının temel eğilimi, milis sayılarını abartmak, İslâmcı muhaliflerin temel eğilimi ise milis sayılarını olduğundan az göstermek ve güvenlik nedeniyle kimliklerini gizlemektir.

Güney Cephesinin Kuruluş Bildirgesini İmzalayan Gruplar, Şubat 2014

Suriye Devrimciler Cephesi (Güney Kol)	Birinci Tugay
Özgürlük Şehitleri Tugayı	Duma Şehitleri Tugayı
Guta Mücahitleri Tugayı	Kuneytra Askeri Tugayı
İslâm Şehitleri Tugayı	Şâm Şehitleri Tugayı
Tahrir eş-Şâm Tugayı	Habib Tugayı
Eb'adil Havran Tugayı	el-Harameyn Eş-Şerifeyn Tugayı
Al Mu'tezz Billah Tugayı	11.Tümen /Üst Kalamun
Özel Görev Tugayı	Ahraru'n-Neva Tugayı
Tevhid Ketaib Havran	Bunyan Taburu
Yermük Tugayı	Havran Fellucesi Tugayı
Birinci Topçu Alayı	Yarmuk Şehitleri Tugayı
Aşağı Kalamun Tugayı	Tahrir eş- Şâm Tugayı
Muhacir ve Ensâr Tugayı	Usudus-Sünne Tugayı
18 Mart Tümeni	Kerame Tugayı
İzz bin Abdüsselam Tugayı	Şahab es-Sünne Tugayı
Fecru'l-İslâm Tugayı	Birinci Komando Tugayı
Hamza Esedullah Tugayı	Seyfil Şâm Tugayı
Batı Bölge Ahrar Tabur	Amd Havran Tugayı
Özel Operasyonlar Taburu	Havran Şehitleri Tugayı
Himsül Velid Tugayı	Ahfadu İbnil Velid Tugayı
1.Süvari Alayı	el-Mutasım Billâh Taburu
el- Lacat Kalkan Tugayı	Tevhidül Lecat Taburu
Havran Fırtına Tugayı	Tebarak Rahman Taburu
Usudul İslâm Taburu	Selahaddin Tugayı

Liderlik

Beşşâr ez-Zaubî: Genel Lider¹⁰⁶

General Ziyad Fahd: Güney Cephesi Komutan Yardımcısı¹⁰⁷

Albay Mecid Seyyid Ahmed

İdeoloji/Amaçlar

Güney Cephesi, Batı ülkelerinden destek almak amacıyla "ılımlı" grupların disiplinli bir birim altında toplanmasını amaçlamıştır.¹⁰⁸ Zîrâ Batı ülkelerinin ÖSO'ya verecekleri silahların "yanlış ellere" geçip geçmeyeceği konusundaki endişeleri Suriye direnişinin başından bu yana devâm eden en önemli kaygılardan biridir. Bu bağlamda Güney Cephesi kuruluş bildirgesi yayınlamış, bu bildirmede dini ifadelerden özellikle kaçınılarak Devrim, Halk Hareketi, Özgürlük gibi nötr ifadelerin yanında demokrasi, çoğulculuk gibi seküler ifadelerin seçilmesine özen gösterilmiş-

tir.¹⁰⁹ Grubun ilan videosunda, Suriye'nin itidalli sesi oldukları vurgulanmıştır.¹¹⁰

Güney Cephesinin Kuruluş Bildirgesinde şu ifadelerle yer verilmiştir:

Bizler, her gün gördüğümüz çiftçiler, öğretmenler ve işçileriz. Aramızdakilerin çoğu silahını kendi halkına döndürüp kendi insanlarıyla savaşmaya başlayan bozuk bir rejimin ordusundan ayrılan askerlerdir. Çok sayıda sınıfı temsil ediyoruz ama amacımız tektir: Rejimi devirip Suriye'ye daha iyi bir gelecek için şans vermek. Toplumumuzda mezhepçilik ve aşırılığa yer yoktur ve gelecekte de yer olmayacaktır. Suriye halkı fikirlerini ifade edip daha iyi bir gelecek için mücadele etme hakkına sahiptir. Suriye'de halkı temsil edip onun faydası için çalışacak bir rejim kurmak istiyor, bunun için çalışıyoruz. Bizler Güney Cephesiyiz.

Ancak Güney Cephesi kuruluş bildirgesinde yer alan “Her grup özerktir ve kendi operasyon ve faaliyetlerini yürütür” ifadesi, Güney Cephesi grubunun bir arada olmasının da zayıf olmasının da temel nedenidir. Bu ifade birçok gruba aynı zayıf ilişkili şemsiye altında bulunup, Batı desteğini garantilemek için fırsat sunmakta, aynı zamanda eylemlerini kısıtlamamaktadır. Eylemlerinin tek bir liderlik tarafından kontrol ve yönlendirilmesinin yapılamaması koalisyonu zayıflatmaktadır. Neticede bu koalisyon, imzalı bir bildiriden öteye çok fazla geçmemektedir.

Askeri Güç, Strateji, Kaynaklar

ÖSO'nun en etkin grubu olan Güney Cephesi Ürdün, Suudi Arabistan ve Batı ülkeleri tarafından finanse edilmektedir. Güçlü aşiretlerin bulunduğu Der'a bölgesi, aynı zamanda devrimin ilk başladığı yerlerden biridir ve aşiretler de buradaki ÖSO yapılarını finanse etmektedir. Güney Cephesi lideri Beşşâr ez-Zaubî Batı ülkelerinin kendilerine TOW silahları ve farklı cins mühimmatlar verdiğini açıklamıştır. Grup Suriye'de ılımlı bir muhalefete ihtiyaç du-

yan Batı açısından son şans olarak görülmektedir.¹¹¹ ABD Kongresi, 27 Ocak 2014 tarihinde Güney Cephesi ÖSO gruplarına silah desteğine onay vermiştir.¹¹² Ancak Ürdün ve Arap ülkelerinin Batı ile birlikte Amman'daki bir komuta merkezinden yönlendirdikleri Güney Cephesi, aldığı silah ve destek karşılığında Batı'ya bir takım vaatlerde bulunmuştur.¹¹³

Başlangıçta Ürdün ve Lübnan'dan silah tüccarları ve dini gruplar aracılığıyla gelen, basit, hafif silahlarla ve bölgedeki aşiretlerin zaten sahip olduğu av tüfekleri, tabancalar ve hafif silahlarla donatılmış olan Güney Cephesi şemsiyesi altındaki ÖSO grupları, daha sonraki dönemlerde rejim güçlerinden ciddi oranda silah ele geçirmişlerdir. Güney Cephesi'nin sahip olduğu savaşçı sayısı ile ilgili rakamlar spekülasyona açık çelişkili rakamlardır. Bu şemsiye grup için verilen en yüksek rakam 30 bin savaşçıdır.¹¹⁴ Ancak ilk kurulduğunda verilen bu rakamın bölgede Ahrârü's-Şâm, İslâm Ordusu ve Nusret Cephesi'nin bu grubun aleyhine büyümesiyle güncellenmesi gerekmektedir. Güney Cephesi için verilen makul savaşçı sayısını bildiren figür, 15 bin civarında birbiriyle hiyerarşik ilişkisi olmayan dağınık savaşçının var olduğudur. Grup genel olarak rejim bölgelerini ele geçirmek, kontrol etmek, sınır kapılarını ele geçirmek ve rejimin güçlü olduğu bölgelerde vur kaç saldırıları ile rejime kayıp verdirmek şeklinde bir strateji uygulamaktadır.

Etkinlik Alanı

Güney Cephesi Der'a, Kuneytra, Suveyda ve Şâm'da faaliyet göstermektedir. Muhalifler tarafından kontrol edilen Doğu Guta, Han eş Şeyh, Cobar, Kuneytra ve Der'a bölgelerinde etkinlik sahibidir.

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

Güney Cephesi, etkinliği bulunan bölgelerin genelinin kuşatma altındaki yerler olması dolayısıyla, insanî yardım, tıbbî yardım gibi alanlarda faaliyetler göster-

mektedir. Diğer ülkelerden büyük destek alması itibarıyla bu grup en iyi donanımlı gruplardan biridir ve bölgeye yönelik yardım faaliyetleri büyük oranda bu grup ve İslâm Ordusu tarafından organize edilmektedir. Ancak koalisyonun kamu hizmetleri ile ilgili çok fazla faaliyetinin olmadığı bilinmektedir. Bölgede bulunan Ürdün sınır kapıları da, Güney Cephesinin katılımıyla kontrol edilmektedir.

Önemli Eylemleri

2011–2012: Der'a'nın rejim güçlerinden temizlenmesi operasyonlarında Nusret Cephesi, İslâm Ordusu ve Ahrârü's-Şâm ile birlikte faaliyet göstermiştir.

30 Temmuz 2013: Şâm'a yönelik muhalif operasyonlarında Güney Cephesi yer almıştır.

24 Mart 2015: Diğer gruplarla beraber Busra eş-Şâm şehrinin ele geçirilmesi.¹¹⁵

1 Nisan 2015: Diğer gruplarla beraber Nasib sınır kapısının ele geçirilmesi operasyonu.¹¹⁶

Diğer Gruplarla İlişkileri

Halep, Lazkiye ve İdlib bölgelerinde tasfiye edilen Cebhetu Suvvâr-i Suriya ve Hazm Hareketine bağlı gruplar da, Güney Cephesi ÖSO birimi şemsiyesi altında faaliyet göstermektedir. Ancak onlarca irili ufaklı grubun birleşmesine rağmen ÖSO'nun Güney Cephesinde de tam bir entegrasyon sağladığı söylenememektedir. Zirâ Güney Cephesi şemsiyesi altında faaliyet gösteren gruplardan her biri, kendi ajandasını yürütmekte, birbiri arasında rekabet yaşanmakta, ABD ve Batı'nın itirazlarına rağmen Nusret Cephesiyle ortak operasyonlar düzenlemekte¹¹⁷ ayrıca bazı gruplar Batı ve sömürgecilik karşıtı, ümmet eksenli İslâmi eğilimler taşımaktadır. 2015 yılında diğer bölgelerdeki etkinliği iyice azalan ÖSO'nun önemli figürlerinden Selim İdris, Güney Cephesinde bazı yeni grupların da katılımıyla, daha geniş ve homojen bir ÖSO birimi oluşturulaca-

ğını ve böylece Batı desteğinin elde edileceğini açıklamıştır.¹¹⁸ İdris açıklamasında IŞİD ile mücadele edebilecek tek gücün ÖSO olduğuna değinerek destek talep etmiştir. Güney Cephesi, Ürdün sınırına yakın olduğu için bu bölgelerde Ürdün istihbaratının Güney Cephesi grubu dâhil bazı grupları organize ettiği, yönlendirdiği iddiâ edilmektedir.¹¹⁹ Güney Cephesi etkinlik bölgesinde faaliyet gösteren İslâm Ordusuyla iyi ilişkiler kurmakla beraber, bazı kolları da Nusret Cephesi ve Ahrârü's-Şâm grubuyla iyi ilişkilere sahiptir. Ancak bazı Güney Cephesi gruplarının özellikle Nusret Cephesi'ne yönelik saldırılar ve çatışmaların ortasında yalnız bırakılmak gibi bir takım eylemler içine girdiği, zaman zaman çatışmaların yaşandığı bilinmektedir. Nusret Cephesi, SRF ve Hazm Hareketini tasfiye ettiğinde bölgedeki Cebhetu Suvvâr-i Suriya ve Hazm kollarının Nusret Cephesine karşı eylemde bulunmaması dikkat çekicidir.

ÖSO ile hiyerarşik ilişkiye girmiş gruplar arasında en önemlileri sayılan Cebhetu Suvvâr-i Suriya, Hazm Hareketi ve Güney Cephesi'nin yanında, ılımlı olarak tanımlanan birçok küçük grup da, ÖSO ile organizeli faaliyet göstermektedir. Bu gruplar arasında en önemlisi Nurettin Zengi grubu ve Şâm Cephesidir. Bu gruplar hakkında da kısa bilgiler vermek ülkedeki silahlı grupların haritasının çıkarılmasında yardımcı olacaktır.

2.4. Beşinci Kolordu

Resmi Sitesi: <http://www.forsanalhak.com/> (5. Kolorduya dâhil muhtelif gruplar)

Twitter Hesabı: <https://twitter.com/for-sanalhak>

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/channel/UCuO0FbhJE-aooXG65opK21Og> <https://www.youtube.com/channel/UCKVGu-9uXQhWILxyON8lZ6fw/videos>

Muhafifler arasında, zayıflamakta olan gruplar, tamamen sahneden çekilmemek amacıyla yeni ittifak arayışlarına girmektedirler. Bu ittifaklar kimi zaman, küçük birçok grubun tek çatı altında bir araya gelmesine neden olmaktadır. Bazen yapılan ittifaklar, 3. bir tarafın saldırılarına karşı güvenlik elde etmek amacıyla ya da diğer ülkelerden yardım alabilmek ümidiyle birtakım pazarlık ve görüşmelerde muhalif ÖSO gruplarının elini güçlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Böylece Batı ülkelerine Suriye'de durumu değiştirebilecek donanım, disiplin ve güce sahip olduğu mesajı verilmek istenmektedir. Beşinci Kolordu bünyesindeki muhtelif gruplar, Halep, Hama, Morek, Han Esel gibi cepheelerde önemli etkinlik göstermişler, ancak daha sonra zayıflayarak, bir araya gelmişlerdir. Suriye'deki birleşmelerin birçoğu, zayıflayan grupların daha güçlü görünmek için bir araya gelmesiyle oluşan, zayıflar koalisyonu şeklindeki birlikteliklerdir.

13. Fırka, 101. Fırka, 1. Piyade Tugayı, Hakkın Suvarileri Tugayı, Cebeli Zaviye Kartalları Tugayı isimli grupların bir araya gelmesiyle 7 Ekim 2014 tarihinde kurulan 5. Kolordu¹²⁰ Halep, Hama ve İdlib bölgelerinde etkindir. Bu koalisyon Suriye Devrim Bayrağını kullanmaktadır ve SMDK tarafından da desteklenmektedir.¹²¹ Bu koalisyon bünyesinde bulunan gruplara, ABD ve Batı anti-tank silahı TOW dâhil stratejik silah sağlamaktadır.¹²² Gruba Suudi Arabistan dâhil körfez ülkelerinin de silah ve destek sağladığı, koalisyon liderlerinden Ahmed Saud tarafından açık-

lanmıştır.¹²³ Beşinci Kolordu her ne kadar kendi ismi ve kurucu unsurlarının koldu, tugay, fırka gibi isimler kullansa da aslında bu isimlerle uyumlu olmayan militan sayısına sahiptir. Koalisyonu oluşturan tüm grupların toplam sayısı 3–4 bin arasında hesap edilmektedir.¹²⁴ Ancak gerçek rakamın 2–3 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir. Koalisyon unsurları aynı zamanda Nusret Cephesi ve Cundu'l-Aksâ tarafından tasfiye edilen Hazm Hareketi ve Cebhetu Suvvâr-i Suriya müttefikidir ve bunlara göre siyâsi konum belirlemişlerdir. Örneğin Nusret Cephesiyle Hazm Hareketi çatışma yaşadığında 21 Temmuz 2014 tarihinde açıklama yapan gruplar Nusret Cephesiyle tüm ilişkilerini dondurduklarını açıklamışlardır.¹²⁵ Ancak buna rağmen koalisyon içerisindeki bazı unsurlar liderliğini Nusret Cephesi ve Ahrârûş-Şâm'ın yaptığı, Vadi ed-Dayf ve Hamidiye üslerinin ele geçirildiği saldırılara katılmışlardır.¹²⁶ Beşinci Kolordu bünyesindeki hemen tüm gruplar IŞİD'e karşı birçok çatışmaya katılmışlardır.

Koalisyonun en önemli unsurlarından biri Livâu Fursanu'l-Hak grubudur. Bu grubun 12 alt birime ayrılmış 500–700 arasında savaşçısı bulunmaktadır.¹²⁷ Koalisyon içerisinde yer alan 13. Fırka 2013 yılında kurulmuştur ve ana karargâhu, İdlib'in Marat en-Numan bölgesindedir. Grubun liderliğini Ahmed Saud yapmaktadır. Es-Saud 2013'te IŞİD tarafından esir alınmış, ancak bir süre sonra serbest bırakılmıştır.¹²⁸ Koalisyon içerisindeki, Hasan Miril Hamdi liderliğindeki 101. Fırka da ABD ve Batı'dan TOW silahları almıştır.¹²⁹ Koalisyon unsurlarından Ala Hüseyin liderliğindeki Liva Sukur Cebel-i Zaviye isimli grup ise, Ahfadu Resul isimli grupla birlikteken, bir dönem sonra Cemal Maruf liderliğindeki Cebhetu Suvvâr-i Suriya grubuna geçmiş, kısa bir süre sonra Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile yaşanan anlaşmazlıklar sonucu Beşinci Kolordu bünyesine katılmıştır.

3. Şâm Cephesi

Şâm Cephesi, 24 Aralık 2014 tarihinde ilan edilen¹³⁰ Nurettin Zengi Hareketi, Asala ve Tenmiye, Fastakim Kema Umirt grubu, Mücahidler Ordusu ve İslâmi Cephe'nin Halep kolunun dâhil olduğu bir muhalif koalisyonudur. Koalisyonun liderliğini aynı zamanda Livâu't-Tevhîd'in lideri olan Abdulaziz Selame yapmaktadır.¹³¹ Şâm Cephesi, Halep merkezli faaliyet göstermekle beraber, İdlîb, Hama, Humus bölgelerinde de etkindir.¹³² Bu çalışmanın başka bölümlerinde de dile getirildiği gibi Suriye'de koalisyonlar zayıf grupların tamamen ortadan kalkmamak için daha güçlü gruplara eklenmesi ya da birkaç küçük grubun birleşmesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla Şâm Cephesi bünyesinde bulunan bazı grupların, yakın gelecekte tamamen diğer gruplara katılması ihtimal dâhilindedir ancak zaten koalisyonun lideri ayrı bir koalisyonda lider ve ayrı bir grubun sorumlusu olması dolayısıyla daha çok sembolik bir birleşmeden bahsedilebilir. Daha önce Mücahidler Ordusu ismi altında birleşen en önemli gruplar, Şâm Cephesi altında da bir araya gelmiştir. Mücahidler Ordusu isimli koalisyonun savaşçı sayısı kendi liderlerinin dilinden 6 bin olarak ifade edilmiştir.¹³³ Dolayısıyla Şâm Cephesi'nin diğer gruplara kayan üyeleri de hesaplandığında savaşçı sayısının 5 bini geçmediği söylenebilir. Birleşen grupların ortak özelliği, katı bir İslâmci anlayışı reddetmeleri ve bazılarının Batı ülkelerinden silah ve finans desteği almasıdır.

5 farklı unsurun birleşimiyle oluşan Şâm Cephesine daha sonra 30 Ocak 2015 tarihinde Hazm Hareketi de katılmıştır.¹³⁴ Hazm Hareketi Nusret Cephesiyle yaşanan şiddetli çatışmalar sonucu Şâm Cephesine girerek koruma elde etmeye çalışmış, ancak bazı Nusret Cephesi üyelerini kaçırıp infaz etmeleri üzerine Nusret Cephesi Hazm Hareketini tasfiye etmiştir. Bu tasfiye operasyonunda başlangıçta iki yapı arasında arabuluculuk yapmayı öneren Şâm Cephesi tarafsız kalmıştır.

Şâm Cephesi özellikle Halep ve İdlîb bölgelerinde, zaman zaman diğer İslâmi gruplarla da ortak operasyonlar düzenlemektedir. Rejim tarafından 2015 Şubat ayında Halep'e düzenlenen ve 300'den fazla rejim askerinin öldüğü, 120 askerinin ve Şii milisin esir alındığı¹³⁵ saldırı sırasında Halep'in savunmasında Şâm Cephesi büyük rol oynamıştır.¹³⁶

5 Şubat 2015 tarihinde muhalifler tarafından kuşatılmış olan ve PYD tarafından kontrol edilen Afrin bölgesinde, muhalif gruplarla PYD arasında zaman zaman yaşanan çatışmaları sonlandırmak amacıyla, PYD ile Şâm Cephesi arasında önemli bir anlaşma yapılmıştır. Yapılan anlaşma uyarınca:

- Anlaşma taraflarının yargı sistemleri birleştirilecek ve *İslâm* Şeriatı hükümleri esâs alınacak.
- Her iki tarafta medreseler ve Darul Kada (*İslâm* Mahkemesi) açılacak. *İslâm* dinini öğretmek için dinî kurumlar oluşturulacak. Halep, Afrin ve ona bağlı köylerdeki camiler ve ora-

larda düzenlenecek hutbelerin işleri takip edilecek.

- Asayışı ilgilendiren konularda suçluların tutuklanması ve hakların sahiplerine geri verilmesi için işbirliği yapılacaktır. Rejimden kurtarılmış bölgelerde toplumun *güvenliği* birlikte sağlanacaktır.¹³⁷

Bu anlaşma uzun bir süreden sonra muhaliflerle PYD arasında yapılan ilk anlaşmadır. Ancak PYD bu anlaşmaya riayet etmeyecektir.

3.1. Nurettin Zengi Grubu

Youtube Sayfası: <https://www.youtube.com/user/NDZankiMotion/videos>

Şâm Cephesini oluşturan gruplar arasında en dikkat çekici olanıdır. Liderliğini Şeyh Tevfik Şahabuddin'in yaptığı Nurettin Zengi grubu 2011 yılında kurulmuş ilk muhalif gruplardan biridir ve 2012 yılında Halep'te, önemli bölgelerin kontrol altına alınmasında kilit rol oynamıştır. Bir dönem Livâu't-Tevhîd, Asala ve Tenmiye ve Mücahidler Ordusuyla birlikte olan Nurettin Zengi grubu, daha sonra bağımsız hareket etmeye başlamış, nitekim 2014 tarihinde tekrar bu gruplarla birlik kurmuştur. Nurettin Zengi grubunun Halep Mücahidler Ordusundan¹³⁸ ayrılmasının temel nedeni İhvan bağlantıları olan bu gruba Suudi Arabistan'ın destek vermemesidir.¹³⁹ Böylece bu gruptan ayrılıp bağımsız bir hareket olduğunda Su-

udi Arabistan tarafından desteklenmiştir. Nurettin Zengi grubu, ÖSO'nun Halep ve civarında bulunan en güçlü grubudur ve Suriye Askeri Meclisini desteklemektedir. Batı ülkeleri ve Körfez ülkeleri, Suriye'de sadece ılımlı grupları desteklemektedir ve bu destek SMDK'yı siyasi kanat olarak kabul etmek, Askeri Meclisin otoritesini kabul etmek, radikalizmi reddetmek, demokratik, laik ve çoğulcu bir Suriye'yi kabul etmek şartlarına bağlıdır. Nurettin Zengi grubu 2012-2013 yılları arasında daha İslâmi bir retorik kullanırken 2014 tarihinde ABD'den destek almaya başlamış ve Suriye rejiminin de olduğu bir barış yöntemini desteklemeye başlamıştır. Grup Suudi Arabistan tarafından da desteklenmesinin yanı sıra ABD'den de TOW silahları ve mali destek almaktadır.¹⁴⁰

3.2. Mücahidler Ordusu

3 Ocak 2014 tarihinde IŞİD ile diğer muhalif gruplar arasında artmakta olan tansiyon sonucu çoğunluğu ABD tarafından desteklenen ÖSO bağlantılı gruplar bir araya gelerek Mücahidler Ordusunu kurmuşlardır. IŞİD ile çatışmalarda önemli rol oynayan bu grup IŞİD'in Halep ve civarından çıkarılması üzerine büyük oranda pasif hale gelmiştir. Ancak 19. Birlik ismiyle bilinen küçük bir grupla Ensâr Tugayı olarak bilinen küçük grup dağılan koalisyonu sürdürmüş ve nihayet 2014 sonunda kurulan Şâm Cephesine dâhil olmuşlardır.¹⁴¹ Birleşen 19. Birlik ve Ensâr Tugayının lideri olan Muhammed Bakkur, yeni kurulan Şâm Cephesinin askeri lideri olmuştur.¹⁴²

ABD bu grubu ciddi oranda silah ve finans ile desteklemiş,¹⁴³ Katar da bu gruba askeri eğitim vermiştir.¹⁴⁴

3.3. Asala ve Tenmiye Cephesi

Selefi bir vaiz olan Halid el-Hamad'ın dini liderliği ve Abdulkadir Defis'in askeri liderliğinde, 2012 yılında kurulan Asala ve Tenmiye grubu ordudan ayrılan asker ve subaylar ve sivil halkın oluşturduğu milis güçlerin birleşiminden oluşmaktadır. Grup SUK'u desteklemektedir. Asala ve Tenmiye grubunun 2013 ortalarında 13 bin savaşçısı olduğu bir diğer ÖSO grubu olan Cemal Maruf liderliğindeki Suriye Devrimciler Cephesi'nin ise 18 bin savaşçısının olduğu iddiâ edilmiştir. Bunların son derece abartılı rakamlar olduğu uzmanlar tarafından kabul edilmektedir.¹⁴⁵ Yaklaşık 1000+ savaşçısının olduğu söylenebilir. Daha önce Mücahidler Ordusu

koalisyonu altında IŞİD'e karşı da savaşan bu grup, Şâm Cephesine dâhil olmuştur. Bu grup Suriye Askeri Meclisini tanımaktadır. Asala ve Tenmiye Cephesi Suudi Arabistan merkezli, başta Suudi rejimi olmak üzere Arap rejimlerine desteğiyle bilinen Medhali-Selefi¹⁴⁶ inanca sahip bir gruptur.¹⁴⁷ Şâm Cephesine dâhil olduğu toplantıda, grup, Suriye ordusundan ilk ayrılan subaylardan olan İbrahim Mejbür tarafından temsil edilmiştir.¹⁴⁸

3.4. Festakim Kema Umirt

İsmi Hud Suresi 212. Ayet olan "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!" ayetinden alan grup Mustafa Berro liderliğinde 2012 yılında kurulmuştur. Bir dönem IŞİD'e karşı kurulan Mücahidler Ordusu koalisyonuna katılan grup, bu koalisyonun dağılmasının ardından, Şâm Cephesi'ne katılmıştır. Suriye Askeri Meclisini tanıyan grup¹⁴⁹ daha çok Halep merkezli faaliyet yürütmektedir.

4. Suriye Türkmen Birlikleri

Suriye Türkmenleri genellikle Türkiye sınırı, Lazkiye, Membic, Bab, Cerablus, Azez ve Rakka, bölgelerinde yaşamaktadırlar. Ülkenin çoğu bölgesinde dağınık da olsa Türkmen yoğunluğu bulunmaktadır. Suriye'deki diğer dinî ve etnik grupların gerçek demografik oranları gibi Türkmenlerin de nüfus oranları tartışmalıdır. Bazı belgeler Türkmen nüfusunu 1 milyon olarak verirken¹⁵⁰ bu oranın 3,5 milyon olduğunu iddiâ eden kaynaklar da mevcuttur.¹⁵¹ Gerçek rakamın 1,5–2 milyon dolayında olduğu söylenebilir. Türkmenler Suriye'nin asli unsurlarındandır ve bu coğrafyada yüzyıllardan bu yana yaşamaktadırlar. Haçlı savaşları sırasında Nureddin Zengi ve Selahaddin Eyyübi ile ortak mücadele veren Türkmenlerin târihi bu dönemlerden de eskilere dayanmaktadır.

Dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğunun da katılımıyla 15 Aralık 2012 tarihinde İstanbul'da yapılan ve Suriye'nin çok sayıda ilinden 1200 Türkmen'in katılım gösterdiği toplantı Suriye Türkmenlerinin haklarının korunmasına yönelik Türkiye'nin ilk kapsamlı adımı olmakla beraber Türkmen toplulukları birleştirme adına da çok önemli bir gelişme olmuştur. Toplantı sonrasında Recep Tayyip Erdoğan da Türkmen temsilcileri Dolmabahçe sarayında ağırlamıştır. Bu dönemden sonra kurulan Suriye Türkmen Meclisi önemli faaliyetlere imza atmıştır. Suriye Türkmen Meclisi SMDK ve SUK bünyesinde de temsil edilmektedir. Türkmen Meclisi devrim sonrası amaçlarını şu şekilde açıklamıştır:

*Etnik ve dinî kimliği ne olursa olsun herkesin ortak ve aynı çatı altında yaşadığı bir Suriye amaçlıyoruz.*¹⁵²

Türkiye Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Türkmen Meclisinin kuruluş toplantısına birliğe verilen güçlü desteğin sembolik bir göstergesi olarak katılmışlardır.¹⁵³

Zahir Baybars, Sultan Murad Tugayı, Fatih Sultan Mehmed Tugayı, Nureddin Zengi Tugayı ve Selim Tugayı gibi gruplardan oluşan Türkmen Tugayları İstanbul'da kurulan ve 350 delegeden oluşan Suriye Türkmen Meclisi çatısı altında faaliyet yürütmektedirler.¹⁵⁴ Bu meclisin başkanlığını Abdurrahman Mustafa yürütmektedir. Türkmenler Türkiye'nin büyük desteğine rağmen askeri alanda ciddi bir güç olmamışlardır. Ancak özellikle Lazkiye bölgesinde rejime karşı kilit operasyonlarda önemli bir rol oynamıştır. Suriye Türkmenleri faaliyetlerini genelde Lazkiye, Halep, Humus, Şâm ve Tartus'ta yürüten birbirinden bağımsız, ancak birbiriyle irtibatlı birkaç ayrı grup altında yürütmektedirler. Özellikle Lazkiye'deki Bayırbucak Türkmenleri Esed rejimine karşı etkili mücadele yürütmektedirler. Suriye Türkmen Tugayları isimli koalisyon birkaç alt grubu kapsamaktadır. Lazkiye bölgesinde 12 Türkmen grubu vardır. Türkmen Tugayları daha önce dağınık bir şekilde faaliyetlerini yürüten muhtelif Türkmen grupların bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Türkmen Meclisi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Türkmen Tugayları liderliğine ilk olarak ÖSO'nun da askeri komutanlarından olan Muhammed Avvad ve sonra Faiz Amro getirilmiştir. Ardından Ebû Fadl (Ahmet Arnavut) Türkmen Tugayları komutanı olmuştur.^{155 156}

Son dönemlerde Halep'te Türkmen askeri birlikler arasında rejime karşı etkili operasyonları ile Sultan Murat Tümeni öne çıkmaktadır. Devrimin başlaması

ile birlikte Halep ve çevresinde kurulan Türkmen Tugaylardan olan Sultan Murad Tugayı Halep kırsalındaki Türkmenlerden oluşmaktadır. Aslen küçük Türkmen ve Arap grupların bir çatı örgütlenmesi olarak ortaya çıkan Sultan Murad Tugayı Halep merkezinde ve kuzeyinde IŞİD ve rejim karşıtı operasyonlara katılmaktadır.

Tugayın komutanlığını Yusuf Salih yapmaktadır. Sultan Murad Tugayı merkez teşkilatı 40 kişiden oluşur. Çevreden birleşen küçük gruplarla bugünkü sayısının yaklaşık 900 olduğu tahmin edilmektedir. Mare, Azez, Tel Rıfat, Başköy, Şeyh Maksud cephelerinde savaşmaktadır.

II. İSLÂMÎ HAREKETLER

1. İslâm Cephesi

İslâm Cephesi, savaşın ilk döneminde ÖSO ile ortak hareket eden ve yurt dışı siyâsi kanadı bazı şehirlerle beraber temsilci olarak kabul eden gruplarla ÖSO ile birlikte hiç hareket etmemiş bazı grupların birleşerek oluşturdukları Suriye'deki en geniş İslâmcı muhalif koalisyonudur. 22 Kasım 2013 tarihinde, ÖSO'ya yakın en güçlü 7 direniş grubu ÖSO'dan ayrılarak Suriye İslâm Cephesi'ni kurmuşlardır.¹⁵⁷ İslâm Cephesi artık fiilen sona ermiştir ve bir dönem imzalanan ortak bir bildiri ve ortak yürütülen bir takım projelerden ibarettir. Ancak bir döneme damgasını vurmuş ve yeni birleşme ve ayrılmalara neden olmuştur ve bu nedenle burada ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu koalisyon Suriye'nin çok önemli direniş gruplarını bir araya getiren geniş bir şemsiyedir ve savaşçı sayısı 40–50 bin arasındadır. Suriye direnişinin ilk oluşumlarından Ahrârûş-Şâm'ın ana gövdesini oluşturduğu İslâm Cephesi, Ceyşu'l-İslâm, Sukuruş-Şâm, Livâu't-Tevhîd, Livâu'l-Hak, Ensârûş-Şâm ve Kürt-İslâm Cephesi gruplarının birleşiminden oluşmaktadır. Bu grupların her biri kendi iç siyasetlerinde bağımsız, liderlik ve hiyerarşik düzenlerinde özgün, ancak Esed yönetimine karşı savaşta ve uluslararası toplumla ilgili duruş ve siyaset belirlemede yekvücut hareket etmektedirler. İslâm Cephesi, hiyerarşik bütünlük arz eden ve tüm azaları homojenleşmiş olarak bir liderlik etrafından toplanmamıştır.

Heterojen ve parçalı bir koalisyon olduğu için bu şemsiye isim altındaki her bir grubun ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Ancak yine de İslâm Cephesi altındaki muhtelif grupların ayrıntılı incelemesine geçmeden önce İslâm Cephesinin bir koalisyon olarak faaliyetlerinden bahsetmek gerekmektedir.

Büyük oranda Suriyelilerden oluşan İslâm Cephesi, geçmişte Suriye İslâmî Kurtuluş Cephesi içerisindeki bazı grupların (Livâu't-Tevhîd ve Sukuruş-Şâm), yine 11 grubun birleşmesiyle oluşan Suriye İslâm Cephesi'ne katılması ile oluşmuştur. Daha sonra bu birliktelik bazı grupların da yeni katılmaları ile genişlemiş ve İslâm Cephesi ismini almıştır. Bu grubun oluşumunu aşağıdaki şemayla göstermek mümkündür.

Suriye İslâmî Kurtuluş Cephesi
İslâm Ordusu
Faruk Tugayları
İslâmî Faruk Tugayları
Livâu't-Tevhîd
Livâu Feth
Sukuruş-Şâm
Deyruz-Zor Devrimciler Konseyi

İslâm Cephesi Kurucu Grupları ¹⁵⁸
Ahrârûş-Şâm
Livâu'l-Hak
Fecru'l-İslâm
Hareketul-Ensârûş-Şâm
Mus'ab bin Umeyr Tugayları
Talâi' el-İslâmî

Ceyşu't-Tevhid
el-İman Tugayları
Hamza bin Abdulmuttalib Tugayı
Saraya' el-Muhem el-Hassa

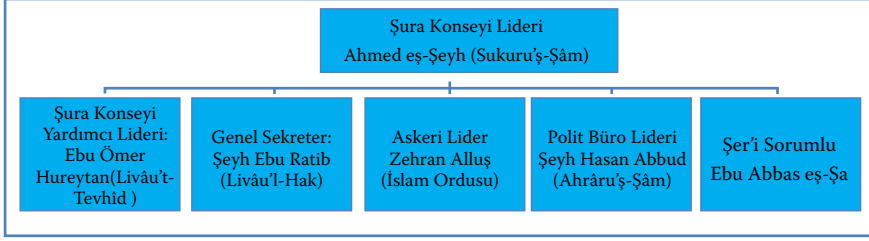
Bir süre sonra Livâu't-Tevhîd ve Sukuru'ş-Şâm ve İslâm Ordusu var olan Suriye İslâmi Direniş Cephesini feshederek Suriye İslâm Cephesine geçmişlerdir. Tablo aşağıdaki şekilde değişmiştir.

İslâm Cephesi Kurucu Grupları¹⁵⁹
Ahrâru'ş-Şâm
Livâu'l-Hak
Fecru'l-İslâm
Hareketul Ensâru'ş-Şâm
Mus'ab bin Umeyr Tugayları
Cemaatu Taleel İslâmi
Ceyşu't-Tevhid
el-İman Tugayları
Hamza bin Abdulmuttalib Tugayı
Saraya el-Muhem el-Hassa
Livâu't-Tevhîd
Sukuru'l-İslâm
İslâm Ordusu

Yeni koalisyonlar, bazı grupların eklenmesi, bazı grupların uyuşmazlıklar sonucu ayrılması, bazı grupların ise diğer güçlü gruplara katılarak kendilerini feshetmeleri sonucu oluşmuştur. 26 Kasım 2013 tarihinde, önemli unsurları Suriye İslâm Cephesi'ne geçen Suriye İslâmi Direniş Cephesi, kendisini feshettiğini açıklamıştır. Gelinen noktada Suriye'de en güçlü muhalif koalisyon İslâm Cephesi'dir. İslâm Cephesi dışında sahada güç sıralamasında

2. ya da 3. sırada yer alan aktörlerin de Batı destekli gruplar olduğu söylenemez. Suriye iç savaşının ilk dönemlerinde muhaliflerin ideolojik olarak daha çeşitli olduğunu söylemek mümkündür.

Devrim, halkta ve direniş gruplarında politik bir değişime neden olmuş, rejimin artan katliamları, İran, Irak ve Hizbullah'ın mezhep temelli müdahaleleri, uluslararası güçlerin yetersizliği ve bu yetersizlik dolayısıyla yabancı İslâmcı savaşçıların ve cemaatlerin, dini otoritelerin devrimi sahiplenmesi sonucu, muhalefet de giderek İslâmcı bir renk almıştır. İslâm Cephesi 16 Mayıs 2014 tarihinde koalisyonun amaçları ve prensipleri hakkında oldukça önemli bilgiler içeren bir manifesto yayınlamıştır. 160 Açıklamada, IŞİD'in birçok direniş grubunu tekfir edip onlarla savaşması kınanırken, Hizbullah ve IŞİD dâhil Suriye halkına baskı uygulayan güçlerin hedef alınacağı belirtilmiştir. İslâm Cephesi, kuruluş bildirgesinde de yer aldığı üzere Suriye'nin toprak bütünlüğü konusunda özel bir hassasiyet sahibidir. Bu konudaki temel prensibi dolayısıyla İslâm Cephesi PYD ile karşı karşıya gelmiştir. PKK'nın Suriye kolu olan PYD'nin güçlü olduğu yerlerde, De-Arabizasyon politikasıyla Arap köylerde etnik temizliğe dönük katliamlar yapması, halkı göçe zorlaması ve zaman zaman rejimle ortak çalışarak İslâm Cephesi unsurlarına saldırması dolayısıyla, İslâm Cephesi 2013 yılında PKK ile de çeşitli bölgelerde çatışmıştır. İslâm Cephesi ilk kurulduğunda birbirinden farklı birimlerin başına kurucu grupların liderleri getirilmiştir. İslâm Cephesinin liderlik şekmi ilk dönemde aşağıdaki gibidir.

Not: Ahrâruş-Şâm lideri Şeyh Hasan Abbud ve Ebû Abdullah eş-Şâmi 9 Eylül 2014'te ABD tarafından düzenlendiğine dâir ciddi şüphelerin olduğu bir saldırıda birçok Ahrar lideriyle beraber yaşamını yitirdi.

22 Ekim 2013 tarihinde yeni ilan edilen Suriye İslâm Cephesi şura meclisi lideri Ahmed İsa eş-Şeyh, basına verdiği demeçte, ÖSO ile ortak çalışacakları mesajını vermiştir.¹⁶¹ Ancak daha sonraki süreçte, 7 Kasım 2013 tarihinde, Reyhanlı'ya yakın Babul Hava sınır kapısına yakın Atme bölgesinde bulunan ÖSO'nun Batı destekli kollarından Hazm Hareketiyle Suriye İslâm Cephesi çatışmış, ÖSO'dan büyük oranda Amerikan menşeli silah alınmıştır.¹⁶² ÖSO'nun o dönemdeki lideri olan Selim İdris, ÖSO'nun Batı destekli birimleri baskına uğradığı sırada Türkiye yoluyla, Katar'a kaçmıştır.¹⁶³ Suriyeli grupların, diktatör yönetime yönelik bütün düşmanlıklarına rağmen, Batı ülkelerinden yardım

isteme konusunda belirli prensiplere sahip olmadıkları söylenemez. Örneğin, Suriye direnişinin en zor dönemlerini yaşadığı ve özellikle askeri açıdan bir tıkanma dönemine girdiği ve rejimin kimyasal silah kullandığı, 6 Eylül 2013 tarihinde, ABD'nin Suriye yönetimine karşı operasyon düzenleyeceği yönündeki tartışmalar üzerine, Suriye İslâm Cephesi bir açıklama yayınlamaya, ABD liderliğinde bir müdahaleyi asla kabul etmeyeceklerini açıklamışlardır.¹⁶⁴ 18 Aralık 2013 tarihinde İslâm Cephesi ABD tarafından yapılan bir görüşme talebini reddetmiş, bu durum birçok gözlemci ve analist tarafından ABD için küçük düşürücü olarak değerlendirilmiştir.¹⁶⁵

2. Ahraru'ş Şâm Hareketi (Şâm'ın Özgürleri Hareketi)

Resmi Kaynakları:

Resmi Sitesi: <http://ahraralsham.net/>

Twitter Hesabı: https://twitter.com/Ahrar_lens

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/user/ahraralsham11>

Hareket Lideriyle yapılan bir röportaj:

<https://www.youtube.com/watch?v=GRPb4nFU2UA>

Ahraru'ş-Şâm Hareketi hâlihazırda Suriye'de faaliyet gösteren gruplar arasından en güçlü yapıdır. Büyük oranda yerli unsurlardan oluşan Ahraru'ş-Şâm 2012 başlarında faaliyetlerine başlamış, diğer 3 yılda büyük bir askeri güç haline gelmiştir. Ahraru'ş-Şâm Hareketi ilk defa liderlerinin dilinden ses mesajları ve videolar yayınlamaya, şeffaflaşmaya, sosyal medya hesapları açmaya 2012 Nisan ayında başlamıştır.¹⁶⁶ Ahrar Hareketi genelde yerel halktan sivil savaşıçılardan oluşsa da hareket safları arasında ordudan ayrılan subayların da bulunduğu bilinmektedir. Örneğin Ekim 2012 tarihinde hareket Hama askeri komutanı olan Ebû Hamza künyeli Yarbay Labib Süleyman'ın yaşamını yitirdiğini duyurmuştur.¹⁶⁷ Birçok alt birime sahip grubun her biriminin şer'i sorumlusu, askeri ve siyâsî sorumlusu bulunmaktadır.¹⁶⁸

Hareketinin ilk lideri Şeyh Hasan el-Abbud (Ebû Abdullah el-Hamavi) iken 9 Eylül 2014 tarihinde grup liderleri bir toplantı halindeyken düzenlenen saldırıda Hasan Abbud dâhil grubun 45 üst ve orta düzey lideri yaşamını yitirmiştir.¹⁶⁹ Saldırıda Hasan Abbud ile birlikte Ahrar'ın önemli isimleri Ebû Yazan eş-Şâmi, Ebû Talha el-Ġabi, Ebû Abdulmelik eş-Şer'i (İslâmi Cephe Şeriat Konseyi Başkanı), Ebû Eymen Hamavi, Ebû Eymen Ram Hamdan, Ebû Sariya eş-Şâmi, Ebû Yusuf Binniş, Ebû Zubeyr el-Hamavi, Muhibuddin eş-Şâmi, Ebû Hamza er-Rakka, Talal el-Ahmed Tammam gibi üst düzey komutanlar da yaşamını yitirmiştir. Ahraru'ş-Şâm Hareketine yönelik saldırıyı kimin yaptığı uzun süre tartışılırken, İslâmcı gruplar saldırıyı ABD'nin yaptığını, zirâ Esed ya da IŞİD'in bu denli bir saldırı yapma imkânının olmadığını belirtmişlerdir. Öte yandan ABD bombardıman uçaklarının Suriye'de IŞİD'e yönelik saldırılar sırasında, IŞİD'in yanında Nusret Cephesi, ÖSO ve Ahraru'ş-Şâm'ı da hedef alması¹⁷⁰ bu yöndeki iddiaları güçlendirmiştir.¹⁷¹

Ahraru'ş-Şâm'ın birçok lideri rejimin 2011 Mayıs ayında protestoları yatıştırmak amacıyla ilan ettiği af sırasında, Sednaya hapishanesinde serbest bırakılan İslâmcılardır. Aynı zamanda İslâm Cephesi şemsiyesi altında birleşen grupların birçok lideri de Sednaya hapishanesinde bulunmuş politik tutuklulardır ve birbirlerini hapisten tanımaktadırlar.

Ahraru'ş-Şâm, başlangıçta İdlib merkezli iken daha sonraki dönemlerde tüm Suriye'de operasyonlar yapmaya başlamıştır.¹⁷² 20 Mart 2015 tarihinde, Ahraru'ş-Şâm lideri Ebû Cabir ile yapılan röportajda Ebû Cabir hareketin toplam 18 bin sa-

vaşçısı olduğunu belirtmiştir. Suriye'deki özellikle yerli grupların savaş kabiliyetleri olmayan üye ve destekçilerini de savaşçı olarak niteledikleri bilinmektedir. Ancak Ahrârü's-Şâm Hareketi'nin Suriye'deki en güçlü muhalif grup olduğunda uzmanlar arasında hemen hemen hiç şüphe yoktur.

Liderlik

Şeyh Hasan Abbud (Ebû Abdullah el-Hamavi) Genel lider: 2011–2014 Ölüm târihi: 9 Eylül 2014. İslâmi faaliyetleri nedeniyle bir dönem rejim tarafından hapis yatmıştır.

Ebû Halid es-Suri: Ebû Ömer eş-Şâmi olarak da bilinen Ahrar lideridir. Ölüm târihi: 23 Şubat 2014. el-Kâide lideri Dr. Eymen ez-Zevahiri'nin yakın dostu¹⁷³ ve 30 yıllık askeri direniş tecrübesine sahip komutan Ebû Halid es-Suri, gerçekleştirilen bir suikast sonucu yaşamını yitirmiştir. Ahrârü's-Şâm, suikastin IŞİD tarafından gerçekleştirildiğini açıklamış ve saldırıda payı bulunduğunu iddiâ ettiği kişilerin itiraflarını paylaşmıştır.¹⁷⁴ Söz konusu itiraflarda Ebû Halid es-Suri'ye yönelik saldırının arkasında IŞİD sözcüsü Ebû Muhammed el-Adnani ve Ebû Usâme el-Mağribi'nin olduğu iddiâ edilmiştir.

Ebû Yazan eş-Şâmi: Ölüm târihi: 9 Eylül 2014. Hareketin Şer'i sorumluluğunu yürütmüştür. Yaptığı dersler, Ahrârü's-Şâm'ın ideolojik duruşu ve benimsediği metodu anlama açısından önem arz et-

Ebû Abdulmelik eş-Şer'i: Ölüm târihi: 9 Eylül 2014. Hareketin Şer'i sorumluluğunu yürütmüştür.

Ebû Talha: Ölüm târihi: 9 Eylül 2014. Hareketin askeri lideri.

Şeyh Haşim eş-Şeyh: Ahrârü's-Şâm liderlerinin bir saldırıda yaşamını yitirmesi üzerine liderliğe 11 Eylül 2014 tarihinde Şeyh Haşim eş-Şeyh olarak bilinen Ebû Cabir getirilmiştir. Daha önce Fecru'l-İslâm grubu liderlerinden olan Ebû Cabir, Ahrar ile bu grubun birleşmesi sonucu Ahrar içerisinde bir komutan olmuştur.¹⁷⁵ Önce Ahrârü's-Şâm'ın Halep sorumlusu olan Ebû Cabir daha sonra Ahrar'ın genel lideri olmuştur. 2015 Eylül ayında yapılan bir seçim ile Ahrar Hareketi yeni lideri Ebû Muhenned el-Mısıri'yi göreve getirmiştir.

İdeoloji, Amaçlar

Ahrârü's-Şâm İslâmi Hareketi Suriye'de rejimi devirerek yerine İslâm kanunlarına uygun, azınlıkların haklarını garanti eden, uluslararası toplumla karşılıklı eşit seviyeli ilişkiler kuran bir devlet kurmayı amaçlamaktadır. Hareket lideri Şeyh Hasan Abbud bir röportajında demokrasiyi bir Batı aracı olarak tanımlamış, İslâm'ın dışında herhangi bir yönetim biçimini kabul etmeyeceklerini açıklamıştır.¹⁷⁶ Hareketin şer'i sorumlularından Ebû Yazan eş-Şâmi de demokrasi için savaşmadıklarını beyan etmiştir.¹⁷⁷

Ahrârü's-Şâm, önceleri ÖSO ile ortak faaliyetler de yürütürken, daha sonra ÖSO liderliğine Selim İdris'in getirilme-

si ve Batı ülkelerinin ÖSO gruplarını diğer İslâmi hareketlere karşı destekleyip, devrimin amaçlarını da manipüle ettiği yönündeki endişeleri üzerine, kendisini ÖSO'dan ayırmaya özen göstermiştir. Yine de Ahrâru's-Şâm, ÖSO ile bağlantılı gruplarla zaman zaman rejime karşı ortak operasyon düzenlemektedir. ÖSO liderliği, demokratik ve üstü örtülü bir şekilde laik bir yönetim benimserken, Ahrâru's-Şâm ve diğer birçok hareket sadece İslâm kanunlarına uygun bir devlet talep etmektedirler. Ahrâru's-Şâm'ın da içinde yer aldığı, İslâm Cephesi'ne dâhil olan gruplar SMDK ve SUK'un gelecek Suriye planlarıyla da uyuşmadıklarını deklare ederek bir İslâm Devleti kurmayı amaçladıklarını açıkça ifade etmişlerdir.¹⁷⁸ Nitekim İslâm Cephesi 16 Mayıs 2013 tarihinde koalisyonun amaçları ve prensipleri hakkında oldukça önemli bilgiler içeren bir manifesto yayınlamıştır.¹⁷⁹

Görüldüğü gibi hareket kendisini Batı yanlısı laik gruplardan ısrarla ayırmakta ve amacının bir İslâm devleti olduğunu açıkça belirtmektedir. Hareketin açıklamaları ve önemli liderlerinden olan Halid es-Suri'nin el-Kâide'ye olan yakınlığı, ABD'nin bu grubu terör örgütleri listesine alması konusunu gündeme getirmiştir.¹⁸⁰

Askeri Güç, Strateji

Hareket liderleri toplam 18 bin savaşçılarının olduğunu belirtmektedirler. 2013 tarihinde The Economist Ahrâru's-Şâm Hareketi'nin 10–20 bin arası savaşçısı olduğunu belirtmiştir.¹⁸¹ Ahrâru's-Şâm Suriye'de en büyük direnişçi koalisyonu olan İslâm Cephesinin en güçlü unsurudur ve tüm direniş grupları arasında en güçlü olanıdır. ABD Ulusal İstihbarat Başkanlığı Ahrâru's-Şâm'ı Suriye'nin en güçlü 3 direniş grubundan biri olarak kabul etmiştir.¹⁸² Ahrâr Hareketi savaşçıları rejimden ayrılan askerler, aşiret savaşçıları ve çeşitli İslâmi oluşumların direnişe katılan gençlerinden oluşmaktadır. Başlangıçta rejimden ayrılan askerlerin yanlarında getirdikleri silahlara, aşiretlerin ellerindeki

eski silahlarla Irak ve Lübnan'dan silah tüccarlarının sahaya ulaştırdıkları Ak-47 tipi basit silahlarla el bombalarına dayanan hareket sonraki süreçte rejim güçlerinden büyük ganimetler elde etmiştir. Birçok rejim üssünü ele geçiren hareket tanklar, askeri araçlar, ağır makineli tüfekler, toplar, uçaksavarlar ele geçirmiş ayrıca kendi kurduğu atölyeler ve rejimden ele geçirilen fabrikalarda kendi havan ve toplarını üretmeye başlamıştır.

Ahrâru's-Şâm tarafından üretilen Cehennem Topu

Ahrâr Hareketi, diğer bazı gruplardan farklı olarak, ele geçirdiği bölgelerde sıkı bir kontrol uygulamak, fiili bir devlet sistemi kurmak ve İslâmi eğitim programları uygulamak konusunda isteklidir. Bu nedenle, zaman zaman vur kaç taktiği yaparak rejimi zayıflatsa da şehirleri ele geçirme konusunda da büyük çaba sarf ettiği görülmektedir. Örneğin, Halep'in muhaliflerin elinde tutulması, İdlib'in ele geçirilmesi süreçlerinde, Ahrâru's-Şâm Hareketi etkin roller üstlenmiştir. Ahrâru's-Şâm Suriye'de ilk defa geliştirilmiş infilak aygıtı saldırısı düzenleyen grup olarak tanımlanmaktadır.¹⁸³ Grup zamanla rejimden ciddi oranda silah tanklar, toplar, ağır makineli tüfekler, RPG'ler, anti tank roketleri, uçaksavarlar elde etmiş, savaşçılarını güçlü biçimde donatmıştır.

Kaynaklar

Ahrâru's-Şâm Hareketi, Suriye direnişi içerisinde yerli potansiyellere en fazla dayanan harektettir. Bu hareketin liderlerinin birçoğu Suriye devrimi öncesinde yönetimin baskılarına karşı durdukları için uzun

yıllar hapisanelerde kalmışlardır. Yerli bir hareket olarak Ahrârûş-Şâm Hareketi, faaliyetlerini yürütmek için ihtiyaç duyduğu kaynakları ağırlıklı ve öncelikli olarak yerel unsurlarla çözdüğü görülmektedir. Bununla beraber bu harekete İslâm dünyasının değişik ülkelerinde bulunan yardım kuruluşlarının ve işadamlarının da destek verdiği bilinmektedir. Hareket ayrıca, rejim güçlerine düzenlediği ölümcül saldırılarda binlerce sivil araç, askeri araç, bina, fabrika, silah ve emtia ele geçirmiştir. Daha çok, yerel halkın desteği, Suriye dışında yaşayan diaspora ve İslâm dünyasındaki STK ve iş adamlarının bağışları ile ayakta duran hareket ayrıca rejimden ele geçirdiği fabrikaları işleterek ve ele geçirdiği emtiayı kullanarak faaliyetlerini yürütmektedir. Ahrârûş-Şâm Hareketi'ne devlet düzeyinde herhangi bir yardımın yapıldığı bilinmemektedir. Katar ve Türkiye'nin hareketi desteklediği iddiaları güçlü iddialar olarak varlığını korumaktadır. Türkiye'nin Ahrar Hareketine, Türkiye'de resmi faaliyetler yürütmesi konusunda rahatlık sağladığı bilinmektedir. Suudi Arabistanla Katar/Türkiye arasında, Ahrârûş-Şâm'ın da dâhil olduğu İslâm Cephesine destek verme konusunda birtakım sorunlar yaşandığı daha önce basına yansımıştır.¹⁸⁴

Etkinlik Alanı

Ahrârûş-Şâm Hareketi Suriye'de müstakil olarak birçok bölgede faaliyet göstermekle beraber, liderliğini yaptığı ve etkin olduğu İslâm Cephesi çatısı altında değerlendirildiğinde neredeyse tüm Suriye'de etkinlik göstermektedir. Suriye'de, birçok İslâmcı grup 2013 yılında Şâm Operasyonlar Odası isimli bir koalisyon oluşturmuş, ancak bir süre sonra Ahrârûş-Şâm Hareketi bu koalisyondan ayrıldığını duyurmuştur.¹⁸⁵ Ahrâr, çekilme gerekçesini bazı grupların aşırı etkinlik elde etmeye çalışması ve etkin bazı grupların dışlanması olarak tanımlamıştır. (Suud- Katar ihtilafı) Ahrârûş-Şâm, 2015 Mart ayında Fetih Ordusu adı altındaki bir koalisyon ile İdlil eyaletinin başkentini ele geçiren gruplar arasında en etkin olanlarından

biridir. Bununla beraber Halep'in savunulması ve Lazkiye ve Hama bölgelerindeki direnişte de Ahrârûş-Şâm, ciddi etkinlik kazanmıştır.

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

Hareket, rejim güçlerine karşı etkin savaş yürütmekle beraber muhaliflerin elinde bulunan bölgelerinde ciddi sosyal faaliyetler, yardım faaliyetleri ve kamu hizmetleri yapmaktadır.¹⁸⁶ Birçok okul, yetimhane, aş evi, yardım derneği ve hastane işleten¹⁸⁷ Ahrârûş-Şâm bulunduğu bölgelerde belediyeçilik hizmeti sunmakta,¹⁸⁸ yolları onarıp temizlik yapmakta¹⁸⁹ aynı zamanda etkin bir hukuk sistemi yürütmektedir. Oluşturulan İslâmi mahkemelerde halkın sorunlarını çözen Ahrârûş-Şâm, birçok açıdan ilan edilmemiş bir devlet refleksi ile davranmaktadır.

Önemli Eylemleri

Ekim 2012: Suriye'de kaçırılan Batılı gazeteci Richard Engel'in Esed yanlısı bir grubun elinden kurtarılması operasyonunda Ahrârûş-Şâm önemli rol oynamıştır.¹⁹⁰ Ancak yine de grup Batı basınında aşırı dinci, köktenci olarak etiketlenmiştir. Bu operasyon Ahrârûş-Şâm Hareketi'nin sivilleri hedef almadığına dâir güçlü bir mesajdır.

11 Mart 2012: Ahrârûş-Şâm, Nusret Cephesiyle birlikte Taftanaz askeri üssünü ele geçirmiştir. Taftanaz Suriye direnişinin ilk önemli başarılarından biridir.¹⁹¹

8 Mart 2013: Ahrârûş-Şâm'ın da dâhil olduğu koalisyon Rakka şehrini ele geçirmiştir. IŞİD daha sonra diğer muhalif gruplarla savaşıp Rakka'ya yerleşmiştir.

16 Aralık 2014: Nusra Cephesi ve Ahrar-u Şâm'ın başı çektiği muhalif gruplar 3 yıldan beri almaya çalıştıkları Vadi ed- Dayf ve Hamidiye bölgelerini ele geçirmiştir.¹⁹²

18 Şubat 2015: Muhaliflerin elindeki Halep'i kuşatmaya çalışan rejim güçleri

300'den fazla kayıp vererek büyük bir hezimet ile geri çekilmiştir.

28 Mart 2015: Ahrâru's-Şâm'ın önemli bir etkinliğinin bulunduğu Fetih Ordusu koalisyonu İdlib eyaletini 4 gün süren çatışmalar sonunda ele geçirmiştir.¹⁹³

24 Mart 2015: Diğer gruplarla beraber Busra eş-Şâm şehrinin ele geçirmiştir.¹⁹⁴

1 Nisan 2015: Diğer gruplarla beraber Nasib sınır kapısının ele geçirilmesi operasyonu.¹⁹⁵

25 Nisan 2015: Stratejik öneme sahip Cisru's-Şuğur kenti ele geçirilmiştir.¹⁹⁶

Diğer Gruplarla İlişkileri

Ahrâru's-Şâm Hareketi Suriyeli gruplar arasında koordinasyon ve sorunlar sırasında da arabuluculuk rolü ile bilinmektedir. Hareket geçmişte en önemli direniş koalisyonlarının oluşmasında kilit rol oynamıştır (Örn: Suriye İslâm Cephesi ve Fetih Ordusu)

Ahrâru's-Şâm kendi ajandalarını diğer gruplara dayatmaması ile bilinmektedir. Bu nedenle IŞİD ve Batı destekli örgütler haricindeki tüm gruplarla iyi ilişkilere sahiptir. CIA tarafından açıkça desteklenen Hazm Hareketi ve Cemal Maruf liderliğindeki yine Batı yanlısı Cebhetu Suvvâr-i Suriya ile birtakım sorunlar yaşayan hareket, bu sorunların da barışçıl yollarla çözülmesi yolunda çaba sarf etmiştir.

Kurucu liderleri ve askeri danışmanları arasında geçmişte el-Kâide liderleriyle iletişim içine girmiş isimleri barındırması da, Ahrâru's-Şâm el-Kâide ile bağı olduğunu reddetmektedir. Bununla beraber, grubun, Batılı düşünce kuruluşları tarafından bazı sembolik olaylar kullanılarak el-Kâide'nin bir uzantısı gibi sunulmaya çalışıldığı gözlenmektedir.¹⁹⁷ Bu yöndeki en güçlü delil grubun önemli liderlerinden Ebû Halid es-Suri'nin, Dr. Eymen ez-Zevahiri tarafından, IŞİD ile yaşanan ihtilafı çözmek amacıyla arabulucu olarak sunulmasıdır.

Bunun dışında ileri sürülen iddialar ise grubun liderlerinin toplu olarak yaşamını yitirmesinden sonra tanınmış el-Kâide figürlerinin yayınladığı başsağlığı mesajlarıdır. Oysa el-Kâide'nin kendisi gibi düşünmeyen gruplar ve isimler için de başsağlığı dilediği görülmektedir. (Örn: Şeyh Ahmet Yasin-Hamas)

Ahrâru's-Şâm, ÖSO ile de, Nusret Cephesi ve diğer gruplarla da rejime karşı ortak operasyonlar düzenlemektedir. ÖSO ile ortak operasyonları dolayısıyla birtakım kesimler tarafından mürted (dinden çıkmış) olmakla suçlanırken, Nusra ile ortak operasyonları dolayısıyla da Batılı aktörlerce el-Kâide ile ilişkili olduğu iddia edilmektedir. Oysa Ahrâru's-Şâm'ın pragmatik bir yaklaşım ile rejime yönelik saldırılarda bu işbirliğine gittiği bilinmektedir. Yine de hareketin kendi ilişkileri ve çıkarları gereği Nusret Cephesi hakkında yaptığı bazı açıklamalar Nusra içinde eleştirilere konu olmuş ve grup yoğun Türkiye etki ve kontrolünde hareket etmek ile eleştirilmiştir.

Ahrâru's-Şâm, Kürt bölgelerinde Kürt İslâm Cephesinin oluşumunda da büyük rol oynamıştır.¹⁹⁸ Kürt İslâm Cephesi, Ahrar liderliğindeki Suriye İslâm Cephesi koalisyonuna eklenmesiyle isim değişikliği yapmış ve İslâm Cephesi kurulmuştur. Ocak 2013 tarihinde Fecru'l-İslâm Hareketi, Talailul İslâmiye Grubu ve İman ve Mukatile Tugayı Ahrâru's-Şâm'a tam katılım sağlamışlardır.¹⁹⁹

2.1. Sukuru's-Şâm

Hareket lideri ile yapılan bir röportaj: <https://www.youtube.com/watch?v=me2q40RTIk0>

Ahmed Ebû İsa²⁰⁰ ve 6 arkadaşı tarafından 2012 yılı başlarında kurulan Sukuruş-Şâm Tugayı Suriyeli muhaliflerin en güçlü koalisyonu sayılan İslâm Cephesinin bir üyesidir.²⁰¹ Sukuruş-Şâm lideri Ebû İsa iki kardeşi ve oğlu İsa'yı rejim karşıtı protestolarda kaybetmiştir.²⁰²

Ahmed İsa eş-Şeyh

Grubun kurucu üyelerinden sadece 3'ü hayatta kalmıştır.²⁰³ Bazı kaynaklarda grubun kuruluş târihi Ekim 2011 olarak kabul edilmektedir.²⁰⁴ Grubun merkezi aynı zamanda kurulduğu yer olan İdlib'in Cebeli Zaviye bölgesindedir. Sukuruş-Şâm İdlib ve çevresinin ele geçirilmesi operasyonlarında önemli rol almıştır.²⁰⁵ 9 Ekim 2012 tarihinde, Marat en-Numan kenti de Sukuruş-Şâm tarafından ele geçirilmiştir.²⁰⁶ Grup üyeleri daha çok ordudan ayrılan askerler ve gönüllülerden oluşmaktadır. Ayrılan askerler yanlarında hafif silahlar getirmişler, rejimden büyük oranda silah elle geçirilmiş, silah tüccarları ve bazı rejim subaylarından da silah satın alınmıştır. Grup lideri Ebû İsa faaliyetlerini kendilerine destek veren Suriyeli tüccarlar ve yurt dışındaki hayırseverlerin desteği, rejimden ele geçirilen ganimetler ile sağladıklarını açıklamış, başka ülkelerden destek almadıklarının özellikle altını çizmiştir.²⁰⁷ Grup 2012–2013 yılları arasında Suriye'nin Halep ve İdlib bölgelerinde ciddi oranda etkinlik kazanmış, ancak 2014 yılında görece zayıflamaya

başlamıştır. Grubun zayıflamasının nedenlerinden biri IŞİD ile çatışmasıdır. Bu karar sonrası gruptan bazı ayrılmalar yaşanmıştır. Sukuruş-Şâm'ın genel müftüsü Abdurrahman es-Sarmini, IŞİD ile çatışmaları protesto etmiş ve ayrılmıştır.²⁰⁸ Grubun en önemli kollarından biri sayılan Livâu Davud, 2014 yılında önce bağımsız hareket etmiş, daha sonraysa IŞİD'e geçmiştir.²⁰⁹ 5 Şubat 2014 tarihinde IŞİD ile Sukuruş-Şâm arasında bir ateşkes yapılmıştır.²¹⁰ Sukuruş-Şâm grubu, 2012 Eylül ayında ilan edilen Zehran Alluş liderliğindeki İslâm Ordusunun da dâhil olduğu ve İsa eş-Şeyh'in liderlik ettiği, Suriye İslâm Kurtuluş Cephesi bünyesinde faaliyet yürütmüş,²¹¹ ancak daha sonra, bu koalisyondan ayrılmıştır. 2013 yılı sonunda ilan edilen İslâm Cephesine katılan Sukuruş-Şâm bir süre bu şemsiye yapı altında faaliyetlerini sürdürmüştür. Nihayet 22 Mart 2015 tarihinde İslâm Cephesinin en güçlü unsuru olan Ahrârûş-Şâm Hareketine katılmıştır.²¹² Ahrârûş-Şâm hareketine katıldığında grubun 1–2 bin arası savaşçısının bulunduğu tahmin edilmektedir. Sukuruş-Şâm grubunun ismini bırakarak, grubun lideri Ebû İsa'nın da liderliği bırakıp Ahrârûş-Şâm ile tam bir hiyerarşiye girişi, Suriye direniş çevrelerinde büyük bir fedakârlık örneği olarak değerlendirilmiştir.²¹³

Bağımsız bir grup olarak hareket ettiği sırada Sukuruş-Şâm, sivil ve askeri kol olmak üzere iki ayrı idareye sahipti. Sivil kanat, askeri kanadın da temel ihtiyaçlarını karşılamakta, faaliyetlerinde bağımsız olan askeri kanat ise, sivil kanadın genel tavsiyelerine uymaktaydı. Sukuruş-Şâm başlangıçta kendisini ÖSO'nun bir parçası olarak tanımlarken, diğer birçok grup gibi o da zamanla ÖSO'dan kopuş yaşamış, nihayet İslâmi Cepheye dâhil olmasıyla ÖSO ve SMDK'dan tamamen kopmuştur.²¹⁴

Sukuruş-Şâm'ın en güçlü olduğu dönemlerde dahi alt gruplarla entegrasyonunu tamamlamadığı söylenebilir. 2013 yılında gruba bağlı 17 alt birim mevcuttur²¹⁵ ve 2014 yılı Ocak 2014'te, IŞİD ile diğer

gruplar arasında patlak veren olaylarda, birbiriyle sıkı ilişkisi olmayan alt kollar-dan bazıları ana gövdeden ayrılarak IŞİD'e geçmiş, ya da tarafsız kalmıştır.

Sukuruş-Şâm, Suriye'de gelecekte İslâmi bir sistem kurmayı amaçladığını değişik platformlarda dile getirmiştir. 2011 yılında yaptığı bir açıklamada, demokratik-sivil bir devlet kurmayı amaçladıklarını açıklayan Sukuruş-Şâm lideri Şeyh Ebû İsa, daha sonraki dönemlerde bu görüşünden vazgeçtiğini, Allah'tan hataları dolayısıyla bağışlanma dilediğini açıklamıştır.²¹⁶ Sukuruş-Şâm liderinin eski görüşlerinden döndüğünü açıklamasına rağmen, IŞİD yanlılarınca tekfir edildiği görülmektedir. 2013 yılının Ekim ayında İslâm Cephesi tarafından yayınlanan ve çoğulcu demokrasinin reddedilip İslâm düzeninin kurulmasının desteklediği manifestoya²¹⁷ Sukuruş-Şâm da destek vermiştir. Ancak Livâu't-Tevhîd ve diğer birçok grup gibi Sukuruş-Şâm da savaş sırasında şeri cezaların uygulanmayacağını altını çizmişlerdir.

Uluslararası toplumun Suriye devrimine yeterli destek vermemesi ve hatta zaman zaman rejimin çıkarına bazı uygulama ve faaliyetlere imza atması Suriye direnişini giderek daha fazla İslâmileştirmiştir. Başlangıçta ÖSO'ya dâhil olan, ilişkili olan ya da destek veren birçok grup sonraki dönemlerde ÖSO ile aralarına sınır çekmişler, SMDK ve SUK'un otoritesini desteklemediklerini açıklamışlar ve Suriye'de Batı ülkelerinin dayatmalarının aksine, İslâmi bir yönetim talep ettiklerini ilan etmişlerdir. Örneğin, devrimin başlarında ÖSO ile birlikte hareket eden Livâu't-Tevhîd, Sukuruş-Şâm, İslâm Ordusu gibi gruplar 2013 yılı sonlarına doğru ÖSO ve Batı destekli SMDK'dan desteklerini çekmişler, yeni koalisyon ve ittifak arayışlarına girişmişlerdir. Sukuruş-Şâm lideri Ahmed İsa eş-Şeyh ilk dönemde grubunun ÖSO'nun bir parçası olduğunu açıklamış, ancak daha sonraları İslâmi gruplarla yakınlaşmıştır. Ahrârûş-Şâm liderlerinden Ebû Mustafa Avrupa Birliğini Suriye'li

grupların birleşmesine örnek vererek şöyle demiştir: "AB ne yaptı? Önce parçalıydı, daha sonra diyalog başlattı, daha sonra komşuluk ilişkileri geliştirdi, sonra beraber var olma bilinci, daha sonra işbirliği ve en son birleşme gerçekleşti." Bu yaklaşım Suriye'deki grupların birleşme stratejilerini gâyet güzel örneklemektedir.²¹⁸

2.2. Livâu'l-Hak (Hak Tugayı)

Twitter Hesabı: https://twitter.com/le-waa_al_haq

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/watch?v=8yl4ubyM8s4&feature=youtu.be>

Hareket liderlerinden biri ile yapılan bir röportaj: <https://www.youtube.com/watch?v=nHav5bZXdPY>

Albay Abdurrahman Suis'in askeri komutasını yürüttüğü²¹⁹ Livâu'l-Hak Tugayı rejim güçlerinin Humus'a bağlı Babu Amr bölgesinde yürüttüğü askeri operasyonlar sonucu yaşanan katliamlara karşılık vermek amacıyla Ağustos 2012 tarihinde birçok yerel grubun birleşmesi sonucu Humus'ta Ebû Ratib liderliğinde kurulmuştur.²²⁰ Şeyh Ebû Ratib uzun süre Humus merkezinde bizzat savaşı kontrol etmiş²²¹ daha sonra rejim tarafından yıkılan ve İslâm Dünyasının önemli sembollerinden olan Halid Bin Velid camiinde savaş sırasında uzun süre hutbe vermiştir.²²² Livâu'l-Hak ilk kurulduğunda Albay Abdurrahman Svays grubun askeri operasyonlar sorumlusu olmuştur.²²³ Grubun alt kollarından Ensâr Ketibesı lideri Ebû Az-zam el-Ensâri bir röportajında Suriye'deki grupların birleşmesi çağrısı yapmış, herhangi bir grubun aldığı biatin mutlak bağlayıcılığı olmadığını açıklamıştır. Ensâri röportajında askeri çalışmalarının

yanında davet çalışmaları, siyâsî programlar ve sosyal programlarının da olduğunu açıklamıştır.²²⁴ Diğer birçok grup gibi bu grup da farklı yerel milis grupların birleşmesiyle oluşan bir koalisyon iken daha sonraları kendi içinde entegrasyonunu tamamlamıştır. Daha çok, Humus ve İdlîb bölgelerinde etkin olan bu grup, bir dönem Humus ve kırsalındaki en güçlü direniş yapısı iken, daha sonraki dönemlerde zayıflamıştır. Humus merkezi rejim tarafından güçlü bir şekilde kuşatılmış, merkezde yaşayan yüzbinlerce sivilin açlık ve hastalıklarla burun buruna gelmesi üzerine, direnişçilerle rejim arasında yapılan anlaşma gereği muhalifler, iki yılı aşkın süre boyunca kuşatılan şehirlerden, halka gıda verilmesi karşılığında çekilmiştir.²²⁵ Başlangıçta Ketibetu'l- Furati, Ketibetu'l-Etbau'r- Rasul ve Ketibetul Ensâr isimli grupların birleşimiyle kurulan²²⁶ Livâu'l-Hak, 2013 yılında, 7 grubun da katılımıyla oldukça güçlenmiştir.²²⁷ Grup, gelirlerini rejimden ele geçirdiği silah ve emtia, ayrıca Suriye içinde ve dışında yaşayan Suriyeli tüccarların destekleri ile karşılamaktadır.²²⁸ 2012 yılında oluşturulan Suriye İslâm Cephesine katılan Livâu'l-Hak, daha sonra bu grubun genişlemesiyle kurulan İslâm Cephesine de katılmıştır. Grubun lideri Ebû Ratib, birleşme sonrası İslâm Cephesinin genel sekreteri olmuştur.²²⁹ Livâu'l-Hak İslâm Cephesi içinde en zayıf gruplardan biridir.²³⁰ Livâu'l-Hak , 24 Ocak 2014 tarihinde, IŞİD ile diğer gruplar arasında yaşanan çatışmaları sonlandırmak amacıyla ilan edilen, Ümmet İnsiyatifine destek vermiştir.²³¹ 9 Nisan 2014 tarihinde Livâu'l-Hak liderlerinden Ebû Araf el-Ğazali verdiği bir röportajında, Suriye halkının katolik ya da Yahudi olmadığını, Müslüman olduğunu ve gelecekteki yönetim biçiminin de İslâmî olması gerektiğini, halkın bunu tercih edeceğini açıklamıştır.²³² Grubun liderlerinden Ebû Azam el-Ensâri sadece Selefilerden oluşan bir grup olmadıklarını vurgulamış, ancak İslâmî bir yönetim talep ettiklerini açıkça belirtmiştir.²³³ El-Ensâri açıklamalarında ne aşırıların ne de Batılıların kendi çıkar-

larını gözettikleri planlarının boşa çıkarılacağını açıklamıştır.

2.3. Ensâru's-Şâm

Facebook Sitesi: facebook.com/ansar.als-ham2

Twitter Hesabı: <https://twitter.com/AnsarShaam>

Youtube Kanalı: https://www.youtube.com/channel/UCXGT11z5_dD43_Vs7LmqhMA

Kuruluş Bildirgesi: <https://www.youtube.com/watch?v=hQYqzeFOkaM>

Haziran 2012'de Ebû Ömer liderliğinde kurulan Ensâru's-Şâm grubu Lazkiye ve İdlîb bölgelerinde etkilidir. ²³⁴ Grubun ana merkezi, Lazkiye civarındaki Cebeli Ekrad bölgesindedir. Ensâru's-Şâm grubu başlangıçta 7 ayrı askeri birliğin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Örgüt muhalifler tarafından Mart 2014'de Lazkiye'de rejimin kalelerinden olan Kesbe'e yönelik yapılan büyük çaplı saldırıda diğer gruplarla beraber katılmıştır. Grubun lideri Ebû Ömer Cemil'in Afgan-Rus savaşında yer almış eski bir cihâd yanlısı olduğu iddiâ edilmiştir.²³⁵ Ancak grup liderinin kimliğini büyük bir titizlikle saklamaktadır. Grup içinde Ebû Musa eş-Şişani isimli Çeçen bir komutan ve savaşçıları askeri kademedede etkindirler, ancak grup temelde Suriyelilerden oluşmaktadır.²³⁶ ÖSO ve Fecru'l-İslâm Hareketiyle de iyi ilişkileri olan grup, rejime karşı tüm gruplarla işbirliğine sıcak bakmaktadır. Grubun 2014 yılı itibâriyle 2500 savaşçısı olduğu iddiâ edilmiştir.²³⁷ Ancak 2014–2015 yılları ara-

sında giderek zayıflayan grubun şu anda 1–2 bin arasında savaşçısı bulunmaktadır.

Başlangıçta, Lazkiye bölgesinde 11 birliğin birleşmesiyle oluşan grup sosyal faaliyetlere ağırlık vermesiyle bilinmektedir.²³⁸ Bir dönem Suriye İslâm Cephesinin kurucu üyelerinden olan Ensârü’ş-Şâm daha sonra bu koalisyonun genişlemesiyle oluşan, İslâm Cephesinde de kurucu üye olarak yer almıştır.²³⁹ Bu karâr grubun İslâm Cephesinin ilan ettiği manifestoyu kabul ettiğini ve bir İslâm devleti kurmayı desteklediğini göstermektedir.

2.4. Kürt-İslâm Cephesi

Suriye’de Ensârü’l-İslâm’dan sonra bilinen tek Kürt tabanlı ve Kürt lidere sahip yapı olarak bilinen Kürt İslâm Cephesi, 2012 yılında, Ebû Abdullah el-Kurdi liderliğinde, rejime karşı savaşmak amacıyla kurulmuştur.²⁴⁰ Suriye’deki laik Kürt gruplar arasında en güçlüsü olarak bilinen PKK/PYD’nin, rejimle anlaşmalı olarak Kürt bölgelerini ele geçirmesi üzerine bölgede İslâmi gruplarla savaşması nedeniyle

İslâmi Kürt gruplar PYD’ye karşı da savaşmışlardır. PYD bulunduğu bölgelerde sadece İslâmi değil²⁴¹, Barzani yanlısı Kürt gruplara ve sol kökenli Kürt partilere karşı da tasfiye operasyonuna girişmiştir. Yaklaşık 2 bin savaşçısı bulunduğ²⁴² tahmin edilen Kürt-İslâm Cephesi, 2013 yılında İslâm Cephesi içinde etkinliğini giderek artırmaya başlamıştır. Grup lideri, Afrin asıllı Ebû Abdullah el-Kurdi, 1.500 Kürt savaşçıya sahip olduklarını açıklamıştır.²⁴² Grup lideri Ebû Abdullah, bir dönem Esed zindanlarında kalmış İslâmi kimliğe sahip bir kişiliktir. PYD’nin rejim ve uluslararası güçlerle işbirliği yapmasına ve diğer grupları tasfiye etmeye girişmesine tepki gösterip PYD ile savaşan Kürt-İslâm Cephesi Halep ve diğer bölgelerde çeşitli medreseler²⁴³ açarak Kürt gençlerini de eğitmektedir.²⁴⁴ Grubun sözcüsü Ebû Selahaddin el-Kurdi yaptığı bir açıklamada “Kürt halkının hakları ve Müslüman Kürt evlatlarının egemenliğinde İslâmi bir Kürt bölgesi inşa etmek için” savaşıklarını açıklamıştır.²⁴⁵ Grup tarafından yayınlanan videolarda rejim güçlerine ve PYD’ye karşı saldırılar yer almaktadır.²⁴⁶ Grup, Kefr Hamra²⁴⁷ Halep, Afrin kırsalı, Telabiyad gibi bölgelerde etkindir. 29 Ağustos 2013 tarihinde, Haseke bölgesinde etkin olan Şuhedau Zahiriye grubu Kürt İslâm Cephesine katılmıştır.²⁴⁸

Kürt-İslâm Cephesinin İslâmi Cepheye dâhil edilmesi, İslâmi Cephenin geniş yelpazeli bir koalisyon olduğu ve sadece Arap muhalifleri kapsamadığı yönünde de güçlü bir mesajdır. Kürt İslâm Cephesi bir süre sonra tamamen Ahrârü’ş-Şâm Hareketine katılmıştır.

3. Livâu't-Tevhîd

Twitter Hesabı: <https://twitter.com/lewaaltawhead>

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/user/lewaaltawheed/videos>

Hareket lideri ile yapılan bir röportaj: <https://www.youtube.com/watch?v=Vtv-HkbbpV0>

Livâu't-Tevhîd Suriye'de rejime karşı kurulan en eski direniş gruplarından biridir. Fursanul Cebel, Darete'l-İzze ve Ahraruş-Şimal Tugaylarının birleşimi ile 29 Temmuz 2012 tarihinde kurulmuştur. Grubun kurucu liderliğini karizmatik bir direniş lideri olan Abdulkadir Salih yapmıştır.²⁴⁹ Suriye savaşının başlarında rejime karşı önemli başarılar sağlayan grupların başında Livâu't-Tevhîd gelmektedir. Özellikle Halep bölgesinde rejimle yaşanan birçok çatışmada, bu grup kilit rol oynamıştır. Suriyeli muhaliflerin birleştikleri İslâm Cephesi isimli koalisyonun oluşmasında da, Livâu't-Tevhîd'in önemli bir etkinliği mevcuttur. Livâu't-Tevhîd hala Suriye'li muhaliflerin oluşturdukları en geniş koalisyon sayılan, İslâm Cephesi'nin bir üyesidir. 2013 yılında en faal dönemlerini yaşayan Livâu't-Tevhîd, kurucu lideri Abdulkadir Salih'in 17 Kasım 2013 tarihinde uğradığı bir saldırıdan sonra hastanede yaşamını yitirmesi üzerine etkinliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Abdulkadir Salih'in yaşamını

yitirmesinin ardından, grubun başına Abdulaziz Selame getirilmiştir. Başlangıçta ÖSO ile birlikte hareket eden grup²⁵⁰, 2013 yılında ÖSO'dan desteğini çektiğini ilan etmiştir. Ancak Livâu't-Tevhîd'i oluşturan alt gruplardan biri olan Bilal Kebir liderliğindeki Ahraru Şimal grubu, daha sonra Suriye Devrimciler Cephesine dâhil olmuştur. Abdulkadir Salih şaibeli bir saldırıda yaşamını yitirmeden önce, etkinliğini yitirmekte olan Livâu't-Tevhîd grubunu yeni birleşmelerle güçlendirmek amacıyla bir dizi görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ancak bunu başaramadan yaşamını yitirmiştir. Salih'in önce fikirlerini ifade etmesi için BBC'ye açıklama yapması sağlanmış ve bu röportajında Batı için işbirliği yapılabilir bulunmaması sonrası suikast ile katledildiği de iddiâ edilmiştir.

Liderlik

Abdulkadir Salih: Livâu't-Tevhîd grubunun kurucu lideri. Hacı Mera olarak da bilinen Salih Suriye direnişinin en sembol isimlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bir Arapça öğretmeni olan Salih devrim sonrası 5 bin kişiye komuta eden önemli bir komutan olması itibarıyla Suriye direnişinin doğasını da en iyi yansıtan isimlerden biri olmuştur. Başlangıçta protestolara katılan bir çiftçi olan Salih, daha sonra rejime karşı mücadele etmek için ailesine ait değerli arsaları satmış ve kendi grubunu kurmuştur. Livâu't-Tevhîd'i Abdulaziz Selame ile birlikte kuran Salih, her ne kadar grubun askeri liderliğini yapsa da hem Suriye içinde hem de Suriye dışında grubun en tanınan ismiydi.²⁵¹ Livâu't-Tevhîd komutanı Abdulkadir Salih'in Suudi Arabistan tarafından suikasta uğradığı iddiâ edilmiştir.²⁵² Zirâ Salih'in öldürüldüğü dönem Zehran Alluş liderliğindeki İslâm Ordusunun Suudi Arabistan tarafından İslâm

Cephesi içinde güçlendirilmeye çalışıldığı döneme denk gelmektedir. Aynı zamanda Ahrar liderlerinin de bir saldırıda topluca katledilmeler yine Zehran Alluş'un liderliğini yaptığı Suudi Arabistan destekli İslâm Ordusunu akla getirmiştir.

Abdulaziz Selame: 15 Kasım 2013 tarihinde Abdulkadir Salih ve diğer 4 lider ile birlikte düzenlenen saldırıda yaralanan Selame Livâu't-Tevhîd'in asil lideri olarak bilinmektedir.²⁵³ Salih'in ölümünden sonra daha önce arka planda duran Selame daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Selame döneminde grup ciddi oranda zayıflamış, Selame'nin Batı destekli Şâm Cephesi gibi gruplarla ilişkileri ve ticari faaliyetleri eleştiri ve bölünmelere neden olmuştur.

İdeoloji, Amaçlar

Livâu't-Tevhîd grubu Suriye'de İslâmi bir yönetim biçimini amaçladıklarını açıklamıştır. Grubun lideri Abdulkadir Salih itidal ve adalet merkezli bir İslâm devleti kurmayı amaçladıklarını açıklamıştır.²⁵⁴ Livâu't-Tevhîd grubunun İhvanı Müslimin bağlantılarına sahip olduğu sıklıkla dile getirilmektedir.^{255, 256} Ancak grup muhtelif açıklamalarla azınlıkları ötekileştirmek niyetlerinin olmadığını açıklamıştır. Bir Livâu't-Tevhîd lideri, azınlıkların İslâmi bir düzende özgürce yaşayabileceklerini açıkladığı bir röportajında, Suriye'deki azınlıkların haklarının çoğunluk haklarından daha fazla gündeme getirilmesiyle

ilgili: "Suriye'deki azınlıklar o kadar gündem ediliyor ki bazen azınlık olmak istiyorum" demiştir.²⁵⁷ Livâu't-Tevhîd grubu Suriye Askeri Meclisini yetkili kurum olarak kabul etmemektedir.²⁵⁸ 20 Ekim 2012 tarihinde Livâu't-Tevhîd lideri Abdulkadir Salih'in de aralarında bulunduğu birçok muhalif lider yaptıkları ortak açıklamayla "İslâmi, sivil bir devlet istediklerini ve yabancı ajandaları kabul etmediklerini" açıklamışlardır.²⁵⁹ Ayrıca İslâmi Cephe tarafından ilan edilen ve koalisyonun manifestosu niteliğindeki açıklamayı da imzalamıştır. 24 Eylül 2013 tarihinde Livâu't-Tevhîd liderinin okuduğu, İslâm Cephesi ve Nusret Cephesinin de imza attığı beyanatta Suriye Askeri Meclisinin otoritesi reddedilmiş, İslâmi bir yönetim amaçlandığı belirtilmiştir.²⁶⁰ Açıklamada Cenevre 2 görüşmelerine destek veren tüm muhaliflerin devrime ihanet etmiş sayılacağı belirtilmiştir.

Askeri Güç, Strateji

Başlangıçta kaçakçılardan ve aşiretlerden elde ettikleri basit silahlarla rejime karşı direnen Livâu't-Tevhîd grubu, zamanla rejimden ağır silahlar ve mühimmat elde etmiştir. Giderek askeri gücünü artıran grup, kendi atölyelerinde havan topları ve çeşitli silahlar da üretmeye başlamıştır. Mayıs 2013 tarihinde Suriye'li direnişçiler tarafından sıklıkla kullanılan Cehennem Toplarını kendi atölyelerinde üretmeye çalışan Livâu't-Tevhîd, bu dönemde güçlü bir Ar-Ge çalışması da yürütmüştür.²⁶¹ Livâu't-Tevhîd'in Katar başta olmak üzere, bazı ülkelerde, silah, emtia ve finans açısından desteklendiğine dair bazı haberler basına yansımıştır.²⁶²

2012 yılının sonlarında doğru giderek güçlenen ve 2013 yılında büyük etkinlik kazanan Livâu't-Tevhîd grubunun savaşı sayısı, 2013 yılı itibarıyla bazı kaynaklarda 10 bine²⁶³ bazılarında ise 11 bine²⁶⁴ kadar çıkarılmıştır. BBC tarafından yapılan bu tahminde, diğer gruplar içinde abartılı sayılabilecek savaşı figürlerinin verildiği görülmektedir. Zirâ büyük askeri gücü

olduğu iddiâ edilen bazı ÖSO grupları diğer İslâmcı gruplar karşısında sadece 2 gün dayanmıştır. Livâu't-Tevhîd'in gerçek etkinliğinin en güçlü olduğu dönemlerde, 4–5 bin olduğu, zayıfladığı, 2014 ve sonrası dönemde ise bunun yaklaşık yarısı olduğu söylenebilir. Grubun askeri etkinliğinin azalmış olduğu yayınladığı askeri eylem videolarının büyük bir düşüş yaşamasıyla da ölçmek mümkündür. Abdulkadir Salih'in yaşamını yitirmesi sonrasında Livâu't-Tevhîd'in en önemli unsuru olan Ahraruş Şimalin gruptan ayrılması ve gruptan diğer muhalif yapılara ciddi kaymanın olması, Livâu't-Tevhîd'i oldukça zayıflatmıştır.²⁶⁵ Örneğin Livâu't-Tevhîd'in de dâhil olduğu Şâm Cephesinin tümünün askeri gücünün bile bugün 5–6 bin arasında hesap edilmektedir. Livâu't Tevhid artık sahada denklemde bulunan bir grup değildir ve son derece zayıflamıştır.

Livâu't-Tevhîd ele geçirdiği bölgelerde yönetim sistemi oluşturup devlet sistemi kurmaya ilgili olsa da potansiyelleri nedeniyle bunu gerçekleştirememiştir. Rejime yönelik vur kaç saldırıları yapan grup Halep'te birçok bölgenin ele geçirilmesinde etkin rol oynamakla beraber 2013 yılının Temmuz ayında Hizbullah, İran ve Rejim tarafından kuşatmaya alınan Kusayr bölgesine 300 savaççı göndermiştir.²⁶⁶ Uzun bir süre Azez'deki sınır kapısını kontrol eden ve Halep'teki diğer sınır kapılarının yönetiminde etkin olan Livâu't-Tevhîd, daha sonraki dönemlerde zayıflamasına paralel olarak etkinliğini İslâm Cephesi'ne bırakmıştır.

Kaynaklar

Livâu't-Tevhîd Suriyeliler tarafından kurulan ve desteklenen, saflarında yabancı savaççı bulunmayan bir muhalif gruptur. Halep'in Bab şehrinde başlangıçta ciddi etkinliği olan grup yerel halktan destek almakla beraber Suriye dışındaki yardım-severlerden de büyük destek almıştır. Bazı Körfez ülkelerinin de Livâu't-Tevhîd'i desteklediğine yönelik raporlar basına yansımıştır.²⁶⁷ Rejimden önemli oranda silah,

emtia, araç ve fabrika ele geçiren grup bu fabrikaları işleterek de gelir elde etmiştir.

Etkinlik Alanı

Grup genel olarak Halep, İdlib, Tel Rıfat ve Hureytan bölgelerinde etkindir. 2014 yılının Ocak ayına kadar Bab, Azez ve Menbic gibi yerlerde de etkin olan grup IŞİD ile yaşanan savaşın ardından bu bölgelerden çekilmek zorunda kalmıştır.²⁶⁸

Önemli Eylemleri

Livâu't-Tevhîd 29 Temmuz 2012 tarihinde eski Halep'in ele geçirilmesinde en etkin rol oynayan gruplardan biridir.²⁶⁹ 2013 yılındaki Kusayr savaşında en etkin direnişi gösteren gruplardan biridir.

Diğer Gruplarla İlişkileri

Livâu't-Tevhîd grubu diğer muhalif gruplarla iyi ilişkiler geliştirmiştir. Başlangıçta Suriye İslâm Kurtuluş Cephesi'ne katılan grup daha sonra bu birliğin sona ermesiyle İslâm Cephesine katılmıştır. Nusret Cephesi, Ahrâruş-Şâm, Cundu'l-Aksâ gibi gruplarla ortak operasyonlar düzenleyen Livâu't-Tevhîd, ÖSO gruplarıyla da ortak çalışmalar yürütmüştür. 2013 yılında IŞİD ile Batı destekli²⁷⁰ Asifetul Şimal grubu arasında yaşanan çatışmalarda grubun lideri Abdulkadir Salih bizzat arabuluculuk faaliyetleri yürütmüştür.²⁷¹ Zaman zaman yaşanan iç çatışmalarda arabuluculuk rolü de oynayan Livâu't-Tevhîd, 2014 yılı başında kendini IŞİD ile patlak veren çatışmalarda diğer birçok grup gibi taraf olarak bulmuştur.

16 Haziran 2013 yılında İran ve Hizbullah'ın Suriye'deki etkisiyle ilgili açıklama yapan Abdulkadir Salih "Suriye rejiminin aslında yıkılmış olduğunu, İran ve Hizbullah ile savaştıklarını, İran'ın Suriye'yi işgal ettiğini açıklamıştır.²⁷² ÖSO ile iyi ilişkiler kuran en önemli gruplardan biri olan Livâu't-Tevhîd lideri 2013 yılı Haziran ayında verdiği bir röportajda Suriye Askeri Meclisini asla direnişçi gerçekçi destek sağlamamakla suçlamıştır.²⁷³

Mayıs 2013 tarihinde, ABD'li senatör John McCain'in, Türkiye sınırını yürüyerek geçerek Suriye'de ılımlı olarak tanımladıkları Asifetul Şimal grubunu ziyaret etmesi²⁷⁴, Suriye'de İslâmi gruplarla, ÖSO gruplarının arasında ilk somut ayrılıkların başladığı tarih olarak değerlendirilebilir. Bu ziyaretin ardından, yoğun olarak ABD destekli ve CIA bağlantılı olmakla suçlanan İslâmi

muhafif gruplar ÖSO'dan kendilerini giderek daha fazla ayırma eğilimi göstermişlerdir. Daha sonraki süreçte bu grupla IŞİD arasındaki çatışmalarda, IŞİD CIA menşeli silahlar ele geçirmiş, CIA bağlantılı Longwarjournal sitesi CIA tarafından silahlandırılan grupların silahlarının IŞİD'e geçtiğini açıklamıştır.²⁷⁵

4. Ceyşu'l-İslâm (İslâm Ordusu)

Resmi Sitesi: <https://İslâmarmysyria.wordpress.com/>

Twitter Hesabı: <https://twitter.com/İslâmarmy01>

Youtube Kanalı: https://www.youtube.com/channel/UCPL0IOUV-fuPYwtvQK26_R9A

Hareket Lideriyle yapılan bir röportaj: https://www.youtube.com/watch?v=_UMbz2kJsE

İslâm Ordusunun kuruluş bildirgesi: <https://www.youtube.com/watch?v=igU0mvAeFy0>

Suriye İslâm Ordusu, Suudi Arabistan'da ikamet eden Suriyeli din adamı Abdullah Muhammed Alluş'un oğlu Zehran Alluş tarafından, 2012 yılı başlarında kurulan İslâm Tugayı'nın, birçok küçük grubu bünyesine katmasıyla oluşmuştur. Suriye devriminin ilk silahlı direniş gruplarından biridir. 2011 yılında protestoların artması üzerine Suriye yönetiminin tansiyonu azaltmak amacıyla politik suçlulara ilan ettiği af kapsamında geçmişteki İslâmi çalışmalarını dolayısıyla hapse atılmış Zehran Alluş ünlü Sednaya hapisanesinden çıkarılmış, kısa süre sonra da İslâm Tugayını kurmuştur. Başlangıçta Şâm bölgesindeki en güçlü muhalif güç olarak kabul edilen²⁷⁶ İslâm Ordusu Şâm merkezi, Şâm kırsalı ve Der'a'da faaliyet göstermekle birlikte Ha-

lep ve İdlib'de de sınırlı bir varlık göstermektedir.

29 Eylül 2013 tarihinde Zehran Alluş liderliğindeki Liva el-İslâm (İslâm Tugayı) 49 küçük grubun da birleşmesiyle, İslâm Ordusu isimli oluşumu ilan etmiştir.²⁷⁷ Bu koalisyonun Suriye'de Ahrâr-uş-Şâm, Livâu't-Tevhîd, Nusret Cephesi ve İŞİD'in yükselişine karşı Suudi Arabistan'ın bir hamlesi olduğu iddiaları da bu dönemde dile getirilmiştir.²⁷⁸ Başka bir raporda²⁷⁹, Suudi Arabistan'ın "ılımlı" grupları Askeri Konsey bünyesinde desteklerken, el-Kâide etkisindeki grupları zayıflatmak amacıyla da bazı İslâmcı grupları desteklediği iddiâ edilmiştir. İslâm Ordusu, diğer gruplarla ortak düzenlenen bazı önemli operasyonlarda, aniden geri çekildiği iddiasıyla zaman zaman İstislâm Ordusu (Kaçış, Teslim Ordusu) olmakla suçlanmış²⁸⁰sadece şov yapıp gerçek bir savaşa girişmemekle eleştirilmiş²⁸¹ ve bu iddialara resmi cevap da vermiştir.²⁸²

Liderlik

Zehran Alluş: Arabistan'da ikamet eden Suriyeli din adamı Abdullah Muhammed Alluş'un oğlu.

İdeoloji, Amaçlar

İslâm Ordusu "Suud Selefiligi" ekolüne yakın, İslâmcı bir gruptur. Grup Suriye'de İslâmi bir yönetim kurmayı amaçladığı-

nı söylemektedir.²⁸³ 2013 yılında İslâm Ordusu Suriye Ulusal Koalisyon'unun otoritesini kabul etmediğini açıklamıştır. Ancak bu adım ideolojik olmaktan çok Suudi Arabistan'ın İhvan etkisinde olduğu bilinen SUK'a yönelik tavırla ilgili olduğu iddiâ edilmiştir. Alluş Suriye Askeri Konseyini de sert ifadelerle eleştirmiştir. Bir röportajında dönemin ÖSO lideri Selim İdris için şu ifadeleri kullanmıştır: "İdris oradan buradan gelen emirleri dinlemek yerine mücahid gruplara daha fazla ve daha ciddi yardım etmelidir. Ümmetimize dayatılan ajandanın başarılı olması için bazı gruplara torpil yapmamalıdır."²⁸⁴

Bu açıklamaya, Körfez ülkeleri ve Batı tarafından da desteklenen bazı grupların imza atmış olması, Batı ve Körfez ülkelerinin Suriyeli muhalifler üzerindeki etkinliğinin bu bildiri ile zayıfladığı, şeklinde yorumlanmıştır. Açıklama, İslâm Ordusu grubu lideri Zehran Alluş tarafından "Yabancılar tarafından atandığını" iddiâ ettiği SUK liderlerine bir tepki ve Suriye devrimine yönelik komplolara da bir cevap olarak tanımlanmıştır.²⁸⁵ Yalnız, Zehran Alluş'un SUK karşıtı tutumunda ve Alluş liderliğindeki İslâm Ordusu'nun Suudi Arabistan'ın İhvan ağırlıklı SUK'a yönelik mesafeli tutumunun etkisi olduğu ileri sürülmektedir. İslâm Ordusu 12 Kasım 2013 tarihinde yaptığı açıklamada Cenevre 2 görüşmelerine katılmayı reddetmiştir.²⁸⁶ Nitekim Suudi Arabistan da bu dönemde Cenevre 2 görüşmelerini desteklemediğini açıklamıştır.²⁸⁷ İslâm Ordusu lideri Zehran Alluş dış bağlantılar ile ilgili artan iddiâlar üzerine grubunun hiç bir dış ülkeden destek almadığını açıklamıştır.²⁸⁸ Ancak bunun gerçek mi yoksa artan eleştiri ve iddiâları göğüslemek için yapılmış rahatlatıcı pragmatik bir açıklama mı olduğu net değildir. Birçok kaynakta İslâm Cephesi lideri Zehran Alluş'un Suudi Arabistan tarafından desteklendiği belirtilmektedir.²⁸⁹ Zehran Alluş liderliğindeki İslâm Ordusunun geçmişte Hamas'ı İran ajansı olarak suçlamasının²⁹⁰ ardında İhvan ve Hamas'a karşı sert bir politika izleme-

siyle bilinen Suudi Arabistan'ın etkisinin olup olmadığı bilinmemektedir.

Askeri Güç, Strateji

İslâm Ordusu Şâm'daki en güçlü ve donanımlı muhalif grup olarak bilinmekle beraber, Ahrârûş-Şâm ve Nusret Cephesinin son zamanlarda, Şâm ve Der'a da bu grup aleyhine büyüme kaydettiği söylenebilir. İslâm Ordusunun militan sayısı hakkındaki tahminler zaman zaman 9 bine kadar çıkarılmaktadır.²⁹¹ Ancak bu koalisyonun askeri gücü yaklaşık 7 bin civarındadır. İslâm Ordusu Şâm'da çok ciddi oranda silaha sahip bir grup olarak kabul edilmektedir. Değişik operasyonlarda rejim güçlerinden büyük oranda tank, top, roket ve muhtelif çeşitte silah ele geçirmişlerdir.²⁹² Bu silahlar arasında en dikkat çekici olanı kullanıma hazır iki savaş uçağı²⁹³ ile gelişmiş 9K33 OSA tipi uçaksavar sistemidir. Bu uçaksavar sisteminden iki adet ve muhtelif oranda roket ele geçiren İslâm Ordusu bu sistemi kullanarak bir rejim uçağını düşürmüştür.²⁹⁴ İslâm Ordusu 2015 Eylül ortalarında Şâm'a yönelik kapsamlı bir operasyon başlatmış ve çok sayıda askeri üssü ele geçirmiştir.

İslâm Ordusu liderleri, sık sık Suriye'de bir İslâm devleti kurma hedefinden bahsetmekte, ele geçirdikleri bölgelerde kontrol ve yönetim sistemi kurmaya ilgi göstermektedirler. Nitekim 2015 yılında birçok aşiretin desteğini aldığı açıklayan Alluş, bir İslâm devleti kurmak için aşiretlerin kendisini desteklediklerini açıklamıştır. Bunun gerçekten İslâm Ordusunun amacı mı olduğu yoksa diğer İslâmi grupları dengelemek, rekabet edebilmek ve alternatif olarak sıyrılabilmek için bir retorik mi olduğu sürekli tartışma konusu olmaktadır. Nitekim Zehran Alluş Ürdün üzerinden sürekli yurt dışı seyahatleri yapmakta, Batı ülkelerinden yetkililer ile görüşmeleri öncesinde ise IŞİD ile suni çatışmalar yaratarak ortak düşmana karşı savaştıkları mesajı vermektedir. 2015 başında yeni mezun olduğunu iddiâ ettiği 1700 savaçının geçit törenin görüntülerini tam da Suudi ve Ka-

tarlı yetkililerle görüşme gününde yayınlayan Alluş'un bu adımının destek almak amaçlı olduğu tartışılmış, mezun olduğu iddiâ edilen savaşıların ise aslında eski savaşılar olduğu, kalabalığın artması için kimi gençlere para verilerek savaşı olarak gösterildiği de basına yansımıştır.

Kaynaklar

Daha çok Suriyeli unsurlardan oluşan İslâm Ordusu finansmanını etkinlik gösterdiği bölgelerdeki aşiretlerden, rejimden ele geçirdiği silah ve emtiadan ve körfez ülkelerindeki destekçilerden gelen bağışlar yoluyla sağlamaktadır. İslâm Ordusuyla ilgili haber ve raporların hemen hemen tümünde bu grubun Suudi Arabistanla ilişkileri gündeme gelmektedir.²⁹⁵ Kuveyt ve Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer körfez ülkelerinden de gruba ciddi oranda destek gelmektedir. Suudi Arabistan'ın, Pakistan ile ortak bir program dâhilinde İslâm Ordusu savaşılarına askeri eğitim de verdiği iddiâ edilmiştir.²⁹⁶ İslâm Ordusuyla Suudi Arabistan arasındaki ilişkilerin güçlü olmasının nedeni, grubun lideri Zehran Alluş'un babasının Suudi Arabistan'da tanınan bir kişilik olmasıdır. Ancak İslâm Ordusu Suudi Arabistanla ilişkili olduğu iddiâlarını yalanlamıştır.²⁹⁷

Etkinlik Alanı

Şâm Merkez, Şâm kırsalı, Der'a, Suveydiya.

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

İslâm Ordusu Suriye'deki muhalif gruplar arasında halkla en sıkı ilişkiler kuran, halkla ve çeşitli dini-etnik gruplarla son derece pragmatik ilişkiler geliştiren gruplardan biridir. Grubun lideri Zehran Alluş sık sık diğer grupların liderleri ve bölgedeki aşiret reisleriyle bir araya gelmekte, çeşitli anlaşmalar yapmakta ve grubun konumunu güçlendirecek arabuluculuk, kamu hizmetleri, eğitim programları gibi programlar yürütmektedir.

Önemli Eylemleri

İslâm Ordusu ilk defa adını 2012 yılında grubun adı Livâu'l-İslâm olduğu zamanda, Şâm'da düzenlediği ve birçok üst düzey rejim liderinin öldürüldüğü saldırı ile duyurmuştur. 18 Temmuz 2012 tarihinde Şâm'da düzenlenen bombalı saldırıda aralarında rejimin çok önemli bakan ve yetkililerinin de bulunduğu birçok isim öldürülmüştür.²⁹⁸ Öldürülen isimler arasında Beşşâr Esed'in yardımcısı Davud Raja, General Hasan Türkmeni ve Esed'in yeğeni Asıf Şevket bulunmaktaydı.²⁹⁹ Saldırı rejime o zamana kadar vurulmuş en büyük darbe olarak kabul edilmiştir.

Diğer Gruplarla İlişkileri

İslâm Ordusu faaliyet gösterdiği bölgelerde genellikle diğer gruplarla iyi ilişkiler geliştirme eğilimindedir. Grubun lideri Zehran Alluş Suriyeli muhalif liderler arasında en başarılı siyaset yürüten liderlerden biri sayılmaktadır. Alluş, bu siyaseti sayesinde, birçok grubu yanına çekmeyi başarmış, çok sayıda aşiretin kendisine destek vermesini sağlamıştır.

İslâm Ordusu, Şâm ve civarındaki faaliyet alanlarına IŞİD'in yayılmasını engellemek için Suriye'deki en katı IŞİD karşıtı retorik kullanan gruplardan biridir. Bu grupla IŞİD arasında Yermük Mülteci kampı ve diğer bölgelerde ciddi çatışmalar yaşanmıştır.³⁰⁰ 2013 yılında ilan edilen İslâm Cephesinde önemli bir konuma getirilen İslâm Ordusu lideri Zehran Alluş daha sonra bu koalisyonun diğer üyeleriyle sorunlar yaşadığı için daha bağımsız davranma eğilimine girmiştir. Ahrâru'ş-Şâm bu dönemden sonra İslâm Ordusuyla ilan edilmemiş bir çekişme yaşamıştır.³⁰¹ İslâm Ordusunun Şâm bölgesindeki yayılmacı politikası Nusret Cephesi ve Ahrâru'ş-Şâm Hareketi gibi gruplarda Suudi Arabistan'ın bu yapıyı kendileri aleyhine güçlendirdiği kaygılarına neden olmuş, bu bazı tartışmalara neden olmuştur.³⁰²

5. Nusret Cephesi

Resmi Sitesi: Nusret Cephesinin Tüm Açıklamaları için Kaynak:

<http://jabhtnosra.appspot.com/>

Twitter Hesabı: https://twitter.com/SHMM_4

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/channel/UCoJ85mMXh77cgWT4fjKVH7Q>

Hareket Lideriyle yapılan bir röportaj: https://www.youtube.com/watch?v=w4Mg_U4Hb6k

Suriye’de rejime karşı yapılan ilk protestodan (15 Ocak 2011) tam bir yıl sonra kuruluşunu ilan eden Nusret Cephesi, kurulduğu gündün bu yana rejim karşıtı muhalefetin en önemli aktörlerinden biri olmuştur. 22 Ocak 2012 tarihinde Nusret Cephesi ilk defa varlığını ilan etmiş³⁰³ ve rejime karşı bir dizi saldırıyı üstlenmiştir.³⁰⁴ Nusret Cephesi, amacını Suriye rejiminin katlettiği sivil halkı korumak olarak tanımlayarak ismini “Şâm Halkını Korumak İçin Nusret (Yardım) Cephesi” olarak açıklamıştır. Nusret Cephesi lideri Ebû Muhammed el-Cevlani’dir. Cevlani, İsrail’in işgal altında tuttuğu Suriye toprakları olan Golan tepelerine bir atıp olup aynı zamanda grubun Suriye’nin yerlisi olan kişiler tarafından kurulup yönetildiğine dâir bir mesaj içermektedir. Nusret Cephesinin birçok kademesinde Suriyeli-

lerin bulunmasına özellikle dikkat edildiği gözlemlenmekte, böylece Suriyeli ya da Suriyeli olmayan şekilde olası bir tansiyon yükselmesi de önlenmeye çalışılmaktadır.

Nusret Cephesi, Suriye’de askeri alanda en fazla savaşıya sahip olmasa da en etkin ve başarılı askeri grup sayılmaktadır. el-Kâide’nin Suriye kolu olan grup, Suriye savaşının ilk dönemlerinde Ebû Muhammed el-Cevlani, Abdulaziz el-Katari, Ebû Abdullah eş-Şâmi, Ebû Firas es-Suri, Ebû Hemmam es-Suri gibi tecrübeli isimler tarafından kurulmuştur. el-Kâide’nin Irak kolu olan ve daha sonra el-Kâide merkezine isyan ederek bağımsızlığını ilan eden IŞİD de bu dönemde Nusret Cephesinin kuruluna katkı sağlamıştır. Nusret Cephesi lideri Ebû Muhammed el-Cevlani, IŞİD ile Nusret Cephesi arasında yaşanan ihtilafların ilk dönemlerinde yaptığı bir açıklamada, IŞİD lideri Ebûbekir el-Bağdadi’nin kendisine destek verdiğini beyan etmiştir.³⁰⁵ Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari daha önce yaptığı bir açıklamada, militan ve silahların Irak’tan Suriye’ye gittiğini belirtmiştir.³⁰⁶ Ancak Nusret Cephesi, Suriye’de ciddi oranda güçlenince IŞİD iki grubun da bağlı olduğu el-Kâide liderliğinden habersiz olarak Irak ile Suriye’deki grupları birleştirip, diğer İslâmi grupları da saf dışı bırakarak bir İslâm Devleti kurma planı yapmış,³⁰⁷ Nusret Cephesi de el-Kâide liderliğine bağlı kalarak IŞİD’den ayrı bir yapı olduğunu ilan etmiştir.³⁰⁸ ABD, Nusret Cephesi’ni 15 Aralık 2012 tarihinde terör örgütleri listesine almıştır.³⁰⁹ Türkiye de Nusret Cephesi’ni Haziran 2014 tarihinde terör örgütleri listesine dâhil etmiştir.

Nusret Cephesi çoğu Batılı uzmana göre IŞİD’den farklı olarak kalpleri ve akılları

kazanmaya çalışan ve kurallarını-projele-rini halkın benimsemesini sağlayarak ha-yata geçirmeye çalışan bir hareket olarak tanımlanmaktadır.³¹⁰ Quilliam Foundation raporunda Nusret Cephesi'nin 4 ayrı etki altında hareket ettiği iddia edilmektedir.

1. Dinî mesajların ve müjdelerin etkisi
2. Irak'tan alınan dersler
3. Arap Baharından doğan fikirler
4. Uluslararası toplumla kompleks ilişki

Burada Irak'tan alınan dersler konusunda ilgili enstitü tarafından yapılan değerlen-dirmelerde sivillerin zarar gördüğü eylem-lerin asla yapılmaması, canlı bomba saldı-rılarının azaltılması ve dinî mekânların hedef alınmaması konularına dikkat çekil-mekte ve Nusra'nın bu konulara çok dikkat ettiği dile getirilmektedir.³¹¹ Örneğin Nus-ret Cephesi 2012 Mart ayında Şâm'daki Hava İstihbarat Binasına büyük bir saldırı düzenlemiş, saldırıda bazı Hıristiyanlar da yaşamını yitirmiştir. Bunun üzerine saldı-rıyı üstlendiğini açıklayan Nusret Cephesi "Hıristiyanların yanlışlıkla vurulduğunu, hedef olmadıklarını, bildiriyoruz" demiş-tir.³¹²

Nusret Cephesi, "Suriye'de yönetimi yıkıp yerine çoğunlukta olan Sünnî halkın inan-cına uygun bir devlet kurmayı, diğer dinî ve etnik gruplara da bu çerçevede gereken özgürlük alanını sağlamayı" amaçladığını ifade etmektedir. Nusret Cephesi "başarılı olması durumunda güç peşinde koşmayacaklarını, kendi ajandalarını Suriye halkı-na ya da diğer gruplara dayatmayacakla-rını, etnik ve dinî farklılığı yok etmek için ötekileştirmeyeceklerini" açıklamıştır.³¹³ Bu bağlamda, Lübnan sınırında, İdlîb ve Halep bölgelerindeki Hıristiyan ve Dürzi yoğunluğu bölgelere hâkim olan Nusret Cephesinin, bu kesimleri Rejim katliam-larından korumak için çabaladıkları, bu grupların güvenliğini sağladıkları ve dinî özgürlüklerini garanti altına aldıkları bi-linmektedir.³¹⁴ Mart 2015 tarihinde, İdlîb'i ele geçiren muhalifler bölgedeki Hıris-

tiyanların güvenli bölgelere aktarımını organize etmişlerdir.³¹⁵ Hıristiyanların bir-çoğu Rejim safında savaşmasına rağmen, Hıristiyan yoğunluklu Malula şehrini ele geçiren Nusret Cephesi Hıristiyan halka herhangi bir kötü muamelede bulunma-mıştır. Nusra'nın Malulalı rahibeleri esir aldığı iddialarını bizzat rahibeler basına görüntülü açıklama yaparak yalanlamış-lardır.³¹⁶

Nusret Cephesinin oluşumunda hiç şüp-hesiz Küresel Cihâd Hareketinin önemli isimlerinden olan Suriye asıllı Ebû Mus'ab es-Suri'nin fikirlerinin önemli bir yeri bu-lunmaktadır. Suriye hapishanelerinde ol-duğu düşünülen Es-Suri'nin cihâd grupla-rının organizasyon ve halklarla ilişkilerine dâir fikirleri Nusret Cephesi'ni diğer bir-çok gruptan farklı kılmaktadır.³¹⁷ Es-Suri, diğer İslâmî gruplarla sıkı ilişkiler kurul-masını, başarılı bir halkla ilişkiler çalış-ması yürütülmesini, profesyonel birimler yetiştirilmesini, güçlü bir medya ağı ku-rulmasını önermektedir. Batılı araştırma kurumlarının çoğu Nusret Cephesi'nin IŞİD'den farklı bir siyaset yürüttüklerin-de hemfikirdir. Buna göre IŞİD Suriye'de halkı ötekileştirirken Nusret Cephesi halkı kazanmanın yollarını aramaktadır.³¹⁸

Liderlik

Ebû Muhammed Fatih el-Cevlani: Nusret Cephesinin lideri el-Cevlani Suriye asıllı, daha önce ABD ve Batı'nın Irak'taki iş-galine karşı savaşmış eski bir direnişçidir. Irak'ta, Batı güçlerine karşı en etkili saldı-rıları düzenleyen Ebû Mus'ab ez-Zerkavi yakın arkadaşı olan Cevlani'nin künyesi Golan Tepeleri civarında doğduğuna dâir fikir vermektedir. El-Cevlani'nin tarih bölümü mezunu olduğu sanılıyor. İslâm tarihini ve modern dönem cihâd tecrü-belerini ciddi anlamda araştırdığı, yaptığı açıklama ve verdiği röportajlara yansıyan el-Cevlani, ilk röportajını 18 Aralık 2013 tarihinde Suriye asıllı El Cezire muhabiri Teysir el-Alluni'ye vermişti.³¹⁹ Suriye'deki halk protestolarına rejim tarafından kanlı bir şekilde müdahaleye başlanmasından

birkaç ay sonra Irak'tan Suriye'ye dönen Cevlani burada bazı yakın arkadaşları ve Küresel Cihâd Hareketinin tanınmış liderleriyle beraber Nusret Cephesini kurmuştur. 2006 yılında ABD tarafında Irak'ta gözaltına alınan Cevlani, ABD'nin binlerce direnişçiyi tuttuğu ve daha sonra ağır işkencelerle gündeme gelen Bucca Kampında hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra IŞİD'in bugünkü lideri el-Bağdadi tarafından Musul askeri sorumlusu seçilen Cevlani, daha sonra Suriye'de Nusret Cephesi'nin başına geçmiştir.

Nusra Lideri Cevlani'nin El Cezire ile yaptığı röportajdan bir görüntü

Dr. Sami Uraydi: Asıl adı Ebû Mahmud eş-Şâmi olan Şeyh Sami el-Uraydi, 1973'de Ürdün'un başkenti Amman'da doğmuştur. Nusret Cephesi'nin müftüsü olarak bilinen Uraydi, hadis alanında uzmandır ve Suriye'de yaptığı etkili açıklamalar ve hutbelerle bilinmektedir.³²⁰ Liseyi bitirdikten sonra, 1994 yılında Ürdün üniversitesinde eğitimine devâm eden Uraydi, 1997 yılında hadis alanında Mastırını yaptı. 2001 yılında, yine hadis alanında, Bağdat İslâm Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamıştır. Eserleri:

1-İmam Nesai'nin Cerh ve Ta'dil Uygulamasındaki Yöntem (Doktora tezi)

2-Şeyhulislâm İbn Teymiyye'nin Sara Nöbetleri, Sihir ve Nazar İlacı hakkında Metodu

3-Şer'i Rukye'nin Tesiri

4-Düşmanlarımızın Yüzlerini Güldürme!

Ebû Hammam Es-Suri: Faruk es Suri olarak da bilinen Ebû Hemmam es Suri 90'lı yıllarda Afganistan'a seyahat etmiştir. 1998–1999 yılları arasında Ebû Musab es-Suri'nin el-Guraba Kampı'nda bir sene kaldıktan sonra Afgan direnişçilerin özel kuvvetlerini yetiştirmek için kullanılan, havaalanı kampı olarak da bilinen, Kandahar'ın ünlü Faruk Kampı'na geçmiştir. Ebû Hemmam es-Suri ayrıca Faruk Kampında eğitmen olarak çalışmış, Usâme bin Ladin ile çeşitli görüşmeler yapmıştır. Ebû Hammam es-Suri Afganistan'da ABD ve müttefiklerine karşı çatışmalara katılmakla beraber Irak işgali sürecinde de Batılı güçlere karşı çatışmalara katılmıştır. Bugün IŞİD olarak bilinen dönemin Irak el-Kâide'si liderleri Ebû Mus'ab ez-Zerkavi ve Ebû Hamza el-Muhacir ile de görüşen Es-Suri, Suriye ve Lübnan'da 6 yıl hapis yatmıştır. ABD tarafından düzenlenen bir insansız uçak saldırısında yaşamın yitirdiği iddiâ edilmeden önce Nusret Cephesi'nin askeri sorumluluğunu yapmaktaydı.³²¹ Söz konusu iddiâ örgüt tarafından hala doğrulanmamıştır. Es-Suri yüksek ihtimalle hayattadır.

İdeoloji, Amaçlar

Nusret Cephesi Suriye'de sadece bir İslâm devleti kurulmasını kabul edeceklerini açıklamıştır. Ancak bunu yaparken Suriye içinde ve dışında bulunan akıl adamlar ve din adamlarının katılım ve görüşleri doğrultusunda, diğer gruplarla istişare edeceklerini, kendi görüşlerini diğerleri-

ne dayatmayacaklarını, diğer dinî ve etnik grupları ötekileştirmeyeceklerini açıklamıştır. Nusra lideri Taysir Allunî'ye verdiği röportajda aşırılığa karşı olduklarını açıklamıştır.³²²

Nusret Cephesi'nin daha çok rejimin katliamlarını durdurup rejimi çökertmeye odaklandığı, İslâmî olsun ya da olmasın farklı grupları hedef alıcı, karalayıcı bir propagandadan uzak durmaya itina göstermeye çalıştığı ifade edilmektedir. Nusret Cephesi hem Suriye içinde hem de dışında sivillerin zarar gördüğü eylemleri İslâm dışı olarak nitelendirmiştir.

Askeri Güç, Strateji

Nusret Cephesinin profesyonel sayılabilecek binlerce savaçısı bulunmaktadır. Rand Corporation raporları grubun 2014 yılında 5–6 bin savaçısı olduğunu iddia etmiştir.³²³ 2012 Ocak ayı ile 2013 Mart ayları arasında Nusret Cephesi 600'den fazla eylemi üstlenmiştir.³²⁴ Ancak gerçek rakamın bunun çok üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Nusret Cephesi, binlerce savaçısının gerçek kimliğini gizlemenin yanı sıra, sahip olduğu savaççı sayısını da gizlemeye özen göstermektedir. Ancak grubun Kalamun Dağlarında, Der'a'da, Şâm'da, Lazkiye'de, İdlîb ve Halep'de yüzlerce bürosu, askeri kampı, sosyal kurumunun varlığı ve yaptığı devasa askeri operasyonlara bakıldığında gerçek askeri gücünün tahmin edilenden çok daha fazla olduğu rahatlıkla görülür. Suriye'de bir grubun askeri gücünün oranının o grubun gerçek halk desteği, popülerlik ya da operasyon kabiliyetini göstermediği sanılmaktadır. Bazı gruplar şiddet ve baskıyla önemli bölgeleri ellerinde tutarken, diğer bir kısmı kalabalık savaççıya sahipken yerli meşrûiyet ya da profesyonelliğe sahip değildir. Nusret Cephesi, başlangıçta Şeyh Süleyman olarak bilinen rejime ait devasa askeri üssü ele geçirerek, günlerce kamyonlarla taşıyacağı oranda silah elde etmiştir. Ancak IŞİD ile Nusret Cephesi ayrılığı yaşandığında grup büyük savaççı ve silah kaybına uğramıştır. Zamanla ken-

dini toparlayan Nusret Cephesi kısa süre içinde tekrar büyük bir askeri güç oluşturmayı başarmıştır.

Nusret Cephesi geleneksel el-Kâide kollarından farklı olarak tanklara, seyyar toplara, havan toplarına, uçak ve tanklara karşı kullanılan roket ve uçaksavarlara sahiptir. Nusret Cephesinin sahip olduğu askeri teçhizatın büyük çoğunluğu, rejim güçlerinden elde edilen silahlardır. Bununla beraber devrimin ilk yıllarında Irak ve Lübnan'daki dinî gruplardan getirilen ya da silah tüccarlarından satın alınan silahlar da bulunmaktadır. Nusret Cephesi, ABD tarafından desteklenen Cebhetu Suvvâr-i Suriya ve Hazm Hareketi'ni tasfiye ettiğinde de büyük oranda silah ve tanka el koymuştu. Grup, rejim tarafından kullanılıp patlamayan bombaları ve ele geçirilen mühimmatları geri dönüşüm yoluyla kullanılmaktadır. Ayrıca grubun havan topları ve çeşitli silahlar geliştirdiği Ar-Ge departmanı ve silah atölyeleri de bulunmaktadır. Nusret Cephesi'nin içinde birçok Avrupa ülkesi, ABD, İngiltere ve Ortadoğu ülkesinden gelen savaççı bulunmakta ve bu savaççılar örgüte sahip oldukları uzmanlık alanlarına göre katkı sunmaktadırlar. Quilliam Foundation Nusret Cephesinin Şâm yönetimi içerisinde ciddi oranda ajanı olan tek grup olarak tanımlamaktadır. Nusret Cephesinin rejim saflarında sürekli gruba bilgi ulaştırıcı bir istihbarat ağı olduğu bilinmektedir.³²⁵

Nusret Cephesi, diğer birçok gruptan farklı olarak, ele geçirdiği bölgelerde sivil yönetim oluşturma konusunda programlar yürütmektedir. Hareket muhtelif zamanlarda rejimi yıkıp yerine bir İslâm Devleti kurma planı yaptığını açıklamıştır. Dolayısıyla rejimin zayıf olduğu bölgelerde rejim üslerini uzun süreli kuşatma altında tutup ele geçirmekte, güçlü olduğu bölgelerde vur kaç taktikleriyle hedef almaktadır. Ayrıca rejimin destek konvoylarını da hedef alan Nusra, bu şekilde farklı bölgelerle rejimin irtibat ve destek hatlarını kesmektedir.

Kaynaklar

Nusret Cephesi, Suriyeli olmayan ve uzun yıllar askeri tecrübe edinmiş savaşçılara sahip olsa da ağırlıklı olarak Suriyelilerden oluşmaktadır. Erken dönem araştırma raporları Nusret Cephesi saflarında çok sayıda yabancı savaşçı bulunsa bile örgütün genelde Suriyelilerden oluştuğunu ve Suriyelilerin giderek daha fazla katılım gösterdiklerini göstermektedir.³²⁶ 2013 sonu itibarıyla Nusret Cephesinde savaşanların %20'si, IŞİD içinde savaşanların ise %40'ı Suriyeli değildir.³²⁷ Nusra lideri Cevlani bir açıklamasında Nusra'nın %65'inin yerli savaşçı olduğunu açıklamıştır.³²⁸ Bir grubun yerli üyelerinin fazlalığı ona birçok açıdan hareket kabiliyeti vermekle beraber, savaşçı maliyetlerini de en aza indirmekte ve ekstra yerel kaynaklarla beslenmesini sağlamaktadır. Nusret Cephesi, ağırlıklı olarak yerel kaynaklardan, rejimden ele geçirilen silah ve emtialardan, kontrol edilen bölgelerdeki fabrikaların işletilmesiyle elde edilen gelirlerden ve İslâm Dünyasının birçok bölgesinde kendisine yardım eden destekçilerden gelen bağışlarla faaliyetlerini yürütmektedir. Nusret Cephesinin Batılıları rehlin olarak fidye karşılığında para aldığı yönünde iddialar olsa da basına da yansıyan belge ve açıklamalar bunu doğrulamamaktadır. Nitekim örgüt, 28 Ağustos 2014 tarihinde 43 Fiji asıllı BM Barış Gücü askerini Golan Tepelerinde esir almış, daha sonra esirleri herhangi bir karşılık talep etmeden serbest bırakmıştır.³²⁹ Amerikan asıllı gazeteci Theo Curtis de, Nusra tarafından herhangi bir fidye talep edilmeden serbest bırakılmıştır.³³⁰ Nusra esir aldığı rejim askerlerini de, daha çok kadın ve çocuk mahkûmların serbest bırakılması karşılığında takas etmektedir.

Etkinlik Alanı

Nusret Cephesi ağırlıklı olarak Halep ve İdlib bölgesini ana karargâh olarak kullanmasına rağmen, Der'a, Kuneytra, Şâm, Lazkiye, Kalamun, Lübnan Sınırı ve Lübnan içi, Hama ve Humus kırsalında da büyük etkinlik sahibidir. 2013 yılında,

Nusra, Suriye'nin 14 eyaletinden 11'inde etkinken, daha sonra IŞİD'in Deyru Zor ve Rakka'yı ele geçirmesi üzerine bu bölgelerdeki güçlerini geri çekmiştir.

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

Nusret Cephesi, Suriye'de askeri aktivitelerinin yanında, eğitim çalışmaları, çeşitli yardım dağıtımı³³¹, ücretsiz ekmek dağıtımını³³², kurduğu mahkemeler, kamu hizmetleri, belediyecilik³³³ ve sağlık hizmetleriyle de bilinmektedir. Nusret Cephesi, etkinliği bulunan bölgelerde aşı kampanyaları da yürütmektedir.³³⁴ Grubun bu yöndeki faaliyetlerini gösteren onlarca video yayınlanmıştır.

Önemli Eylemleri

6 Ocak 2012: Nusret Cephesi Şâm'da protestoculara müdahale etmeye giden bir askeri otobüsü havaya uçurmuştur.

11 Mart 2012: Ahrârü's-Şâm ile birlikte Nusret Cephesi, Taftanaz üssünü ele geçirmiştir. Taftanaz Suriye direnişinin ilk önemli başarılarından biridir.³³⁵

10 Şubat 2013: Diğer gruplarla organize olarak Nusra Tabka askeri üssünü ele geçirmiş, büyük oranda silah, askeri araç ve top ele geçirmiştir.

8 Mart 2013: Nusret Cephesinin de dâhil olduğu koalisyon Rakka şehrini ele geçirdi. IŞİD daha sonra diğer muhalif gruplarla savaşıp Rakka'ya yerleşti.

10 Temmuz 2013: Nusret Cephesi 16 bin nüfuslu Şeddadiye şehrini ele geçirdi.

24 Mart 2014: Rejimin Türkiye ile tek sınır kapısı olan Keseb, Enfal Operasyonu verilen saldırı ile Nusret Cephesi ve İslâmi Cephe tarafından ele geçirildi. Rejim 2 ay sonra sınır kapısını tekrar geri aldı.

Ekim 2014: Nusra ABD destekli Suriye Devrimcileri Cephesi'ni yenilgiye uğra-

tıp tasfiye etti. Örgüt lideri Cemal Maruf Türkiye'ye kaçtı.³³⁶

9 Kasım 2014: İsrail sınırına yakın Neva şehri Nusret Cephesi'nin öncülüğünde ele geçirildi.

16 Aralık 2014: Ahrâru'ş-Şâm, Nusret Cephesi, Cundu'l-Aksâ grupları rejime ait Vadi ed-Dayf ve Hamidiye askeri üslerini ele geçirdi. Operasyon rejim açısından büyük mağlubiyet olarak kabul edildi.³³⁷

20 Şubat 2015: Hizbullah, yabancı Şii militanlar, İran Devrim muhafızları ve rejim güçlerinin başlattığı büyük Halep saldırısı yüzlerce rejim yanlısının ölümüyle sonuçlanan büyük bir hezimete dönüştü. Nusra, Ahrâru'ş-Şâm gibi gruplar saldırıyı püs-kürten ana gruplar oldu.³³⁸

2 Mart 2015: Nusret Cephesi ABD destekli Hazm Hareketi'nin tüm büro ve askeri merkezlerini ele geçirdi. Grup kendini fesh etti.³³⁹

29 Mart 2015: Nusret Cephesi, Ahrâru'ş-Şâm, Cundu'l-Aksâ gibi grupların birleşimiyle oluşan Fetih Ordusu koalisyonu İdlil eyaletinin başkentini ele geçirdi.³⁴⁰

24 Mart 2015: Diğer gruplarla beraber Busra eş-Şâm şehrinin ele geçirilmesi.³⁴¹

1 Nisan 2015: Diğer gruplarla beraber Nasib sınır kapısının ele geçirilmesi operasyonu.³⁴²

25 Nisan 2015: Cisru'ş-Şuğur ve Karmid muhalif koalisyonu Fetih Ordusu tarafından ele geçirildi.

Diğer Gruplarla İlişkileri

Nusret Cephesi Suriye içerisinde ÖSO dâhil tüm gruplarla iyi ilişkiler kurmak, prensip olarak gerek olmadığı sürece Suriyeli direniş gruplarıyla çatışmamak yönünde bir politika yürütmektedir. Ancak ABD tarafından desteklenen ÖSO grupları ve diğer tüm grupları hedef alan IŞİD ile zaman zaman çatışmalar yaşamıştır. Buna rağmen Lübnan sınırındaki Nusra güçleriyle IŞİD güçleri bu bölgede hiç bir zaman birbiriyle çatışmamış, zaman zaman rejime ve Hizbullah'a karşı ortak operasyonlar yürütmüşlerdir.

Medya

Nusret Cephesi, Minaretul Beyda olarak bilinen bir medya prodüksiyon birimine sahiptir. Beyaz Minare ismi, kıyamet gününe yakın bir zamanda, Mehdi'nin halka hitab edeceği yer olarak hadis kaynaklarında geçen, Şâm'daki Emevi Camiinin beyaz minaresine atıftır. Bu birim daha çok, askeri videolar, belgeseller ve haberler yayınlamakta ayrıca grubun önemli açıklama ve beyanları da yayınlanmaktadır. Örgütün sosyal faaliyetleri ve kamu hizmetleri ile ilgili PR çalışması anlamına gelen belge, belgesel, açıklama ve faaliyet videolarını Hemm Haber Ajansı aracılığıyla yayınlamaktadır.

6. Cundu'l-Aksâ

Twitter Hesabı: https://twitter.com/jond_aqsa3

Youtube Kanalı: <https://www.youtube.com/watch?v=MA5m769oWks>

Hareket Liderinin Bir Açıklaması: <https://www.youtube.com/watch?v=Hgk-Si7OqyM>

Hareket lideri Abdulaziz el-Katari'nin hayatı ile ilgili bir belgesel.³⁴³

Suriye'deki muhalif gruplar arasında saf-ları arasında en fazla yabancı savaşçının bulunduğu, sayısal oranına göre en faal gruplardan biri Cundu'l-Aksâ'dır. Grubun lideri bir Suriye'lidir ve 1000'den fazla savaşçısı olan grubun üyelerinin %70'ten fazlası Suriye'lidir.³⁴⁴ 2013 yılının sonlarında, IŞİD ile Nusret Cephesi arasında yaşanan ihtilaf sonrasında tarafsız kalan Küresel Cihâd yanlılarınca, Abdulaziz el-Katari liderliğinde kurulmuştur. Güçlü hitabeti ile muhalif gençler arasında efsanevi bir lider dönüşen Abdulaziz el-Katari bir oğlunu da çatışmalarda kaybetmiş ve kendisi onun cenaze namazını kırdırılmıştır.³⁴⁵ Abdulaziz el-Katari 30 yıla yakın savaş tecrübesi olan, Afgan-Rus savaşına ve daha sonra da

muhtelif savaşlara katılmış olan tanınmış bir Küresel Cihâd lideridir. 21. yüzyıldaki cihâd hareketlerinin fikir babası sayılan Abdullah Azzam'ın yakın arkadaşı olan Katari, Nusret Cephesiyle IŞİD arasındaki ihtilaf sırasında, taraftarlarıyla beraber, kurucu liderlerinden olduğu Nusra'dan ayrılmıştır. Ancak Cundu'l-Aksâ'nın bağımsız bir yapı olarak hareket etmesinin arkasında sadece IŞİD ile Nusra arasındaki çatışmada tarafsız kalmak isteği değil, aynı zamanda Nusret Cephesinin yeni savaşçılar almakta dikkatsiz davranması ve birtakım idari sorunlarına da bu grubun itirazı bulunmaktadır.³⁴⁶

Cundu'l-Aksâ lideri Abdulaziz el-Katari
58

Cundu'l-Aksâ lideri, 6 Ocak 2014 tarihinde, IŞİD ile diğer İslâmi gruplar arasında yaşanan ihtilafarda arabuluculuk yapmak üzere çatışma bölgesine gittiği sırada Cemal Maruf liderliğindeki Batı destekli Cebhetu Suvvâr-i Suriya tarafından öldürülmüştür. Daha sonra ele geçirilen Cebhetu Suvvâr-i Suriya karargâhında Katari'nin cesedi bir kuyuda bulunmuş³⁴⁷ ve defnedilmiştir. Grubun yeni lideri Suriye asıllı Ebû Mus'ab el-Ensârî'dir. Cundu'l-Aksâ Suriye'de muhalif güçlerin İdlîb'i ele geçirmek için kurdukları Fetih Ordusu'nun da güçlü bir üyesidir ve rejime karşı başarılı saldırıları ile bilinmektedir.³⁴⁸ Grup kendi

atölyelerinde ürettiği cehennem topları ve patlayıcılar konusundaki uzmanlığı ile bilinmekte,³⁴⁹ rejim bölgelerinden ele ge-

çirdiği tanklar ve ağır silahları kullanarak rejime büyük kayıplar verdirmektedir.

7. Ensârü'd-Din Hareketi

Ensârü'd-Din Hareketi, 25 Temmuz 2014 tarihinde, o döneme kadar rejim güçlerine karşı çok ciddi etkinlik gösteren 4 ayrı grubun birleşmesi sonucu kurulmuştur. Yayınlanan kuruluş bildirgesine³⁵⁰, Şâmu'l-İslâm Hareketi, Muhacir ve Ensâr Ordusu, Fecruş-Şâmu'l-İslâmi Hareketi ve El-Ketibetu'l-Hadrâ grupları katılmıştır.³⁵¹ Bu dört grup arasında Ketibetu'l Hadra; genelde Suudi asıllı savaşçılar, Muhacir ve Ensâr Ordusu; Kafkas savaşçılar diğer ikisi ise Magriblilerden ve Suriyelilerden oluşmaktadır. Grup, açıklamalarında Suriye'de hedeflerinin bağımsız bir İslâm Devleti kurmak olduğunu ifade etmişlerdir. Yayınladığı videolarda yerel halka yardım ve sosyal faaliyetlere ağırlık verdiği görülen grup³⁵² kilit önemdeki çatışmalarda rejim güçlerine büyük kayıplar verdirmiştir. Ensârü'd-Din Hareketi muhalif grupların IŞİD ile çatışmalarında tarafsızlığını ilan etmiş,³⁵³ gruplar arasındaki ihtilafın sona erdirilmesi çağrısı yapmış ve zaman zaman diğer muhalif gruplar tarafından arabuluculuk için de desteklenmiştir.³⁵⁴ Ensârü'd-Din Koalisyonunu oluşturan gruplardan El-Ketibetu'l-Hadrâ grubu 3 Ekim 2014 tarihinde tamamen Muhacir ve Ensâr Ordusuna biat etmiştir.³⁵⁵ Böylece Selahaddin eş-Şişani liderliğindeki bu grup Ensârü'd-Din Koalisyonu içinde en güçlü unsur olmuştur.

Suriye'de Kafkasya kökenli savaşçıların fazlalığı Rusya'nın Kafkasya'daki Müslümanlara yönelik sert asimilasyon politikasının, Çeçenistan ve Dağıstan'da medeni dünyaya gizli kalmayan katliam ve insan hakları ihlallerinin yanında Suriye rejimine verdiği desteğin oluşturduğu öfke ile ilişkilidir. Bunun yanı sıra Azerbaycan asıllı Sünni gençler de Suriye'deki iç savaşa katılmaktadır.

7.1. Muhacir ve Ensâr Ordusu (Ceyş-ul Muhacirin ve'l-Ensâr)

Başlangıçta Ketibetul Muhacirin olarak bilinen grup 2012 yazında Suriye'de rejime ve uluslararası destekçilerine karşı savaşmak amacıyla bir araya gelen Kafkasya kökenli savaşçıların etkinliğiyle kurulmuştur. Ebû Ömer eş-Şişani ve Seyfullah eş-Şişani liderliğindeki grup 2012–2013 yıllarında Minnig hava üssünün de ele geçirilmesi³⁵⁶dâhil birçok önemli operasyonu yönetmiştir. Diğer bazı gruplar safları arasına yabancı savaşçılar olsa da hiçbir grup Muhacirler Ordusu kadar yabancı savaşçı ağırlığına sahip olmamıştır. Ekim 2012'de Nusret Cephesiyle birlikte Halep'te 606. Roket Tugayı ve Hava Savunma ve Scud üssünün ele geçirilmesinde bu grup etkin rol oynamıştır.³⁵⁷ Muhacir ve Ensâr Ordusu ÖSO, Livâu't-Tevhid ve IŞİD ile de çeşitli dönemlerde ortak operasyonlar düzenlemiştir. Bu gruplarla

ortak olarak 80. Alaya düzenlenen saldırıya Muhacirler Ordusu da katılmıştır.³⁵⁸ 2013 Ağustosunda stratejik öneme haiz Minnig Hava üssünün ele geçirilmesinde de ÖSO ile birlikte³⁵⁹ çatışan grup kilit rol oynamıştır.³⁶⁰ Grubun lideri Ebû Ömer Şişani ÖSO'nun daha sonra Aynu'l-Arab (Aynu'l-Arab (Kobane))'de IŞİD'e karşı savaşılan lideri Abdusselam el-Ukaydi ile ortak açıklama yapmış, ÖSO'dan kardeşlerimiz olarak bahsetmiştir.³⁶¹ Ancak daha sonraki dönemlerde grubundan bazı savaşımlarla beraber ayrılan Ebû Ömer eş-Şişani³⁶², IŞİD'in Suriye'deki en önemli askeri gücü ve komutanı haline gelmiştir.³⁶³

Ömer Şişani Ağustos 2013'te bir açıklama yayınlayarak, Muhacirler Ordusunun 2. komutanı Seyfullah el-Şişani ve bazı yardımcılarını tekfirli oldukları iddiasıyla gruptan attığını duyurmuştur. Seyfullah Şişani ise Ömer Şişani'yi IŞİD'e geçmesine karşı olduğu için kendisine iftira atmakla suçlamıştır.³⁶⁴ 3 Eylül 2013 tarihinde bir açıklama yayınlayan³⁶⁵ Seyfullah Şişani Nusret Cephesi ve IŞİD'den bağımsız yeni bir yapı olarak faaliyet gösterdiklerini açıklamış, grubun lideri Ömer eş-Şişani'yi meşru olmayan biçimde grubu IŞİD'e dâhil etmeye çalışmakla suçlamıştır.³⁶⁶ Seyfullah Şişani kısa bir süre sonra Nusret Cephesine katılacak ve Halep'te bir çatışma sırasında yaşamını yitirecektir.³⁶⁷

Muhacir ve Ensâr Ordusu komutanı Ömer eş-Şişani'nin birçok grup üyesiyle beraber IŞİD'e katılmasından kısa bir süre sonra, grubun önemli liderlerinden Seyfullah eş-Şişani kendisine bağlı savaşımlarla beraber Nusra'ya geçmiş, grubun Kafkas Emirliği ile ilişkileri güçlü üyeleri ise Selahaddin eş-Şişani'yi yeni lider olarak seçmişlerdir. Selahaddin eş-Şişani³⁶⁸ liderliğindeki bu grup Rus işgaline karşı savaşılan Kafkasya İslâm Emirliği emiri Ali Ebû Muhammed'e biat ettiklerini duyurmuşlardır.³⁶⁹ Selahaddin Şişani IŞİD ile diğer muhalif gruplar arasında başarısız arabuluculuk denemeleri yapmıştır.³⁷⁰ Bu ilandan sonra Suriye'deki faaliyetlerini IŞİD'in sertliğine karşı yumuşak bir siyaset ile sürdüren grup

diğer muhalif gruplarla ortak faaliyetler yürütmeye devam etmiştir. 25 Temmuz 2014 tarihinde ise 4 ayrı grubun oluşturduğu Ensârü'd-Din Hareketiyle koalisyon kurmuştur.³⁷¹ Hareket sık sık rejim güçlerine düzenlediği saldırıların yanında eğitim programları ve halkla bütünleşmek için sosyal ve dinî çalışmalar yürütmektedir.³⁷² Muhacir ve Ensâr Tugayı ABD ve diğer bazı ülkeler tarafından 24 Eylül 2014 tarihinde terör örgütleri listesine eklenmiştir.³⁷³ Grup 2015 Eylül ayında 600 savaşımla birlikte Nusret Cephesine katıldığını ilan etmiştir.

7.2. El-Ketibetu'l-Hadrâ

2013 yazında Şâm merkezli olarak Suudi Arabistanlı eski "Küresel Cihat" akımı takipçileri tarafından kurulan El-Ketibetu'l-Hadrâ, ağırlıklı olarak Kalamun bölgesinde faaliyet yürütmüş, ancak daha sonra Halep ve Humus'ta faaliyetlerini artırmıştır.³⁷⁴ Grubun liderliğini yapan Ebû Muhcin el-Ummanni 25 Kasım 2015 tarihinde Kalamun bölgesinde rejim ve Hizbullah güçleriyle grubunun girdiği bir çatışmada yaşamını yitirmiştir.³⁷⁵ El-Ketibetu'l-Hadrâ grubu, IŞİD ile diğer gruplar arasındaki çatışmalarda tarafsız kalmış, el-Kâide merkezli iyi ilişkileri olduğu iddia edilmesine rağmen Nusret Cephesine katılmamışlardır. Grubun liderleri Irak ve Afganistan'da ABD ve Batı güçlerine karşı savaşımla Suudi Arabistan asıllı savaşımlardan oluşmuştur. 30 Eylül 2014 tarihinde Muhacir ve Ensâr ordusuna biat ettiğini açıklayan grubun³⁷⁶, birkaç yüzden oluşan üyesi bir merasim ile katılım gerçekleştirmiş,³⁷⁷ kısa bir aradan sonra kurulan

Ensâru'd-Din koalisyonunun da bir üyesi olmuştur.

7.3. Şâmu'l-İslâm Hareketi

Fas asıllı üç eski Guantanamo³⁷⁸ mahkumu tarafından Ağustos 2013'te kurulan Ebû Muhammed el-Alami (Ebû Hamza el-Mağribi) tarafından yönetilen grup, Halep ve Lazkiye bölgelerinde etkinlik kazanmıştır. Grubun lideri Ebû Muhammed el-Alami Lazkiye'deki çatışmalarda yaşamını yitirince grubun başına eski liderin cenaze namazını kılan yine eski bir Guantanamo üyesi olan İbrahim bin Sakran geçmiştir.³⁷⁹ Sakran da, Nisan 2014'de Suriye rejim güçleriyle girdiği çatışmalarda yaşamını yitirmiştir.³⁸⁰

Grubun en önemli eylemlerinden biri, Banyas bölgesinde yapılan katliama fetva veren, Alevi din adamı Muhammed el-Gazzal'ı 2013 yılında esir etmesidir.³⁸¹ 2013 yılında düzenlenen geniş çaplı Lazkiye operasyonlarında ve Halep Merkezi hapisanesi ve Kindi Hastanesi operasyonlarında da bu grup kilit rol oynamıştır.³⁸² IŞİD ile Nusret Cephesi arasında tercih yapmayan grup Nusret Cephesine daha yakın olmuş ancak katılmamıştır. Grup,

24 Eylül 2014 tarihinde ABD tarafından terörist örgütler listesine eklenmiştir.³⁸³

7.4. Fecru'l-İslâm Hareketi

Twitter: <https://twitter.com/İslâmicfajer>

2012 Aralık ayında kurulan Fecru'l-İslâm Hareketi, Halep merkezli faaliyet yürütmektedir.³⁸⁴ Liderleri, daha çok devrim öncesinde ve devrim sırasında hapse atılan ve sonradan serbest bırakılan Suriyelilerden oluşan bu grup³⁸⁵, rejim güçlerine karşı el-Kindi Hastanesi operasyonu dâhil³⁸⁶ etkili saldırılar düzenlemektedir.³⁸⁷ 6 Şubat 2012 tarihinde Ahrârûş-Şâm, Nusra Cephesi ve Livâu't-Tevhîd'in katılımıyla Halep'in kurtarılmasına yönelik ilan edilen Gerçek Vaad isimli operasyona Fecru'l-İslâm Grubu da yayınlanan ortak beyana imza atarak destek vermiştir.³⁸⁸ Şâmu'l-İslâmiye isimli bir dergi de çıkaran grup³⁸⁹, Suriye'de İslâmi bir yönetim kurma amacını taşıdığını ifade etmektedir. Hareket Livâu't-Tevhîd lideri Abdulaziz Selame tarafından okunan ve 11 direniş grubunun imza attığı, SUK ve Suriye Askeri Konseyinin otoritesinin reddettiklerini ilan ettikleri açıklamayı da desteklemiştir.³⁹⁰

III. DİĞER ETKİN GRUPLAR

1. İmam Buhari Ketibesi

Resmi sitesi: www.albuxoriy.com

İmam Buhari Ketibesi ağırlıklı olarak Özbekistan'lı savaşçılar tarafından kurulan Suriye rejimine karşı önemli saldırılar düzenleyen bir gruptur.³⁹¹ 1.000'e yakın savaşçısı bulunan bu grup Özbekistan'daki yönetimden kaçan İslâmi Hareket mensupları ve Afganistan'da Özbek İslâmi Hareketi ve bağlantılı gruplarla beraber, bir dönem ABD işgaline karşı savaşmış tecrübeli savaşçılardan oluşmaktadır. Grup daha önce yayınladığı bir videoda, Taliban lideri Molla Muhammed Ömer'e biat ettiğini duyurmuştur.³⁹² Hareketin

lideri Afganistan'dan gelerek Suriye'de devrime destek veren, Özbek asıllı 5 dil bilen Şeyh Selahaddin'dir. Şeyh Selahaddin, bir dönem Taliban saflarında savaşmış ve Taliban'a bağlı fetva kurulunda görev yapmıştır. 2015 yılında çatışmalarda yaşamını yitiren kendi oğlunun cenaze namazını kılmasıyla ünlenmiştir. Savaşçılarına son derece iyi eğitim vermesiyle bilinen grup, yayınladığı propaganda videoları aracılığıyla Kafkasya ve özellikle de Özbekistan'dan savaşçıları saflarına çekmektedir.³⁹³ Halep'in Leyramon, Handarat ve Zehra bölgelerinde etkin olan³⁹⁴ grup, 2015 yılı başında rejim güçlerinin Hizbullah ve İran'lı subaylarla ortak gerçekleştirdiği saldırının püskürtülmesinde önemli rol oynamıştır.³⁹⁵ Askeri liderini 27 Mart 2014 tarihinde kaybeden grup³⁹⁶, sık sık diğer muhalif gruplarla ortak faaliyetler yürütmektedir.³⁹⁷ Kendisine bağlı el-Feth Medya Merkezi aracılığıyla faaliyetlerini yayınlayan grup sık sık rejim güçlerine saldırılar ve genelde grup üyelerinin çocuklarına yönelik eğitim faaliyetlerini içeren görselleri yayınlamaktadır. Grubun video ve mesajlarında Özbekistan halkına hitap ettiği, Özbekçe materyal hazırladıkları görülmektedir.³⁹⁸

2. Cundu'-Şâm

Gürcistan doğumlu bir Çeçen olan Ebû Müslim Velid eş-Şişani liderliğindeki grup, Ensâr ve Muhacirler Ordusunun lideri Ebû Ömer Eş-Şişani'nin IŞİD'e katılması sonucu grubun bölünmesiyle oluşmuştur.³⁹⁹ 1. ve 2. Çeçen-Rus savaşlarında yer alan Ebû Müslim, tecrübeli bir savaşçıdır. Özellikle Lazkiye kırsalında önemli saldırılar gerçekleştiren grup, Halep Merkez Cezaevinin ele geçirilmesi amacıyla düzenlenen operasyonlara da katılmıştır.⁴⁰⁰ 2014 Mart ayında rejimin kalelerinden sayılan Lazkiye'de stratejik bölgelerin ele geçirildiği Enfal operasyonunu bizzat yönetmiş ve büyük ün kazanmıştır.⁴⁰¹ Yine grup İdlib'in Lazkiye sınırındaki Cisru'-Şuğur şehrinin ele geçirilmesi operasyonuna da Ebû Müslim Eş-Şişani liderliğinde bizzat katılmıştır. El Cezire'ye verdiği röportajda

Şişani kendi ülkesinde işgal güçleri bulunduran Rusya'ya karşı savaşma isteğini şu sözlerle dile getirmiştir: "En büyük hayalim kendi halkımın bir gün bağımsız bir ülkede yaşadığını görmek. Şu an çok sıkı uygulamalar var ve güvenli bir geçiş şansım olmadığı için bekliyorum. Ama bir gün yeniden Çeçenistan cihadına kaldığımız yerden devâm edeceğiz."⁴⁰²

9 Temmuz 2014 tarihinde yaptığı bir açıklamada IŞİD'e yönelik eleştirilerde bulunan eş-Şişani, yabancı savaşçıların bir kısmının cahil ve bağnaz davranışlarla Suriye halkının desteğinin azalmasına neden olduğunu belirtmiştir.⁴⁰³ Müslim eş-Şişani basına verdiği bir röportajda Suriye halkına herhangi bir grubun kendi ajandasını uygulamasının hata olduğunu açıklamış, ayrıca Batı ülkelerinin de kendi ajandalarını uygulamaya kalktıklarını belirtmiştir.⁴⁰⁴ Suriyelilere yardım etmeye geldiklerini, onlara hükmetmeye gelmediklerine vurgu yapmıştır.

Grubun medya alanına özel önem verdiği ve özellikle Avrupa'dan gelen yabancı savaşçılar için önemli bir alternatif olduğu gözlemlenmektedir.

3. Ensâru'l-İslâm

لا إله إلا الله محمد رسول الله

Aralık 2001'de Cündü'l İslâm, Hamasu'l-Kürdiyye (Kürtlerin Hamas'ı) ve Tevhid Hareketi birleşerek Ensâru'l-İslâm'ı kurmuşlar, başlarına da gerçek ismi Necmeddin Ferec olan Molla Fatih Kraker'i getirmişlerdir.⁴⁰⁵ Ensâru'l-İslâm Halepçe, Hormal ve Bayare'de hâkimiyet kurabilmiştir. Temel hedefi Talabani ve Barzani'nin etkisi altında kalan Kürtleri, sosyalizm etkisinden kurtararak İslâmî uyanışı gerçekleştirmek ve uzun vadede Irak'ı bir İslâm Devleti'ne dönüştürmek olan Ensâru'l-İslâm hareketi kısa sürede Halepçe, Süleymaniye ve çevresinde ciddi oranda güç elde etmiştir. İlk dönemde Molla Fatih Krekar liderliğinde faaliyet

gösteren örgüt Irak'ın işgali sonrası Abdullah eş-Şafi liderliğinde faaliyet yürütmüştür. ABD'nin Irak saldırısında ilk bombaların bölgede bazı kasabaları kontrolü altında tutan Ensâr kamplarına düştüğü bilinen bir gerçektir. Irak'ın bu ilk direniş hareketi liderliği, el-Kâide ve Taliban tarafından yürütülen ve birçok ülkede savaşan "Küresel Cihâd Hareketi" akımının müttefikidir. Irak ile Suriye savaşı çoğu açıdan bir arada değerlendirmeyi zorunlu kılacak derecede iç içe geçmiştir. Irak'ta hükümet, İran ve Suriye rejimleriyle müttefiktir ve rejim güçlerine lojistik desteği ve savaşçı desteği vermektedir. Irak'ta faaliyet gösteren IŞİD Suriye'ye doğru genişlemiştir. Birçok Şii grup hem Irak hem de Suriye'de faaliyet göstermektedir. Ensâru'l-İslâm da devrim sonrasında Suriye'de etkinliğini artırmıştır. Ensâru'l-İslâm özellikle Halep bölgesinde etkindir. Irak'ta IŞİD'in büyük baskısına maruz kalan grup, bu ülkedeki faaliyetlerini neredeyse tamamen sona erdirmiştir. Grubun bazı önde gelen liderleri ise IŞİD tarafından infaz edilmiştir.

4. Türkistan İslâm Partisi

Doğu Türkistan İslâm Partisi'nin sembolü yukarıdaki gibidir. Sembolün içeriği; Biri büyük biri küçük iki dairedir. Büyük dairenin üst kısmında 'La ilahe illallah Muhammedu'r-Rasulullah' yazılıdır. Alt kısmında cemaatin ismi Uygurca, sağ kısmında Arapça, sol kısmında da İngilizce olarak yazmaktadır. İki dairenin arasındaki bölümün üst kısmında Allah'ın şu sözü yer alır: 'Fitne ortadan kalkıncaya ve din, tamamen Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın.' (Enfal:39) Alt kısmında ise bu ayetin Uygurca tercümesi vardır. Küçük dairenin içinde iki kılıç arasında dünya ve üstünde de Mushaf vardır. Üst kısmında Allahu Teâlâ'nın şu sözü vardır: 'Hüküm, yalnız Allah'ındır.' (En'am:57)

Doğu Türkistan'daki Uygur sayısı hakkında muhtelif rakamlar bulunmakla beraber Çin bu sayıyı az gösterme eğilimindedir. Uygurlar ise bölgede 35 milyon Müslüman Uygur'un yaşadığını iddia etmektedir.⁴⁰⁶ Çin'e karşı savaşan Uygur muhaliflerin oluşturduğu İslâmcı çizgiye sahip bir gruptur. 1988 yılından bu yana faaliyet yürüten⁴⁰⁷ grubun kurucusu Zeyiddin Yusuf'tur ve grubu Doğu Türkistan İslâm Partisi /Hareketi adı ile Doğu Türkistan'da kurmuştur. 05.04 1990 'da Doğu Türkistan'ın Barın kasabesindeki bir cami yapımında, Doğu Türkistanlı Müs-

lûmanlar ile Çinli askerler arasında bir tartışma çıkması ile başlayan olaylar ve buna paralel olarak muhbirlerce cemaatin merkezinin Çinlilere ihbar edilmesi ile gerekli hazırlıklar yapılamadan hareketin Çin güçleri ile ilk çatışması 5 Nisan 1990'da başlamıştır. Bu ilk direniş sırasında Çin güçlerine ağır kayıplar verdirilmesine rağmen hareketin hazırlıklarını tamamlamadığı sırada başlayan bu erken direniş neticesinde başarısızlık yaşanmış ve hareketin kurucu lideri yaşamını yitirmiştir. Şeyh Hasan Mahsum da grup içerisinde etkin bir diğer isimdir. Mahsum 1990–96 yılları arasında Çin ordusu ile yaşanan çatışmalar süresince hareketin ciddi olarak güç kaybetmesi sonucu hareketin merkezini Afganistan-Pakistan sınırındaki Taliban etkinliğinde bulunan Veziristan'a taşıma kararı almıştır. 2003 yılında bir Pakistan ordusu operasyonunda yaşamını yitiren Mahsum'dan sonra sırasıyla hareketin başına Abdulhak, Abdüşşekur et-Türkistani (Demolla) ve Abdullah Mansur geçmiştir. Abdulhak Türkistani 2010 yılında düzenlenen bir insansız uçak saldırısında yaralanmış ve faaliyetlerini yürütemez hale gelmiştir. Bunun üzerine Abdüşşekur et-Türkistani liderliğe getirilmiştir. Ancak 2014 yılında hareketin eski lideri Abdulhak Türkistani iyileşmiş ve tekrar görevine gelmiştir.

Han Çinlilerin geleneksel Uygur bölgelerine yerleştirilmesi bölgedeki gerginlikleri artırmakta, zaman zaman basına yansıyan olaylar yaşanmaktadır.⁴⁰⁸ Afganistan'da Taliban'ın iktidara gelmesiyle birlikte diğer ülkelerdeki muhalif İslâmcı grupların askeri eğitim alıp ülkesini bir üs olarak kullanmasına izin vermesi üzerine Çin'in baskısından kaçan birkaç bin Uygur Afganistan'da kamplar açarak burada savaşı eğitmeye başlamışlardır.⁴⁰⁹ ABD

işgaliyle beraber Afganistan-Pakistan sınırındaki Veziristan bölgesine yerleşen ve burada kamplar açan Uygur Türkleri sık sık Çin ordusuyla anlaşılan Pakistan tarafından hedef alınmıştır. Diğer yabancı savaşçı ağırlıklı gruplarda olduğu gibi Uygur savaşçılar da yanlarına ailelerini ve çocuklarını alarak diğer ülkelere savaş ya da göç amacıyla gitmekte, bu nedenle propaganda videolarında sık sık çocukların eğitim aldığı medreselere rastlamak mümkündür.⁴¹⁰ Uzun yıllar boyunca dağlık Veziristan bölgesindeki korunaklı kabile bölgelerinde faaliyetlerini yürüten hareket 2010 yılı başlarında buradaki kuşatmanın güçlenmesi ve şartların zorlaşması sonucu yeni bir merkez arayışına girişmiş, nihayet 2012 yılında birçok bölgesi muhaliflerce ele geçirilen Suriye'ye odaklanmaya başlamıştır. Bu dönemde ilk önce Nusret Cephesi ile hareket eden grup bir süre sonra Doğu Türkistan İslâm Partisi Şâm Ketibesi adıyla varlığını ilan etmiştir. Suriye'de iyi eğitilmiş birçok savaşçısı bulunan hareket

zaman zaman rejim güçlerine karşı ciddi saldırılar düzenlemektedir. Grubun askeri sorumluluğunu İbrahim Mansur yapmaktadır.⁴¹¹ Yayınladığı videolar ile Uygur Müslümanlarına seslenen Doğu Türkistan İslâm Partisi resmi internet sitesinde amaçlarını açıklayan bir bildiri yayınlamıştır.⁴¹² ABD'nin 11 Eylül sonrası grubu terör örgütleri listesine alması terörle mücadelede Çin'den destek almak için bir jest olarak tanımlanmıştır.⁴¹³ Türkistan İslâm Partisi son on yılda Çin, Afganistan ve Suriye'de birçok saldırı düzenlemiş, birçok propaganda materyali üretip yayınlamış ve etkinliğini Suriyeyle birlikte ciddi oranda artırmıştır.⁴¹⁴ Hareket son zamanlarda Suriye'deki faaliyetlere yoğunlaşmış,⁴¹⁵ büyük oranda burada rejime karşı savaşın yanında Çin'e karşı savaşında ihtiyaç duyduğu savaşçıları eğitmeye odaklanmaktadır. Hareketin liderlerinden biri Türkçe verdiği bir röportajda bu amaçlarını açıkça belirtmiştir.⁴¹⁶

5. Fethu'l-İslâm

Nüfusunun yaklaşık % 30'u Sünni, % 35'i Şii, geri kalanı da Hıristiyan ve Dürzilerden oluşan Lübnan'ın en güçlü hareketi, İran'ın ideolojik, askeri, siyasi ve ekonomik desteğine sahip Velayet-i Fakih ideolojisine bağlı Şii Hizbullah örgütüdür. Lübnan devleti ve hükümeti üzerinde de etkin olan grup, zaman zaman Lübnan Ordusu'nu yönlendirebilme potansiyeline de sahiptir. Hizbullah'ın izlediği politikalar, farklı etnik ve dini gruplar arasındaki rekabet ve İsrail'in varlığı gibi motivasyonlar Lübnanlı Sünnilerin silahlı gruplar kurmasına neden olmuştur. Suriye'de kurulan en güçlü Lübnanlı Sünni grup Irak savaşı sırasında Iraklı direniş gruplarının destek ve danışmanlığıyla 2006'da Şakir el-Absi⁴¹⁷ liderliğinde kurulan Fethu'l-İslâm örgütüdür. Fethu'l-İslâm grubu Nehrul Barid Filistin mülteci kampında kurulmuş⁴¹⁸ ve Lübnan'ın muhtelif bölgelerinde Sünni halk arasında güç kazanmıştır. Başlangıçta İsrail'e karşı savaşmak için kurulan grup, İsrail'e karşı çok sayıda roketli saldırılar düzenlemiştir.⁴¹⁹ 19 Mayıs 2007 tarihinde Lübnan ordusu, Hizbullah ve ABD desteğiyle Fethu'l-İslâm'ın merkez karargâhının bulunduğu Nehrul Barid kampına topyekûn bir saldırı başlatmış, üç buçuk ay süren kuşatma sırasında onlarca sivil yaşamını yitirmiş, 30 bin insan ateş altında sığınmıştır.⁴²⁰ 2 Eylül 2007 tarihinde Hıristiyan General Fransua el-Hac liderliğindeki Lübnan Ordusu Hizbullah savaşçılarının da desteğiyle⁴²¹ kampı ele geçirmiştir. Hizbullah arka planda ABD'den silah desteği alan Lübnan ordusuyla birlikte gruba karşı

savaşırken, basında çatışmaları kınayan ve ABD desteğine şüpheli eleştiriler getiren bir politika izlemiştir.⁴²² Ancak daha sonra Hizbullah üyelerinin esirlere işkence ettiği görüntüler basına sızmıştır.⁴²³ ABD 27 Mayıs 2007 tarihinde Fethu'l-İslâm'a karşı kullanılmak üzere 3 uçak dolusu, Ürdün ve BAE de ikişer uçak dolusu silah göndermiştir.⁴²⁴ Ancak bu desteğe rağmen ABD'nin Fethu'l-İslâm'ı desteklediğine dair İran ve Hizbullah kaynaklı komplo teorileri gündeme getirilmiştir. Oysa ABD grubu 13 Ağustos 2007 tarihinde terör örgütleri listesine almış ve yaptırımlar uygulamaya başlamıştır.⁴²⁵ Çatışmalarda 168 Lübnan askeri öldürülmüş, 32 sivil ve yüzden fazla Fethu'l-İslâm savaşçısı yaşamını yitirmiştir.⁴²⁶ Bu çatışma 1990 yılından sonra Lübnan'ın yaşadığı en şiddetli iç çatışma olarak kayıtlara geçmiştir.⁴²⁷ Fethu'l-İslâm'a karşı savaşı yürüten Lübnanlı Hıristiyan General Fransua el-Hac 12 Ekim 2007 tarihinde Fethu'l-İslâm tarafından suikast ile öldürülmüştür.⁴²⁸ Örgüte yönelik saldırıya destek veren Hizbullah suikastı sert bir dille kınmıştır.⁴²⁹ Grubun lideri Şakir el-Absi ise bir yıl sonra 10 Ekim 2008 tarihinde Suriye ordusu tarafından esir alınmış ya da öldürülmüştür.⁴³⁰

Suriye'de devrim silahlı çatışmaya dönüşünce birçok grubun silahlı olduğu Lübnan Suriye'ye hem kaçak silahların hem de savaşçıların ulaştığı önemli bir merkez haline gelmiştir. Hizbullah tarafından yönlendirilen binlerce Şii savaşçı Suriye'ye geçerken, bu duruma öfkelenen ve Suriye halkıyla aralarında çoğu zaman inanç ve akrabalık bağı bulunan Lübnanlı Sünniler de Suriye direnişine destek vermeye başlamıştır. Fethu'l-İslâm grubu Suriye'de rejime karşı çatışmalara girişen yabancı muhalif grupların ilklerinden sayılır, ancak Lübnan'ın 1 milyonu çok az geçen Sünni

nüfusu grubun güçlenmesi açısından engel oluşturmuştur. Fethu'l-İslâm grubu Lübnan içinde de Hizbullah merkezlerini hedef alan saldırılar düzenlemiştir.⁴³¹ Savaşın erken dönemlerinde Fethu'l-İslâm grubunun önemli üyelerinden Abdulgani Cevher, Nisan 2012'de Kusayr kentinde bir bombanın patlaması sonucu yaşamını yitirmiştir.⁴³² Cevher'in ölümünden hemen sonra Lübnan Silahlı Kuvvetleri el-Kâide ile bağlantılı Tevfik Taha, Filistin asıllı savaşçılar Ziyad Ebû Naaj, Muhammed Duk-

hi ve Lübnan'lı Abdurrahman Arifi'nin Aynu'l-Hilve kampından ayrılıp Suriye'ye girdiğini duyurmuştur.⁴³³ Fethu'l-İslâm grubu lideri Filistinli Abdurrahman Avd 2010 Ağustos ayında Askeri İstihbarat tarafından düzenlenen bir saldırıda hayatını kaybetmiştir. Özellikle Kalamun dağları ve Lübnan sınırındaki Kusayr bölgesinde yaşanan çatışmalarda Fethu'l-İslâm kilit rol oynamış, grubun askeri sorumlusu Abdulgani Cevher de dâhil onlarca savaşçısı çatışmalarda yaşamını yitirmiştir.⁴³⁴

6. Abdullah Azzam Tugayları

Suriye'de faaliyet yürüten bir diğer grup yine Küresel Cihâd Hareketine yakın⁴³⁵ Abdullah Azzam Tugaylarıdır. Abdullah Azzam Tugayı 2009 yılında Suudi asıllı cihâd lideri Salih el-Karavi tarafından kurulmuştur. Salih el-Karavi yakın dönemde el-Kâide liderleriyle toplantılar yapmak için gittiği Afganistan-Pakistan sınırındaki Veziristan'da uğradığı bir ABD drone saldırısında yaralanmış ve tedavi olmak için döndüğü ülkesinde tutuklanmıştır. El-Karavi'nin yerine geçen Macid el-Macid ise böbrek yetmezliği şikâyetiyle gittiği hastanede gizlice tedavi olurken tutuklanmıştır.⁴³⁶ Grubun bir dönem sözcülüğünü şimdi ise liderliğini etkili ve ateşli konuşmalarıyla Lübnan'da ünlenen Siraceddin ez-Zureykat⁴³⁷ yapmaktadır. Zureykat sosyal medya ağlarını da etkin biçimde kullanmaktadır.⁴³⁸ Bu dönemden beri Lübnan'daki el-Kâide kolu olarak tanımlanan grup geçmişteki sert yapıllı cihâd grupla-

rının aksine sivillerin hedef alınmaması konusunda hassas, aşırılığa karşı dirençli bir politika yürütmüştür.⁴³⁹ 2012 yılından itibaren Suriye'nin Lübnan'a yakın bölgelerinde etkinliği artıran grup Gazze'de de etkindir ve sık sık İsrail hedeflerine saldırılar düzenlemektedir.⁴⁴⁰ el-Kâide'nin Lübnan kolu olarak bilinen Abdullah Azzam tugaylarının Lübnan ve Gazze'den İsrail'e yönelik çok sayıda saldırısı olmuştur.⁴⁴¹ Grubun İsrail'e yönelik saldırılarında artış olunca ABD 24 Mayıs 2012 tarihinde giderek daha tehlikeli hale gelen grubu terör örgütleri listesine almıştır.⁴⁴²

Suriye savaşının başında halka silaha sarılmaması ve barışçıl protestolara devâm etmesi çağrısı yapan Abdullah Azzam Tugayları, 2011'in sonlarına doğru rejimin büyük katliamlara girişmesi üzerine halka cihat çağrısı yapmış ve savaşçıları Suriye'ye göndermeye başlamıştır.⁴⁴³ Kısa süre içinde Suriye'de önemli etkinlik göstermeye başlayan grup⁴⁴⁴ bir müddet sonra Lübnan içinde tekrar konumunu güçlendirip İran elçiliğine⁴⁴⁵ ve Hizbullah'a yönelik büyük çaplı saldırılarda yer almış⁴⁴⁶ Suriye'deki faaliyetlerini azaltmıştır. Lübnan'da faaliyet gösteren bir diğer Sünni cihadi grup olan Fethu'l-İslâm'ın birçok üyesinin Abdullah Azzam Tugayına katıldıkları bilinmektedir.

IV. IRAK VE ŞÂM İSLÂM DEVLETİ

İŞİD'in Kısa Tarihçesi

Irak Şâm İslâm Devleti (İŞİD) olarak bilinen örgütün târihi Afganistan'a dayanmaktadır. İŞİD'in temelleri Afganistan'da el-Kâide kamplarında eğitim alan ve Küresel Cihâd'ın tanınmış isimlerden Ürdün'lü Ebû Asım el-Makdisî'nin fikirlerinden etkilenip Makdisî'den dinî eğitim alan Ebû Mus'ab ez-Zerkavi tarafından atılmıştır. Zerkavi ABD'nin Irak'ı işgal edeceği yönündeki beklenti üzerine Irak'a geçmiş ve orada Irak'ın en eski İslâmî gruplarından olan Ensâru'l-İslâm ile ortak hareket ederek ABD karşıtı direnişi örgütlemiştir. Nitekim Colin Powell savaş öncesi 5 Şubat 2003 tarihinde BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı bir konuşmada Zerkavi'nin Irak'a geçtiğini ve ABD karşıtı bazı faaliyetler yürüttüğünü bildirmiştir.⁴⁴⁷ Refeans sistemi ile hareket eden el-Kâide, Irak savaşının başlarında Ebû Hamza el-Muhacir liderliğinde yapılmış, Ebû Mus'ab ez-Zerkavi ise Tevhid ve Cihâd isimli bir oluşum meydana getirmiştir. Ancak savaşın başlarında birçok grupta ABD işgaline karşı birleşmeye dâir bir eğilim belirmiş ve bu süreçte Ebû Mus'ab ez-Zerkavi liderliğindeki Tevhid ve Cihâd Hareketi 2004 Ekim ayında el-Kâide'ye biat ederek Tanzimul Kaide Fi Biladî'r-Rafideyn ismini almıştır. Zaman zaman Mezopotamya el-Kâide'si olarak da anılan bu grup Irak'ta ABD güçlerine karşı en etkili direnişi gösteren direniş grubudur. Afgan-Rus Savaşı, Bosna ve Çeçenistan gibi çatışma bölgelerinde ciddi tecrübe edinen Küresel Cihâd yanlıları bu dönemde Irak'a akın etmiş ve Irak el-Kâide'si diğer gruplar arasından sıyrılarak büyük güç kazanmıştır. 15 Ocak 2006 tarihinde Ebû Mus'ab ez-Zerkavi liderliğindeki örgüt bünyesine aşağıdaki grupları katarak "Mücahidler Şura Konseyi"

isimli çatı örgütü oluşturmuştur. Ancak günümüzde İŞİD olarak bilinen yapılanma başlangıçta Tevhid ve Cihâd Hareketi, sonrasında İki Nehir Arasındaki el-Kâide, ardından da Mücahidler Şura Konseyi ve Irak İslâm Devleti olduğu süreçte el-Kâide metodolojisine uygun davranmış ve el-Kâide'ye bağlı hareket etmişken, 2013 Nisan ayı itibarıyla tamamen farklı bir yapıya dönüşmüştür. el-Kâide ile günümüzde İŞİD'e dönen yapının artık hiçbir ilişkisi yoktur ve ilişkileri ilk defa 2010 yılında zayıflamaya başlamıştır.

Mücahidler Şura Konseyine Dâhil Olan Gruplar

el-Kâide

Ceyşu't-Taifetu'l-Mansura

Ensâru't Tevhid vel-Sünne

Saraya el-Cihâd

el-Guraba Tugayları

el-Ahval Tugayları

Şemsiye grubun sancağı

Anlaşma Irak el-Kâide'si sözcüsü Ebû Meysere el-İraki tarafından imzalanmıştır. Koalisyonun lideri Ebû Mus'ab ez-Zerkavi 7 Haziran 2006 tarihinde düzenlenen bir ABD bombardımanında yaşamını yi-

tirmiştir. Yerine Ebû Ömer el-Bağdadi getirilmiştir. Örgütün başına Ebû Ömer el-Bağdadi gelir gelmez 15 Ekim 2006 tarihinde Mücahidler Şura Konseyi ismini değiştirerek Irak İslâm Devleti yapmış, bakanlıklar teşkil etmiş ve bakanlar atamıştır. Örgüt bu dönemden itibaren sembolik bir devlet olarak faaliyet yürütmüştür.

Ebû Ömer el-Bağdadi'nin liderliğe getirilmesinden kısa bir süre sonra Irak'ta direnişin artık devlet gibi hareket etmesi gerektiği yönünde kanaatler sonucu Irak İslâm Devleti ilan edilmiştir. Bu dönemde Irak el-Kâide'si Anbar, Felluce, Bakuba, Diyala gibi birçok bölgede kontrolü ele geçirmiştir. Irak'ta el-Kâide'nin bir kolunun devlet ilan etmesi ve liderliğe gelen Ebû Ömer el-Bağdadi'nin Mü'minlerin Emiri olarak isimlendirilmesi bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Tartışmalar asıl liderin Afganistan İslâm Emirliği (Taliban), Molla Ömer ve Usâme bin Ladin olduğu dolayısıyla başka liderin Emirul Mü'minin olarak tanımlanmasının doğru olmayacağı yönündedir. Bu tartışmalara Ensâru'l-İslâm başta olmak üzere birçok grubun Irak İslâm Devleti'nin bazı uygulamalarına karşı çıkması ile örgütün pratiklerinin tartışılması da eklenmiştir. Irak İslâm Devleti lideri el-Kâide'ye biatını yenilemiş ve el-Kâide konunun kamuoyu önünde tartışılmasını engellemek için bazı açıklamalar yapmıştır. Ayrıca Irak İslâm Devleti grubunun uygulamalarına yönelik şikâyetlerin artması üzerine el-Kâide bölgeye müfettişler ve yeni liderler göndermiştir. Bu isimlerden en önemlisi Irak asıllı Abdulhadi el-İraki'dir. İraki el-Kâide tarafından Irak'taki sorunları gidermek, diğer gruplarla iyi ilişkiler kurmak, sivilere yönelik saldırıları teftiş edip engellemek ve tekfirciliği sona erdirmek amacıyla Irak'a gönderildiği sırada Türkiye'de yakalanmış ve Guantanamo cezaevine gönderilmek üzere ABD'ye teslim edilmiştir.

Suriye ve Irak'ta son bir yılda yaşanan olayların Küresel Cihâd Hareketi ile IŞİD arasında Irak savaşından bu yana devâm eden bir usul farklılığını yansıttığını be-

lirtmek gerekir. O zamanki adı "Irak İslâm Devleti" olan bu hareketin yöntemlerine yönelik endişeler ve eleştiriler el-Kâide liderliğinin kendisi ile bağlarını koparmayı değerlendirmesine dahi yol açmıştır. Ancak el-Kâide içinde Amerikan askerlerine karşı en büyük direnişi gösteren bu yapıya, yüz binlerce işgal askerine karşı savaşıırken, hakkındaki iddiâlar açığa kavuşmamış ithamlardan dolayı cephe almanın büyük bir karışıklığa neden olacağı endişesi bu dönemde hâkimdir. Merkez el-Kâide'nin insansız uçaklar ve kovuşturular nedeniyle Irak ile iletişimlerinin sahayı analiz edemeyecek kadar zorlaşması el-Kâide'nin bir süre eleştiri ve uyarılarını içeriden yapmasına neden olmuştur. el-Kâide konu hakkında Usâme bin Ladin'in evinden çıkan ve IŞİD'e çok ağır eleştiriler yöneltilen el-Kâide'nin iç yazışmalarının⁴⁴⁸ otantikliğini doğrulamıştır. Birçok Batılı uzman IŞİD'in el-Kâide'nin Uzak Düşman Stratejisine (ABD, Batı ülkeleri ve küresel finans hedefleri) uymadığını ve Yakın Düşmana (Lokal Diktatör Yönetimler) odaklanarak el-Kâide'nin genel stratejisine aykırı davrandığını belirtmektedir.⁴⁴⁹ Bu da el-Kâide liderliği tarafından eleştirilen hususlardandır.

ABD ordusu Irak'tan çekilmeden hemen önce Irak İslâm Devleti grubu liderleri Ebû Ömer el-Bağdadi, Ebû Hamza el-Muhacir ve örgütün 20 kişilik Şura komisyonunun 18'i birkaç ay içinde ABD güçleri tarafından düzenlenen ve on binlerce askerin katıldığı geniş çaplı operasyonlarda öldürülmüştür. Örgüt içinde açıklama yapacak tanınmış bir lider kalmamıştır. Bu dönemde açıklama yapan ve örgütün şeri sorumlusu olduğu iddiâ edilen Ebû Muhammed el-Meşhedani yeni lideri açıklayacaklarını bildirmiş ve kısa süre sonra örgütün başına bu dönemde Ebûbekir el-Bağdadi sözcülüğüne ise Ebû Muhammed el-Adnani gelmiştir.

el-Kâide'nin Irak İslâm Devleti'nin olumsuz yönlerini düzeltmek amacıyla gönderdiği liderlerin yaşamını yitirmesi ya da yakalanması, Küresel Cihâd Hareketi'nin

merkezinin insansız uçakların baskısı (zaten bu baskı gövdeyi baştan koparmayı, hareketi beyin takımsız hale getirmeyi amaçlamıştı) bu yapıya yönelik eleştirilere neden olan yönlerin düzeltilmesine dâir tüm çabaları akamete uğratmıştır. Nitekim grubun başına geçerek olayları düzeltmesi beklenen Irak'lı eski bir subay olan el-Kâide lideri Abdulhadi el-İraki Gaziantep'te yakalanarak ailesi ve dört çocuğu ile birlikte Guantanamo'ya gönderilmiştir⁴⁵⁰. el-Kâide Irak koluna yönelik tartışmalar devâm edince ve Pakistan'da Raymond Davis⁴⁵¹ gibi CIA ajanlarının camileri bombalayıp, Müslüman liderleri öldürüp bunları Taliban ve el-Kâide'ye mal ettiğini çok yakınında görünce ve bunun oluşturduğu kargaşa ve tepkiyi güçlü olarak hissedince artık manifesto niteliğindeki açıklamalarla metodoloji ve usullerini ilan etme gereği duymuştur. el-Kâide'nin Müftüsü Atiyyetullah el-Libi bu dönemde bir açıklama yayınlamış⁴⁵² ve ister Müslüman ister gayri Müslim olsun sivillere yönelik saldırıları kınamıştır. Bu dönemde el-Kâide lideri Dr. Eymen ez-Zevahiri de bir açıklamayla⁴⁵³ sivillere, camilere, pazar yerlerine yapılan saldırıların örgütü temsil etmediğini, bu eylemleri yapanlardan beri olduklarını açıklamıştır. Son olarak Eymen ez-Zevahiri'nin yayınladığı manifesto⁴⁵⁴ el-Kâide'nin temel prensiplerine göre hareket etmediği düşünülen yapıları uyarma amacı taşımaktaydı. el-Kâide ile Irak kolu arasındaki yöntem farklılığının daha eskilere dayandığını söylemek yanlış olmaz. Savaşın daha ilk yıllarında yazdığı bir mektupta Eymen ez-Zevahiri, Irak Kaidesi lideri Ebû Mus'ab Ez-Zerkavi'ye halkı "Selefi" düşünceye zorlamaması uyarısında bulunmakta ve "Bir halkın değişimi nesiller sürecek bir eğitim programıyla gerçekleşir. Değişim tedrici bir süreçtir" tavsiyesinde bulunmaktadır. Zevahiri mektubunda İslâm ümmetinin tek bir mezhepten ibaret olmadığını ve Selefi olmayanların ümmete asırlar boyu çok hizmet ettiklerini belirtmiş en büyük tehlikenin Cihâd Hareketi'nin bir mezhebe bağlı kılınması olduğunu vurgulamıştır. Farklı grupların

katılımı, tanınmış ve el-Kâide Merkez ile önemli ilişkileri olan liderlerin yaşamını yitirmesi, ortaya çıkan Sahve Hareketlerinin ihanet hissi doğurması, hapisanelerde ağır işkencelere uğrayan savaşçıların daha radikal ve sert söylemlerle intikam merkezli bir siyaset gütmesi gibi nedenler el-Kâide ile Irak kolu arasında sorunlar yaşanmasına neden olmuştur.

Arap Devrimleri hareketinin Suriye'ye sızması sonrası Suriye'de büyük protesto gösterileri meydana gelmiş aylar süren barışçıl protestolara hükümetin silahla karşılık vermesi halkın silaha sarılmasına neden olmuştur. Bu dönemde Suriye-Irak-Lübnan-Ürdün bölgelerinde en etkili silahlı grup Irak İslâm Devleti'dir. Bir kısmı Irak'ta bir kısmı Suriye'de bulunan aşiretler bu dönemde Irak'tan gelen savaşçıları ve silahları Suriye'ye taşımış ve bu döneme kadar Irak İslâm Devleti'ne destek veren Ebû Muhammed el-Cevlani ve birçok Suriyeli Suriye'ye geri dönerek Nusret Cephesi'ni kurmuştur. Nusret Cephesi lideri yaptığı bir açıklamada Suriye'ye kendisini Ebûbekir el-Bağdadi'nin gönderdiğini ve kendisine para ve silah yardımı bulduğunu açıklamıştır.⁴⁵⁵ Cevlani tarafından kurulan Nusret Cephesi kısa sürede Suriye'nin en etkili direniş gruplarından biri olmuştur. Nusret Cephesi'nin liderliği Irak'ta yaşanan olaylar ve direnişin zayıflamasında Irak İslâm Devleti grubunun diğer hareketleri hiçe sayan, halklarla bütünleşmeyen, direnişin imajına zarar veren eylemlerinin ve metodlarının neden olduğu yönünde görüş sahibidir. Bu yönüyle Nusret Cephesi liderliği Irak İslâm Devleti grubunun da hiyerarşik açıdan üzerinde olan Merkez el-Kâide'nin metodolojik çizgisini benimsemiş ve söylem ve eylem olarak Irak İslâm Devleti'nden farklılıklar göstermiştir. Bu fikir ve uygulama farklılıkları Irak İslâm Devleti ile krizi derinleştirmiş ve 13 Nisan 2013 tarihinde Irak İslâm Devleti'nin lideri Ebûbekir el-Bağdadi bir ses kaydı⁴⁵⁶ yayınlarak Nusret Cephesinin feshedildiğini ve örgütün faaliyet alanını Suriye'ye doğru genişleterek İŞİD'i kurduğunu ilan etmiştir. Nusret

Cephesi lideri ise yaptığı açıklamada⁴⁵⁷ bu talebi reddetmiş ve Nusret Cephesi'nin devâm edeceğini belirtmiştir. Bu dönemde Irak İslâm Devleti grubu Nusret Cephesi'ne ait birçok emtia ve silaha el koymuş birçok savaşçı da silahlarıyla beraber IŞİD grubuna katılmıştır. Daha sonraki süreçte Suriye'de ciddi oranda güç kazanan IŞİD diğer direniş gruplarıyla da problemler yaşamış ve bu problemler hala devâm eden şiddetli çatışmalara neden olmuştur. IŞİD'in Irak'taki kazanımları bugün direniş hareketlerini destekleyen kesimlerin çoğu tarafından müjde olarak algılanmamaktadır. IŞİD geçtiğimiz yıl yayınladığı Musul Bildiri'sinde diğer gruplara yönelik ötekileştirici eleştirisine neden olan tavrını sürdüreceği mesajı vermiştir. IŞİD tarafından 12. 06. 2014 tarihinde Musul Manifestosu isimlendirmesiyle yayınlanan bildiri de örgüt açık bir şekilde kendi bayrağını ve otoritesini kabullenmeyenlerle savaşacağını açıklamıştır. Manifestonun 10. Maddesi bu açıdan IŞİD'in gelecekte diğer grupları diskalifiye edeceği endişelerini artırmaktadır.

IŞİD'i Güçlendiren Nedenler

IŞİD'in Irak'ta destek bulmasının önemli sebeplerinden birisi Sünni nüfusun güvenlik ihtiyacı ve işgal sonrası merkezi hükümetin politikasıdır. Öfke sadece Maliki yönetimine karşı değil aynı zamanda işgal sonrası ülkeyi Şiilerin kontrolüne bırakan ABD'ye karşıdır. Bu öfke Irak'ın ABD işgaliyle baskı altına alınan, geleneksel yaşam alanlarından sürülen ve yıllarca Ebû Garib, Tacî gibi hapisanelerde işkencelerden geçirilen Sünni halkın duyduğu öfkenin sonuçlarından biridir. Ancak Sünni halkın ayaklanması üzerinden IŞİD'e normalleştirmek doğru bir bakış açısı değildir. Savaş sırasında en fazla savaş tecrübesi ve örgütsel kabiliyeti olan IŞİD ön plana çıkmıştır ve halkta mevcut rahatsızlıkları başarılı biçimde kullanmıştır. Bu bağlamda, ülkede yaşanan istikrarsızlığı Sünni halkın tepkisi olarak da okumak mümkündür.

İşgal sonrası Irak siyasi dinamikleri, Şii, Sünni ve Kürt şeklinde bölünmüştür. Bu üç ana grup arasında var olan kriz Saddam Hüseyin dönemine, hatta daha gerilere dayandırılrsa da, işgalin bu ayrılığı ve krizi daha fazla artırdığı bilinen bir gerçektir. Nuri el-Maliki dönemindeki Irak yönetimleri mezhepçiliğe kayan uygulamalarla Irak'ı yönetmeye başlamış, Sünni halk ekonomik gelirlerden, alt yapı hizmetlerinden büyük oranda mahrum bırakılmış ve sistematik bir şekilde haksızlığa uğramıştır. Özerk Kürt Yönetimi ülkenin görece istikrarlı bölgeleri olarak Türkiye başta olmak üzere diğer ülkelerle ticari ve siyasi ilişkiler geliştirmiş, Şiilerin yaşadığı bölgeler büyük oranda istikrara kavuşurken Sünni halkın farklı sorunlarla boğuşması ve marjinalleşmesi devâm etmiştir.

ABD güçlerinin 18 Ağustos 2010 tarihinde Irak'tan çekilmesinden kısa bir süre sonra başlayan Arap Baharının etkisi Irak'a da yayılmış, Irak'ın Sünni ve Kürt bölgelerinde 25 Mart 2011 tarihinde protesto gösterileri başlamış, Sünni bölgelerindeki sivil itaatsizlik Maliki yönetimini işleme hale getirmiştir. Maliki yönetimi protestoculara katliamla karşılık vermiş, hatta bazı şehirler helikopterlerle bombalanmıştır. Maliki yönetiminin ABD işgali sırasında çıkarılan anti-terör yasalarını tüm Sünni hareketleri sindirmek için kullanması çatışma konularının başında gelmektedir.⁴⁵⁸

Irak'ta IŞİD'i inceleyen araştırmalar, raporlar ya da değişik ülkelerden yetkililerin neredeyse tümünün değindiği ortak noktalardan birisi de Maliki yönetiminin mezhepçi, katı ve insan hakları ihlalleriyle dolu yönetiminin Irak'ı geniş Sünni halk kitlelerinin IŞİD'i destekleyeceği bir ortama çevirdiğidir.⁴⁵⁹ Veen ve Abdo bu yönetim biçimini "marjinalleştir ve yönet" yöntemi olarak açıklamaktadır.⁴⁶⁰ Uzmanların neredeyse tamamı IŞİD'in Nuri el-Maliki'nin mezhepçi politikasına değinilmeden analiz edilip anlaşılmasının mümkün olmadığına ortak fikir sahibidirler. Soufan Group tarafından yayınlanan Richard Barret imzalı raporda "Maliki'nin sekteryen

politikasının Irak halkını kendilerine yönelik marjinalizasyonu tersine çevirecek her grubu ve aktörü desteklemeye ittiğini” belirtmekte ve IŞİD’e hatırı sayılır aşiret desteğinin varlığını kabul etmektedir.⁴⁶¹ Maliki rejiminin insan hakları ihlalleri ile dolu katı mezhepçi politikası kimi analist tarafından “Sünni toplumun yaygın olarak marjinalleştirilmesi” şeklinde adlandırılmaktadır.⁴⁶² El-Abadi’nin Irak Başbakanı olmasının Irak’ta devâm eden mezhep temelli politikaları kökten değiştiremediği ABD kongre raporlarına da yansımıştır.⁴⁶³

Örgütün Suriye’de güçlenmesinin ise daha çok yürüttüğü stratejiye dayanan bir takım sebepleri mevcuttur. Son derece pragmatist siyaset yürüten örgüt önce Suriye’de diğer muhalif gruplarla çatışmamamış, bölgeyi iyice tanıdıktan ve tahakkümünü güçlendirdikten sonra stratejik hamleler ile giderek daha fazla güçlenmiştir. Bir dönem Minnig Askeri üssünün ele geçirilmesinde ÖSO ile ortak operasyon düzenleyecek kadar ÖSO gruplarıyla yakınlaşan IŞİD, bir dönem sonra bu grupları tekfir edecek, dinî nasları siyâsî kazanıma çevirerek insanları ikna yoluna gidecektir.

IŞİD’in Suriye’de güçlenmesinin örgütün stratejisi ile yakından ilişkisi bulunmaktadır. Suriye’de en stratejik bölgeleri ele geçirmeye özen gösteren IŞİD maddi kaynakların kontrolünü garantilemiştir. Sınır kapılarını ele geçirme yönünde faaliyetlere girişen örgüt Azez şehrine ve sınır kapısına yaklaşmış, ancak Livau Tevhid ve diğer ÖSO grupları tarafından engellenmiştir. Muhaliflerle topyekân bir çatışma gerçekleştiğinde Irak sınırını ele geçirecek Deyruzzor’dan Haseke’ye kadar geniş bir alanda hâkimiyet kurarak son derece önemli petrol yataklarını ele geçiren IŞİD diğer çoğu gruba karşı maddi üstünlük elde etmiştir. Savaş dolayısıyla maddi zorlukla karşı karşıya kalan halkın para kaynaklarını elinde bulunduran gruba desteği artmıştır.

IŞİD ayrıca Suriye’nin tahıl anbarı olarak bilinen bölgelerde de kontrolü ele alarak

tahıl piyasasında söz sahibi olmuştur. Irak ile devâm eden ticareti ise neredeyse bu dönemde tüm Irak sınırını ele geçirmesi itibâriyle örgüt kontrol etmiştir. IŞİD’in Suriye’de güçlenmesinin bir diğer nedeni hiyerarşik bütünlüğe sahip olan örgütün karşısında duran ÖSO birimleri ve muhalif güçlerin dağınık ve organize olmamasıdır. Bu dağınıklık hem IŞİD’e karşı organize olmalarını engellemiş hem de kontrolleri altındaki bölgelerde IŞİD’inkine oranla düzen ve disiplininde daha az olması nedeniyle halkın tevaccühünü değiştirmiştir. Bir süre Esed rejimine saldırmayan IŞİD yaklaşık 1 yıl süren bu süreç içerisinde hem Irak’tan getirdiği yeni silahlarla Suriye’deki gücünü tahkim etmiş hem de rejimin de kendisine saldırmamasını sağlayarak güçlenmiştir. Özellikle baş kesme hadiseleri ile korkuyu bir silah ve propaganda aracı olarak kullanan IŞİD muhalif gruplara göre daha fazla güç kazanmıştır.

Liderlik

Not: Günümüzde IŞİD olarak bilinen yapılanma Ebû Mus’ab ez-Zerkavi’nin kurmuş olduğu Tevhid ve Cihâd (sonraki birleşme ve isimlendirmeler ile sırasıyla; Irak el-Kâide’si, Mücahidler Şura Konseyi ve Irak İslâm Devleti) ile alakalı değerlendirmek yanlış sayılır. IŞİD temelleri önceden atılan bu yapıdan bir sapmaya işaret eder ve IŞİD tarihinin Ebûbekir el-Bağdadi ile başladığını söylemek daha doğru bir tespit olacaktır. Yine de bu çalışmada kronolojiye uygun olması gayesiyle Irak el-Kâide’sinin bir darbeyle IŞİD’e dönme süreci öncesi liderleri ve olaylar dizisi burada ele alınacaktır.

Ebû Mus’ab ez-Zerkavi: 1966 yılında Ürdün’ün Zerka kentinde doğan Ebû Mus’ab ez-Zerkavi halkının mütedeyyin oluşuyla bilinen bu şehirde yetişmiş ve gençlik yıllarında cihâd düşüncesini benimsemiştir. 1989 yılında Afganistan’a giderek burada askeri eğitim almıştır. 2001 yılına kadar Afganistan’da kalan Zerkavi ABD’nin Irak’ı işgal etmesinden kısa bir süre önce İran üzerinden kendi grubuyla

birlikte Irak'a geçmiş ve burada Ensârü'l-İslâm grubuyla irtibat kurmuştur. Irak'ta ABD karşıtı direnişi örgütleyen Zerkavi, bu dönemde el-Kâide ile organik bağa sahip değildir. Ancak uzun yıllar el-Kâide liderlerinin yanında kalmış ve kendilerinden dinî-askeri eğitim almış olan Zerkavi'nin dünya görüşünün el-Kâide ile aynı olduğuna şüphe yoktur. Irak işgali öncesinde Afganistan'da bulunan Zerkavi ABD'nin Irak'a savaş açacağını önceden tahmin etmiş ve aktivitelerini Irak'a kaydırmıştır. Zerkavi bu süreçte Irak'ta gizli hastaneler ve silah depoları gibi lojistik merkezler hazırlamış ABD'ye karşı savaşın planlamasını yapmıştır. 2003 yılında Irak işgal edildiğinde Zerkavi liderliğinde kurulan Tevhid ve Cihâd örgütü ABD ve çok uluslu güçlere karşı savaşta aktif rol alarak kısa sürede tanınmıştır. Bu dönemde el-Kâide de Irak'ta faaliyetlere başlamıştır. Zerkavi kısa bir süre sonra 2004 yılında el-Kâide'ye bağlılığını ilan ederek örgütünün ismini Mezopotamya el-Kâide'si olarak değiştirmiştir. Zerkavi 7 Haziran 2006 tarihinde ABD güçleri tarafından düzenlenen hava bombardımanında yaşamını yitirmiştir. Zerkavi'den sonra örgütün başına Ebû Ömer el-Bağdadi geçmiştir.

Ebû Ömer el-Bağdadi: Hakkında çok az şey bilinen Ebû Ömer el-Bağdadi 2006 yılında Zerkavi'nin ölümünden kısa bir süre sonra o dönemde ismini Irak İslâm Devleti olarak değiştirmiş olan Irak el-Kâide'sinin başına geçmiştir. 18 Nisan 2010 tarihinde el-Kâide'nin Zerkavi'den sonraki lideri Ebû Ömer el-Bağdadi ve Ebû Eyyüb el-Mısri ABD-Irak ordusu işbirliğiyle düzenlenen saldırıda yaşamını yitirmiştir. Tikrit'te bir semtte toplantı halindeyken düzenlenen saldırı 24 saat süren büyük çatışmalara sahne olmuştur. Saldırıda bir

ABD helikopteri düşürülmüş ve her iki taraftan onlarca kişi ölmüştür. Ağır bombardıman neticesinde el-Kâide'nin 2 lideri ölü olarak ele geçirilmiştir.⁴⁶⁴

Ebû Hamza el-Muhacir: Mısır asıllı olan Ebû Hamza el-Muhacir 1968 yılında doğmuştur. Erken dönemde İslâmî gruplara katılan Ebû Hamza el-Muhacir'in diğer ismi Ebû Eyyüb el-Mısri'dir. El-Mısri ilk önce İhvan hareketine katılmış, bir süre sonra da Mısır İslâmî Cihâd grubuna katılmıştır. 1999 yılında Afganistan'daki el-Kâide kamplarında eğitim alan el-Mısri Irak savaşı sonrasında ABD güçlerine karşı savaşmak üzere Irak'a geçmiştir. El-Mısri kısa sürede Irak el-Kâide'si içerisinde yükselmiş ve Ebû Mus'ab ez-Zerkavi'nin yardımcısı olmuştur. Zerkavinin ölümünden sonra Irak el-Kâide'sinin yeni lideri olan Ebû Ömer el-Bağdadi ve yardımcılığını yapan el-Mısri 18 Nisan 2010 tarihinde bir ABD operasyonunda yaşamını yitirmiştir.

Ebû Eyyüb el-Mısri (Ölümü ABD Ordusu tarafından duyuruluyor)

Ebûbekir el-Bağdadi: Asıl adı İbrahim Avad el-Bedri olan İŞİD'in şimdiki lideri Ebûbekir el-Bağdadi 1971 yılında Irak'ın Samarra kentinde doğmuştur. Ebû Ömer el-Bağdadi ve Ebû Hamza el-Muhacir'in ölümünden sonra örgütün lideri olan Ebûbekir el-Bağdadi, lider olmadan önce örgütte çok yüksek bir konumda değildir.

Örgütün iki önemli liderinin yanında çok sayıda Şura üyesinin de katledildiği bir dönemde 16 Mayıs 2010 tarihinde Ebûbekir el-Bağdadi yeni lider olarak duyurulmuş-

tur. el-Bağdadi 29 Haziran 2014 tarihinde kendisini Halife ilan etmiş ve Musul'da ulu camide hutbe vererek yüzünü medyaya göstermiştir.

İŞİD lideri Ebûbekir el-Bağdadi

Ebû Muhammed el-Adnani: Aslen Suriye'li olan Ebû Muhammed el-Adnani İŞİD içerisinde bu derece etkin olan ve aslen Irak'lı olmayan nadir liderlerdendir. Örgütün sözcüsü olan Adnani Suriye'nin Binniş ilinde 1977 yılında doğan Adnani Irak işgali sırasında ABD güçlerine karşı savaşmak üzere Irak'a geçmiş ve bir dönem sonra burada ABD tarafından yakalanarak cezaevine konulmuştur. Bir süre sonra hapisten çıkan Adnani kısa süre içerisinde örgüt içinde önemli bir konuma gelmiştir.

güçler tarafından desteklenen otoriter yönetimlerle savaşılması gerektiğini iddia etmekte ve Irak merkezli olması itibarıyla de ilk önce Şii güçleri hedef almaktadır. Örgüt Şiileri İslâm'ın bir parçası olarak görmemektedir. Örgütün lideri Ebûbekir el-Bağdadi'nin aşağıdaki ifadeleri bunu göstermektedir:

Sünnilerin Şiilerle savaşı mezhepçi bir savaş değildir... Mezhep bir şeyin parçasıdır. Şiilere gelince onlar bir dinin parçası değiller. İslâm ile alakaları yoktur. Onların kendi dinleri vardır bizim kendi dinimiz... Sünnilerin Şiilerle savaşı kutsal bir cihaddır, bir inanç savaşıdır. Putperestlik ile Tevhid arasındaki bir savaştır. Bu savaştan dönüş yoktur.⁴⁶⁵

Örgütün Sözcüsü Ebû Muhammed el-Adnani

İdeoloji, Amaçlar

İŞİD örgütü 1. Dünya savaşı sonrası Ortadoğu'da parçalanmalara neden olan Sykes-Picot anlaşmasını tanımamakta, sınırların bağımsız bir İslâm Devleti kurularak yeniden çizilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu hedefine ulaşmak için Batılı

İŞİD'in bu yaklaşımı el-Kâide tarafından en fazla eleştirilen yönlerinden biridir.

Aslında çok sayıda cihâd grubu İŞİD ile aynı amaçları paylaşmaktadır. Ancak cihâd örgütleri arasında cereyan eden tartışmalar incelendiğinde asıl eleştirinin yöntem konusunda yapıldığı görülecektir. el-Kâide ve diğer İslâmi gruplar/cemaatler lokal sınırları kaldırıp bir halifelik sistemi kurmak istediklerini geçtiğimiz 30 yıl boyunca defalarca dile getirmişlerdir. Örgütün bütün otantik fikirlerini el-Kâide'den alıp daha sert, uzlaşmaz, ve aceleci bir

bütüncül metod ile diğerlerine dayattığı söylenebilir.

Örgütün ele geçirdiği bölgelerde yeterli kanıt olmamasına rağmen şüpheye dayanarak insanları infaz etmesi, yeterli sosyal ekonomik refah şartlarını oturtmadan had cezaları uygulaması, kendisine muhalif tüm İslâmi grupları gayri meşru ilan ederek onlarla savaşması, tiyatral ve vahşi infaz biçimleri (örn: Ürdünlü pilot Muaz'ın yakılması) geniş halk kitlelerinden büyük tepki almış ve örgütü giderek daha fazla izole etmiştir. Ebû Muhammed el-Makdisi Ürdünlü pilotun hapisanelerde tutulan kadın mahkûmların serbest bırakılması için takas edilmesi yolunda arabuluculuk yapmış, ancak IŞİD çoktan katletmiş olduğu pilotun hala sağ olduğunu iddiâ ederek pazarlıklar yürütmüştür. Daha sonra pilotun önceden infaz edildiği ortaya çıkmış Makdisi ise IŞİD'i hem kendisini aldattıkları hem, bir insana ateş ile azab etmenin İslâma uygun olmaması hem de sonuçta Ürdün hapisanelerindeki bayan mahkûmların idam edilmesi dolayısıyla sert eleştiriler yöneltmiştir. IŞİD konuyu saptırarak Makdisi'nin Ürdünlü pilotu savunduğu ve onun avukatı olduğunu iddiâ etmiştir.

Askeri Güç, Strateji

Irak ve Suriye hattında bulunan cihâd yanlısı örgütler arasında en fazla yabancı savaşçı barındıran örgüt hiç şüphesiz IŞİD'dir. Örgüt el-Kâide'den aldığı uluslararası cihâd söylemi ve çoğu Müslüman tarafından bir asırlık bir hedef olarak görülen Hilafet retoriği ile saflarına onlarca ülkeden savaşçı çekmeyi başarmıştır. Kimi araştırmalara göre IŞİD'in savaşçıları %40 oranında yabancı uyrukludur. Örgütün kullandığı ABD karşıtı retorik de ABD'ye son 15 yıldaki işgaller dolayısıyla öfke besleyen çoğu insanın ilgisini çekmektedir. ABD IŞİD'in ABD vatandaşları James Foley ve Stephen Sotloff'un başını keserek infaz etmesini kendisini ABD karşıtı bir grup olarak göstermek amacı taşıdığı yönünde değerlendirmiştir. Örgütün IŞİD'e

dönüşmediği ve henüz el-Kâide'nin bir kolu olduğu süreçte ABD öncülüğündeki koalisyon güçleriyle uzun yıllar süren çatışmalarda rol aldıktan sonra şimdi yine ABD'yi bir kara operasyonuna zorlama amacıyla olduğu ortadadır. Nitekim örgütün lideri Ebûbekir el-Bağdadi Kasım 2014 tarihinde yaptığı açıklamasında "Allah'ın izniyle yakında Yahudiler ve Amerikalılar kara kuvvetlerini ölüm ve yıkıma uğrayacakları şekilde sahaya göndermek zorunda kalacaklar" ifadesini kullanmıştır.

IŞİD'in bölgedeki ABD müttefiklerine yönelik saldırıları, ABD ve Batı'yı tahrik eden eylemleri sonucu örgüte yönelik askeri operasyon başlamasına neden olmuştur. Bu koalisyon saldırılarında örgüt imkânlarının çoğunu kaybetmiştir. ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ABD güçlerinin 2015 Ocak ayı itibarıyla IŞİD'in üst düzey liderlerinin %50'sini öldürdüğünü açıklamıştır.⁴⁶⁶ ABD'nin Irak elçisi Stuart Jones öldürülen IŞİD üyelerinin 6.000'i geçtiğini iddiâ etmektedir.⁴⁶⁷

IŞİD askeri taktikler açısından son derece başarılı olduğunu özellikle son 2 yılda Suriye'deki taktikleriyle göstermiştir. Örgüt özellikle stratejik bölgelere gözünü dikmekte ve bu bölgeleri ele geçirmek için muhalif grupları teker teker sindirme yolunu takip etmektedir. Başlangıçta Suriye'de CIA destekli olduğu bilinen ve kaçakçılık, yol kesicilik gibi eylemleriyle tepki toplayan Ahfadurresul, Asifetuş-Şimali Azez gibi grupları hedef alan IŞİD daha sonra hedefini genişletmiş, önce ÖSO'yu daha sonra İslâmi grupları ve en son el-Kâide'nin kendisini ve bağlı gruplarını tekfir ederek savaşmaya başlamıştır. Başlangıçta İslâmi grupları tekfir ettiği iddiâsını yalanlayan IŞİD bir süre kitesini buna hazırlamakta ve daha sonra da bu grupları tekfir ederek kendileriyle savaşmaktadır. Genelde diğer gruplara yönelik hakaret, tekfir ve saldırılarını IŞİD resmi kaynaklarıyla değil destekçileri aracılığıyla yapmakta, böylece toplum nezdinde örgüt liderliğinin takipçiler gibi olmadığı yönünde propaganda yaparak yeni destek-

çiler toplamaktadır. IŞİD'in stratejik bölgelerin kontrolü için hedef grupları tekfir etmeyi bir yöntem olarak benimsediği iddiâ edilmektedir.

2014–2015 yılları arasında IŞİD Suriye'yi silah, emtia ve finans imkânına ulaştığı bir bölge olarak kullanmıştır. Bu amaç kapsamında Deyruzzor ve Rakka gibi bölgelerde Nusret Cephesi'nden ayrışması ve bir süre sonra çatışmalar yaşanması sonucu IŞİD Suriye'nin en büyük petrol sahası olan et-Taim ve el-Ömer petrol sahalarını ele geçirmiş, stratejik bir sınır kapısı olan Ebû Kemal sınır kapısını ve beldesini de muhaliflerden almıştır. Bu kapı IŞİD savaşıncılarının Irak'a giriş-çıkışları için son derece önemlidir.⁴⁶⁸ IŞİD 2014 yaz ayında Rakka'daki rejim üstlerini ele geçirmek için harekete geçmiş, 25 Temmuz 2014'te 17. Üssü, 8 Ağustos 2014 tarihinde 93. Tugayı ve 24 Ağustos 2014 tarihinde de Tabka Hava üssünü ele geçirmiştir.⁴⁶⁹

Esed güçlerine karşı zaman zaman yaptığı saldırılara rağmen IŞİD'in asıl hedefinin Irak olduğu ve Suriye'de Esed'i devirmek için çok fazla çaba harcamadığı görülmektedir. 2015 yılında yaşanan büyük çatışmaların Aynu'l-Arab (Aynu'l-Arab (Kobane)) hariç hemen hemen tümü Irak'ta meydana gelmiştir. IŞİD çok uluslu güçler hem kendisini hem de diğer muhalifleri hedef almasına rağmen zaman zaman muhaliflere de saldırmaktadır. Suriye rejiminin IŞİD'in diğer muhalif gruplarla çatışmasından fayda sağladığı çok sayıda istihbarat raporuna yansımıştır.⁴⁷⁰

Başlangıçta sadece Irak Şii yönetimi ve Esed rejimine karşı savaşan IŞİD, düşmanlarının sayısını sanki bilinçli bir politikayla artırmıştır. Örgüt önce ABD ve Batı güçlerini tahrik ederek sahaya çekmiş, Peşmergeler ve PKK'yı da hedef almış ve muhaliflerle de savaşmaya başlamıştır. IŞİD uygulamalarında insanların kendisi hakkında ne düşündüğü konusunu önemsememektedir. Örneğin büyük tepki toplayan kafa kesme hadiselerini basına yansıtması örgüte büyük zarar vermesine

rağmen bunu bir korku salma yöntemi olarak yoğun biçimde kullanmaktadır. Irak'ta Sincar şehrine yönelik saldırıların da Ezidileri katlettiği yönündeki endişeleri gidermek için IŞİD çok az şey yapmıştır. IŞİD'in çoğu eylemi Suriye ve Irak'ta başlangıçta İslâmi gruplara karşı olmayan geniş kitlelerin onlara karşı olmasını beraberinde getirmektedir. Örneğin Irak'ta Kürtlerle Sünni Arapların IŞİD'e karşı savaşması için ABD büyük çaba harcamıştır. Ancak Suriye'de bu IŞİD'in PYD ile birlikte Arap muhalifleri de hedef almasıyla kısa sürede çaba harcanmadan gerçekleşmiştir.⁴⁷¹ Suriye'nin Halep ve Haseke bölgelerinde Araplarla PKK arasında ciddi ihtilaflar mevcut olmasına rağmen IŞİD'in kimi uygulamaları Arap-PKK işbirliğini artırmıştır. Bunlar arasında IŞİD'in aslında PKK ile ciddi sorun yaşayan Haznevi tarihinin merkezi konumundaki köyde bazı türbeleri yıkması da vardır.

Kaynaklar

IŞİD çoğu analize göre dünyadaki en zengin örgüt olarak tanımlanmaktadır. Örgüt liderlerinden Abdurrahman el-Billavi'nin evinde ele geçirilen belgeler örgütün 875 milyon dolarının bulunduğu, Musul Merkez Bankasından da 430 milyon dolar ele geçirerek bu oranı 1 milyar doların üzerine çıkardıklarını göstermektedir. Örgüt Irak ve Suriye'deki petrol tesislerinden günde ortalama 2 ile 4 milyon dolar elde ederken vergilendirme sisteminden de yaklaşık ayda 1 milyon dolar elde etmektedir.⁴⁷² Ancak 2014 yılı sonunda başlayan uluslararası harekât dolayısıyla örgütün elinde bulunan petrol sahaları ciddi zarar görmüştür. Bu da örgütün gelirlerinde dramatik bir azalmaya neden olmuştur. IŞİD üyeleri elindeki esirleri fidye karşılığı serbest bıraktığını iddiâ ettikleri Nusret Cephesi'ni tekfir ederken, örgüt kendisi 2014 yılında 18 milyon dolar karşılığında 4 Fransız esiri serbest bırakmıştır.⁴⁷³ IŞİD'in gelirlerinin yanında devlet olma iddiâsı dolayısıyla giderlerinin de son derece arttığı bilinmektedir. Örgüt savaşıncıla-

rına maaş vermekte ve askeri harcamalara büyük masraflar yapmaktadır.

Etkinlik Alanı

IŞİD Suriye'de faaliyet gösteren örgütler arasında Ensâru'l-İslâm grubuyla birlikte iki ülkede de faaliyet gösteren tek örgüttür. Ancak örgütün gücü Ensâru'l-İslâm ile kıyaslanamayacak derecede fazladır. 2014 baharında IŞİD'in Irak'ta büyük oranda bölge ele geçirmesiyle beraber Irak Cephesiyle Suriye cephesi tek cephe olmuştur.⁴⁷⁴ Aslında 2011'den itibaren hem Irak hükümeti hem de Şii milisler Suriye rejimine destek vermiş, İran da Irak topraklarını kullanarak hem silah hem de savaşçı nakliyatı yapmıştır. Dolayısıyla Irak Şiiiler açısından çatışmanın başından itibaren Suriyeyle tek cephe olmuştur ancak Sünni güçler açısından bu tam anlamıyla 2014 tarihinde gerçekleşmiştir. Günümüzde IŞİD Irak ve Suriye'de çok geniş alanları kontrol etmektedir. Örgütün kontrol ettiği alanlarda milyonlarca insan yaşamaktadır. Bu oran 5 ile 8 milyon arasında değerlendirilmektedir. Ekim 2014 itibarıyla Irak'ta 2,1 milyon mülteci bulunmaktadır. Yaklaşık 3,6 milyon Irak'lı IŞİD kontrolündeki bölgelerde yaşamaktadır.⁴⁷⁵ Örgütün etki

alanındaki bölgelerde yaşanan çatışmalarda ciddi oranda sivil yaşamını yitirmektedir. UNOCHA araştırmalarına göre 2014 yılında Irak'taki çatışmalarda 20 bin sivil ölmüş ya da yaralanmıştır.⁴⁷⁶

Politik-Sosyal Faaliyetleri, Halkla İlişkileri

Rakka ve Musul şehirlerini başkent olarak kullanan IŞİD buralarda amaçladığı siyasi sistemi oturtmak için yoğun çaba göstermektedir. Bir yandan savaşa devam ederken diğer yandan sosyal ve dini faaliyetler, kamu hizmetleri gibi faaliyetler ile devlet olma iddiasını temellendirmeye çalışan örgüt, bu bağlamda sık sık propaganda videoları yayınlamaktadır. Genel olarak örgütün egemenliği altında yaşayan halka aşırı baskı uygulamadığını söylemek mümkündür. Ancak söz konusu kendisine muhalefet edenler olduğunda IŞİD'in acımasız yöntemler kullandığı görülmektedir. Bu da kendi egemenliği altında yaşamayan halkların korku duymasına neden olmaktadır. Örgüt diğer gruplarla kıyaslandığında medyayı ve sosyal medya araçlarını son derece başarılı ve etkin bir şekilde kullanmaktadır.

NOTLAR

- 1 <http://www.creativememory.org/?p=27072>. 1980 yılında Esed rejiminin gerçekleştirdiği Cısru-Şuşur katliamı hakkında belgeye şu bağlantıdan ulaşılabilir: <https://www.youtube.com/watch?v=KpLdmDxeWYA&list=UUPHmBSIzznewTrVif3msCgQ>
- 2 <https://www.youtube.com/watch?v=SZcCbIPM37w#t=39>
- 3 Örnek olarak bkz: https://www.youtube.com/watch?v=p8zUvstPi_4, <https://www.youtube.com/watch?v=oqh6eYY9Vv4>
- 4 “Iranian soldiers deployed in Syria helping SAA”, *Youtube*, 12 Eylül 2013, <https://www.youtube.com/watch?v=5l7vrWR8kD4>
- 5 “قشمد يف تيروسلا بضغلا قره اظم”, *Youtube*, 17 Şubat 2011 https://www.youtube.com/watch?v=qDHLsU-ik_Y&feature=youtu.be
- 6 https://www.youtube.com/watch?v=qDHLsU-ik_Y&feature=youtu.be
- 7 “Assad losing control as 10,000 soldiers desert Syrian military”, *Haaretz*, 21 December 2011,
- 8 “The Global Intelligence Files”, *Wikileaks*, 15 Kasım 2013,
- 9 “Rebels Announce Move of Headquarters From Turkey to ‘Liberated’ Syria Territory”, *The New York Times*, 22 September 2012,
- 10 Elizabeth O’Bagy, Middle East Security Report 6, The Free Syrian Army, S. 6
- 11 Elizabeth O’Bagy, Middle East Security Report 6, The Free Syrian Army, S. 7
- 12 <http://www.etilaf.org/>
- 13 The Free Syrian Army, Elizabeth O’Bagy, March 2013 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>
- 14 The Free Syrian Army, Elizabeth O’Bagy, March 2013 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>
- 15 “Syrian Rebel Leader: We Won’t Share U.S. Arms With Extremists”, *NPR*, 4 May 2013,
- 16 “Interactive: Mapping Syria’s rebellion”, *Aljazeera*, 19 July 2013,
- 17 <http://www.theguardian.com/world/middle-east-live/2013/mar/25/syria-crisis-rebel-commander-targeted-live1.1387516&ei=TEwVVemtlZbzarT0gJAL&usg=AFQjCNH289JFqcTzzv30d4w2WCqSQRf8Ug&bvm=bv.89381419,d.d24>
- 18 “Syrian Free Army names Salim Idris new chief of staff”, *Al Arabiya News*, 10 December 2012,
- 19 “Syrian rebels split over FSA leader’s sacking”, *Aljazeera*, 20 February 2014,
- 20 “Riad Al-Asaad - Rebel Assassination Target Praises Jabhat Al Nusra - Mocks Outside Politicians”, *Youtube*, 25 Marc 2013,
- 21 “Leading Syrian rebel groups form new Islamic Front”, *BBC*, 22 November 2013,
- 22 “Moderate Syrian Rebels Try to Recover After Islamists Take Over Headquarters”, *The Wall Street Journal*, 12 December 2013,

- 23 “Report: American-supplied arms fell into al Qaeda’s hands”, *Threat-Matrix*, 19 September 2013,
- 24 “Interactive: Mapping Syria’s rebellion”, *Aljazeera*, 19 July 2013,
- 25 “Guide to the Syrian rebels”, *BBC*, 13 December 2013,
- 26 “David Ignatius: A nightmare group in Syria could target the United States”, *The Washington Post*, 13 May 2014,
- 27 Brookings İnstitute, Dr Charles Lister, Syrian Military Landscape, S. 5
- 28 “Why Did Jund Al-Aqsa Join Nusra Front in Taking Out ‘Moderate’ Rebels in Idlib?”
- 29 The Non-State Militant Landscape in Syria, Aron Lund, CTC Sentinel Syria, August 2013 Vol. 6 Issue 8
- 30 The Resilience of Moderate Syrian Rebels, Arab Reform Initiative, Felix Legrand, September 2014 http://www.arab-reform.net/sites/default/files/20140922_Legrand_FSA_EN_formatted_final.pdf
- 31 <http://blogs.telegraph.co.uk/news/shashankjoshi/100250429/the-good-guys-have-lost-in-syria-only-the-bad-guys-are-left-fighting/>
- 32 https://vmironovdotorg.files.wordpress.com/2014/01/syria_-mironova.pdf
- 33 “Top Western-Backed Rebel in Syria Is Forced to Flee”, *Wall Street Journal*, 11 Aralık 2013,
- 34 Nusret Cephesi ve Ahrârü’ş-Şâm başta olmak üzere çok sayıda İslâmi grup ile çeşitli ÖSO birimleri arasında uzun süre yaşanan çekişmeler Cemal Maruf liderliğindeki Suriye Devrimciler Cephesi ve Hazm Hareketinin Batı ülkelerinden aldıkları silah ve muhtelif sahalardaki destek karşılığında İslâmi muhalefeti zayıflatma çabalarını artırmaları üzerine çatışmalara neden olmuştur. Çatışmalar öncesinde Hazm Hareketi ve Suriye Devrimciler Cephesi çok sayıda İslâmcı savaççıyı kaçırıp infaz etmiş ve bu infazlara ait toplu mezarlar bu iki grubun ana karargâhlarında ortaya çıkarılmıştır. Bunun üzerine İslâmi gruplar bu iki ÖSO birimini tasfiye etmiştir.
- 35 “Libya to give Syrian opposition \$100 million in aid”, *Reuters*, 29 February 2012,
- 36 “Friends of Syria recognize SNC as legitimate representative”, *RT*, 02 april 2012,
- 37 “Saudi Arabia gives Lebanon \$1 billion to fight jihadists” *france24*, 7 Ağustos 2014
- 38 “Syria’s FSA reportedly got surface-to-air missiles, U.N. to convene over crisis”, *Al Arabiya News*, 01 August 2012,
- 39 “Middle East state reportedly sends rebels antitank missiles”, *The Times Of İsrail*, 18 June 2013,
- 40 “Syria - FSA rebels firing BGM-71 TOW against tank in Latakia 31/3”, *Youtube*, 6 Nisan 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=IYr-OusbdxA>
- 41 “FSA Captures a large quantity of ATGMs Konkurs, Kornet, Fagot, Milan”, *Youtube*, 10 Ocak 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=eBxL6AGjTJ4>
- 42 “Milan ATGM Used In Syria By FSA”, *Youtube*, 15 Kasım 2013 <https://www.youtube.com/watch?v=wPPNwtrvhkA>
- 43 Future Prospects for Syria A CNA Small Group Discussion Rapporteur: Sarah Vogler, March 2013 <https://www.cna.org/sites/default/files/research/DRM-2013-U-004125-1REV.pdf>
- 44 “Lebanon holds ship carrying weapons for Syria rebels”, *BBC*, 29 April 2012,
- 45 “New rebel alliance wants Syria as Islamic state”, *Daily News*, 27 November 2013,
- 46 Brookings İnstitute, Dr Charles Lister, Syrian Military Landscape, S. 6

- 47 Between Brutality and Fragmentation Options for addressing the Syrian Civil War, Netherlands Institute of International Relations Clingendael Erwin van Veen, Iba Abdo, July 2014 <http://www.clingendael.nl/sites/default/files/Options%20for%20addressing%20the%20Syrian%20civil%20war%20July%202014%20van%20Veen%20-%20Abdo.pdf>
- 48 “Exclusive: Arab states arm rebels as UN talks of Syrian civil war”, *The Independent*, 13 June 2012,
- 49 “Saudi Arabia plans to fund Syria rebel army”, *The Guardian*, 22 June 2012,
- 50 “Saudi-Qatar rivalry divides Syrian opposition”, *Reuters*, 15 January 2014,
- 51 Setav, Sınırları aşan kriz: Suriye raporu, s. 25 http://file.setav.org/Files/Pdf/20150402160617_sinirlari-asan-kriz-suriye-pdf.pdf
- 52 <http://www.etilaf.org/>
- 53 “Syrian army defectors attack air force base”, *Aljazeera*, 16 November 2011,
- 54 “Syria’s Rebel Rivalry Between Jihadists and FSA”, *The Daily Beast*, 01 December 2012,
- 55 The Syrian Opposition’s Leadership Problem Yezid Sayigh, The Carnegie Endowment, April 2013 http://carnegieendowment.org/files/syrian_leadership_problem.pdf
- 56 Foreign Jihadism in Syria The Islamic State of Iraq and al-Sham, Security Assessment in North Africa Report, No. 4, April 2014 <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/R-SANA/SANA-Dispatch4-Syrian-Jihadism.pdf>
- 57 Syria’s Mutating Conflict Middle East Report N°128 – 1 August 2012, International Crisis Group. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iraq%20Syria%20Lebanon/Syria/131-tentative-jihad-syrias-fundamentalist-opposition.pdf>
- 58 The Resilience of Moderate Syrian Rebels, Arab Reform Initiative, Felix Legrand, September 2014 http://www.arab-reform.net/sites/default/files/20140922_Legrand_FSA_EN_formatted_final.pdf
- 59 The Armed Syrian Opposition: Common Aim but No Vision, Arab Center for Research and Policy Studies, Marwan Qabalan, August 2013 http://orientxxi.info/IMG/pdf/armed_20syrian_20opposition_n_20_5bakh_20final_5d.pdf
- 60 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 61 Riyad el Es’ad ile röportaj, Abdulkadir Şen
- 62 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 63 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 64 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 65 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 66 Syria’s salafi insurgents: The Rise of the Syrian Islamic Front, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, Aron Lund, March 2003 <http://www.ui.se/eng/upl/files/86861.pdf>
- 67 Syria’s Armed Opposition, Institute for the Study of War, Joseph Holliday, March 2012 http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Syrias_Armed_Opposition.pdf
- 68 Syria’s Maturing Insurgency, Joseph Holliday, June 2012 http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Syrias_MaturingInsurgency_21June2012.pdf
- 69 <https://www.youtube.com/watch?v=pljxIGwLkYs>
- 70 <http://odatv.com/katil-albayi-ben-kacirdim-1201151200.html>

- 71 Önder Sığırcıkoğlu isimli bu Alevi Türkiye vatandaşı daha sonra Türkiye'deki Esed rejimi yanlısı Oda TV'ye verdiği bir röportajda inancı dolayısıyla ÖSO liderini kaçırdığını açıklayacaktır.
- 72 <https://www.zamanalwsl.net/news/57083.html>
- 73 Suriye "Devrim mi bölünme mi?" Ufuk Ulutaş, Halid Hoca, SETA Analiz, sayı: 95, Mayıs 2014 http://file.setav.org/Files/Pdf/20140529180542_suriye-devrim-mi-bolunme-mi-pdf.pdf
- 74 Syria: New Rebel Alliance to Rival Islamists, israelnationalnews, 17 Aralık 2013
- 75 Syrian Islamists seize Western-backed rebel bases: monitoring group, Reuters , 7 Kasım 2013
- 76 The Syria Revolutionaries' Front, carnegieendowment, 13 Aralık 2013
- 77 Showdown at Bab al-Hawa, carnegieendowment, 12 Aralık 2013
- 78 https://twitter.com/HassanAbboud_Ah/status/411239408495767552
- 79 The Syria Revolutionaries' Front carnegieendowment, 13 Aralık 2013
- 80 The Syria Revolutionaries' Front carnegieendowment, 13 Aralık 2013
- 81 <https://www.youtube.com/watch?v=Y3hEOg0AB5E>
- 82 Showdown at Bab al-Hawa, carnegieendowment, 12 Aralık 2013
- 83 U.S., Britain suspend aid to north Syria after Islamists seize weapons store , Reuters, 11 Kasım 2013
- 84 U.S., Britain suspend aid to north Syria after Islamists seize weapons store , Reuters, 11 Kasım 2013
- 85 Why Did Jund Al-Aqsa Join Nusra Front in Taking Out 'Moderate' Rebels in Idlib? , huffingtonpost, 6 Kasım 2014
- 86 11/11/4102. . فريزجالا فانق ري ريرقت .بلددا فيرب هيوزالال لبح لىل ع رطيسيت ؤرصننالا ؤهبج ،صانك دمحم
- 87 <https://www.youtube.com/watch?v=rGnAPvtxS4w&feature=youtu.be>
- 88 <https://justpaste.it/hr1m>
- 89 ÖSO komutanı Türkiye'ye Kaçtı, İncanews, 18 Kasım 2014
- 90 Suriyeli muhaliflere yönelik eğitimi ve teçhizatlandırılması konusunda ABD ve Türkiye arasında bir mutabakat imzalanmıştır. SMDK Başkanı Halid Hoca, eğit-donat programının IŞİD'e karşı olduğunu ve Suriye muhalefetinin Esed'le savaşının ayrı devam edeceğini belirtmiştir.
- 91 http://syrianobserver.com/EN/News/28796/Maarouf_Syrian_Rebels_Front_Receive_Training_Turkey
- 92 Syrian opposition fighters obtain U.S.-made TOW antitank missiles, The Washingtonpost, 16 Nisan 2014
- 93 <https://www.youtube.com/watch?v=iDJBhbhG1WY>
- 94 Harakat Hazm: America's new favorite jihadist group, Alakhbar, 22 Mayıs 2014
- 95 Harakat Hazm: America's new favorite jihadist group, Alakhbar, 22 Mayıs 2014
- 96 <https://www.youtube.com/watch?v=Sufjk3-O8C4>
- 97 U.S.-backed Syria rebels routed by fighters linked to al-Qaeda, The Washingtonpost, 2 Kasım 2014
- 98 U.S.-backed Syria rebels routed by fighters linked to al-Qaeda, Washingtonpost, 2 Kasım 2014
- 99 Hazm Hareketi kendini feshetti, İncanews, 2 Mart 2015

- 100 U.S.-backed Syria rebel group dissolves itself after losses, Jamestownsun, 1 Mart 2015
- 101 <https://www.youtube.com/watch?v=PPIvS3H7yA4>
- 102 ÖSO Birimi Güney Cephesiyle Der'a, Şâm, Kuneytır, Suveydia bölgelerini içine alan Güney Cephesi birbirine karıştırılmamalıdır.
- 103 Moderate Rebel Groups Unite in Southern Syria syrianobserver, 14 Şubat 2014
- 104 Does the “Southern Front” Exist? , Carnegieendowment, 21 Mart 2014
- 105 The Southern Front, Part I, now. mmedia, 15 Ağustos 2013
- 106 Syria rebels in south emerge as West's last hope as moderates crushed elsewhere, Reuters, 13 Kasım 2014
- 107 Selected Supreme Military Comman Members, ISW
- 108 Syria war: Southern rebels see US as key to success, BBC, 9 Aralık 2014
- 109 Does the “Southern Front” Exist? , Carnegieendowment, 21 Mart 2014
- 110 <https://www.youtube.com/watch?v=yzWno1UdfpM>
- 111 Syria rebels in south emerge as West's last hope as moderates crushed elsewhere, Reuters, 13 Aralık 2014
- 112 Congress secretly approves U.S. weapons flow to ‘moderate’ Syrian rebels, Reuters, 27 Haziran 2014
- 113 Syrian rebels get arms and advice through secret command centre in Amman, Thenational, 28 Aralık 2013
- 114 Rebels pin hopes on unified southern front, Dailystar, 1 Mart 2014
- 115 Syria Rebels Capture Ancient Town Of Bosra From Regime Forces, huffingtonpost, 25 Mart 2015
- 116 <https://www.youtube.com/watch?v=CWd-cTsxFSE&feature=youtu.be>
- 117 Nasib Sınır Kapısı muhaliflerin kontrolüne geçti, Dunyabulteni, 1 Nisan 2015
- 118 The Free Syrian Army: 4,000 or 60,000? , El-Arabiya, 2 Şubat 2015
- 119 Syria's southern rebels draw up new game plan, thenational, 25 Kasım 2014
- 120 The Moderate Rebels: A Complete and Growing List of Vetted Groups , notgeorgesabra , 21 Ekim
- 121 Merger of Five Rebel Factions into the Fifth Corps , en.etilaf , 8 Eylül 2014
- 122 <http://tahrirsouri.com/2014/05/05/exclusive-photographs-jarba-in-washington-and-tow-missilies-in-syria/>
- 123 Syria rebel recounts his time in an ISIL jail , aljazeera , 10 Mart 2014
- 124 <https://hasanmustafas.wordpress.com/2014/11/22/the-moderate-rebels-a-complete-and-growing-list-of-vetted-groups-fielding-tow-missiles/> - yok
- 125 Rebels Threaten to Respond to Any Future Hostilities by Al Nusra Front, en.etilaf , 20 Temmuz 2014
- 126 Devrimciler Vadi ed-Dayf ve el-Hamediyeye'yi Ele Geçirdi, tr.etilaf, 16 Aralık 2014
- 127 <https://www.youtube.com/watch?v=7MkqH8q9eFA>
- 128 Syria rebel recounts his time in an ISIL jail, aljazeera, 10 Mart 2014

- 129 <http://tahrirsouri.com/2014.06.06/exclusive-interview-former-mig-pilot-recounts-audacious-defection-talks-tow-missiles/> - yok
- 130 بلحجب كضراععمال لىاصف دحوت "ةيماشلا ءهبحال" , aljazeera,
- 131 <https://www.youtube.com/watch?v=9LXKK77JF74&feature=youtu.be> linki kontrol et.
- 132 <https://notgeorgesabra.wordpress.com/2014/10/21/the-moderate-rebels-a-complete-and-growing-list-of-vetted-groups/> - y
- 133 Facing Islamic State in Syria, U.S.-trained rebels await more help, Reuters , 1 Aralık 2014
- 134 The Levant Front: Can Aleppo's Rebels Unite? , carnegieendowment, 26 Aralık 2014
- 135 Al-araby 24 Şubat 2015 بنأ نيلتاقم يدتسي ماظنلاو امدقت زرحت ءيروسلا كضراععمال: بلح
- 136 al-ankabout, اندحول انوكفرت طابضلاو بلحجب ءرجم تبكفترا ماظنلا تاوق: "هللا بزح" يف دئاق
- 137 Suriyeli muhalifler ve YPG anlaştı , Aljazeera , 8 Şubat 2015
- 138 Mücahidler Ordusuyla Halep Mücahidler Ordusu birbirinden farklı gruplardır.
- 139 Syria's Mutating Conflict, Middle East Report N°128 – 1 August 2012, International Crisis Group. <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/Middle%20East%20North%20Africa/Iraq%20Syria%20Lebanon/Syria/155-rigged-cars-and-barrel-bombs-aleppo-and-the-state-of-the-syrian-war.pdf>
- 140 Rebels in northern Syria say U.S. has stopped paying them, mcclatchydc.com, 9 Aralık 2014
- 141 The Levant Front: Can Aleppo's Rebels Unite? , carnegieendowment, 26 Aralık 2014
- 142 The Levant Front: Can Aleppo's Rebels Unite? , carnegieendowment, 26 Aralık 2014
- 143 After A Long Wait, Syrian Rebels Hope The Weapons Will Now Flow, npr.org 17 Eylül 2014
- 144 Facing Islamic State in Syria, U.S.-trained rebels await more help, Reuters, 1 Aralık 2014
- 145 The Non-State Militant Landscape in Syria, Aron Lund, CTC Sentinel Syria, August 2013 Vol. 6 Issue 8
- 146 Medhalilik Suudi Arabistan merkezli faaliyet yürüten, Suudi rejimiyle iyi ilişkileri bulunan Selefilik akımına verilen isimdir.
- 147 The Fighting in Abu Kamal (Albukamal): Background and Analysis, Brown-moses blog, 12 Nisan 2014
- 148 https://www.youtube.com/watch?v=xC5y_T5Go0A
- 149 Factbox: Syrian rebels against opposition coalition, 25 Eylül 2013
- 150 The Turkmen of Syria: exposed early to assimilation and deportation policies, turkmen. nl, 15 Şubat 2012
- 151 Suriye'deki Kürtler ve Türkmenler haritası, Polishaber, 4 Ağustos 2013
- 152 Syrian Turkmen ask equality in opposition, hurriyetdailynews , 17 Aralık 2012
- 153 Foreign Minister Davutoğlu "Turkey will continue to support the Syrian Turkmen" , mfa. Gov, 30 Mart 2013
- 154 Suriye Türkmen Meclisi <http://suriyeturkmenmeclisi.org/>
- 155 Turkmens 'draft' sultans into battle, Hurriyetdailynews, 4 Ağustos 2012

- 156 Orsam, Suriye Türkmenleri: Siyasal Hareketler ve Askeri Yapılanma, ORSAM Rapor No: 150 http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/2013320_150ing.pdf
- 157 “Leading Syrian rebel groups form new Islamic Front”, *BBC*, 22 November 2013,
- 158 “The charter of the Syrian Islamic Front”, Abu El Jamajem *World press*, 29 January 2013,
- 159 “The charter of the Syrian Islamic Front”, Abu El Jamajem *World press*, 29 January 2013,
- 160 <https://www.youtube.com/watch?v=ENOVhA9S-L4>
- 161 “Major Syrian rebel groups join forces”, *Aljazeera*, 22 November 2013,
- 162 “Syrian Islamists seize Western-backed rebel bases: monitoring group”, *Reuters*, 7 December 2013,
- 163 “Top Western-Backed Rebel in Syria Is Forced to Flee”, *The Wall Street Journal*, 11 December 2013,
- 164 “Syrian Islamists protest U.S. strikes; Americans exit embassy in Beirut”, *The Washington Post*, 06 September 2013,
- 165 <http://english.al-akhbar.com/node/17941>
- 166 Syria’s salafi insurgents: The Rise of the Syrian Islamic Front, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, Aron Lund, March 2003 <http://www.ui.se/eng/upl/files/86861.pdf>
- 167 Syria’s salafi insurgents: The Rise of the Syrian Islamic Front, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, Aron Lund, March 2003 <http://www.ui.se/eng/upl/files/86861.pdf>
- 168 Syria’s salafi insurgents: The Rise of the Syrian Islamic Front, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, Aron Lund, March 2003 <http://www.ui.se/eng/upl/files/86861.pdf>
- 169 “Hasan Abbud ve Ahrar’ın Tüm Komutanları Şehit Edildi”, *Haksöz*, 09 Eylül 2014,
- 170 “Who Else Is America Targeting in Syria?”, *The Atlantik*, 06 November 2014,
- 171 “Syria Daily, Nov 13: Insurgent Leader ‘US Bombed Us To Abort the Revolution’”, *EA Worldview*, 13 November 2014,
- 172 “Ahrar al-Sham jihadists emerge from shadows in north Syria”, *The Daily Star*, 13 February 2013,
- 173 “Syrian rebel leader was bin laden’s courier, now Zawahiri’s representative”, *The Long War Journal*, 17 December 2013,
- 174 <https://www.youtube.com/watch?v=Fvh79FdaBbg>
- 175 “New leader of Ahrar al Sham previously led free Syrian Army unit”, *Threat-Matrix*, 11 September 2014,
- 176 <https://www.youtube.com/watch?v=GRPb4nFU2UA>
- 177 https://www.youtube.com/watch?v=GS93Oc_BmPY
- 178 “New rebel alliance wants Syria as ‘Islamic state’”, *The Daily News*, 30 April 2015,
- 179 <https://www.youtube.com/watch?v=ENOVhA9S-L4>
- 180 <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2014-01-23/good-and-bad-ahrar-al-sham>
- 181 “Syria’s Islamist fighters, Competition among Islamists”, *The Economist*, 20 July 2013,
- 182 “Intelligence Leaders Detail Global Threats to Senate Panel”, *U.S. Department of Defense*, 11 February 2014,
- 183 “Guide to the Syrian rebels”, *BBC*, 13 December 2013,

- 184 "Saudi-Qatar rivalry divides Syrian opposition", *Reuters*, 15 January 2014,
- 185 «قشمد تايلمع قفرغ» نم ايروس يف ةحلسملا لئاصفلا ربكأ نم ةثالث باحسنا elbadil.com 30 Eylül 2013
- 186 <https://www.youtube.com/watch?v=oVaalH6kEsA>
- 187 Syria's salafi insurgents:The rise ofthe SyrianIslamic Front, ui.se, 17 Mart 2013 <https://www.youtube.com/watch?v=Yj35rGX1Qqk>
- 188 <https://www.youtube.com/watch?v=8sNVzQlummQ>
- 189 <https://www.youtube.com/watch?v=NjiW8Y0DJNM>
- 190 Headline: Islamic Extremists Rescue NBC Reporter Held in Syria, *wired*, 18 Aralık 2012
- 191 'Islamist factions' seize Syrian airbase, *longwarjournal*, 12 Şubat 2013
- 192 <http://www.aljazeera.com.tr/haber/idlibde-kritik-bolge-muhafilflerin>
- 193 "Muhafilfler idlib kent merkezini ele geçirdi", *incanews*, 28 Mart 2015
- 194 "Syria Rebels Capture Ancient Town Of Bosra From Regime Forces" *huffingtonpost* 25 Mart 2015
- 195 <https://www.youtube.com/watch?v=CWd-cTsxFSE&feature=youtu.be>
- 196 <http://www.aljazeera.com.tr/haber/stratejik-kasaba-muhafilflerde>
- 197 Foreign Fighters in Syria By: Richard Barret
- 198 The Politics of the Islamic Front, Part 5: The Kurds, *carnegieendowment.org*, 30 Ocak 2014
- 199 Syria's salafi insurgents: The rise ofthe SyrianIslamic Front, ui.se ,17 Mart 2013
- 200 <https://www.youtube.com/watch?v=wEaMTbxKFY0>
- 201 <https://www.youtube.com/watch?v=aIVM1g5H9Hw>
- 202 Syrian Jihadism, Aron Lund, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, 14 Sep 2012
<http://www.ui.se/upl/files/77409.pdf>
- 203 <https://www.youtube.com/watch?v=me2q40RTIk0>
- 204 Suqour al-Sham, *Stanford edu*,
- 205 https://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=dWGfBunAxqU
- 206 Syria's Islamist rebels join forces against Assad, *Reuters* 11 Ekim 2012
- 207 <https://www.youtube.com/watch?v=me2q40RTIk0>
- 208 Politics of the Islamic Front, Part 6: Stagnation? , *carnegieendowment.org*, 14 Nisan 2014
- 209 <https://www.youtube.com/watch?v=xKHUZT4suKM>
- 210 <https://www.youtube.com/watch?v=fjGX-w4GeoQ>
- 211 Syria's Islamist rebels join forces against Assad, *Reuters*, 11 Ekim 2014
- 212 <https://www.youtube.com/watch?v=GOFAUTRMnws>
- 213 Islamist Mergers in Syria: Ahrar al-Sham Swallows Suqour al-Sham, *carnegieendowment.org* , 23 Mart 2015
- 214 Rebel groups in jebel al-zawiyeh, *ISW*, 26 Temmuz 2012

- 215 The Non-State Militant Landscape in Syria, cts. usma, 27 Ağustos 2013
- 216 <https://twitter.com/aleesa71/status/410418204133949440https://twitter.com/aleesa71/status/410417517195063296>
- 217 <https://docs.google.com/file/d/0ByBt2sGI4U4hU2lrZGFoeUtkV1k/edit>
- 218 Islamist Mergers in Syria: Ahrar al-Sham Swallows Suqour al-Sham, carnegieendowment.org, 23 Mart 2015
- 219 The Free Syrian Army, Elizabeth O'Bagy, March 2013 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>
- 220 A Power Move by Syria's Rebel Forces, iswsyria, 23 Kasım
- 221 <https://www.youtube.com/watch?v=3fzVjmtF3qA>
- 222 <https://www.youtube.com/watch?v=m1tqXgoIRd0>
- 223 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 224 <https://www.youtube.com/watch?v=nHav5bZXdPY>
- 225 The Failure to Stop Starvation Tactics in Syria, carnegieendowment.org 31 Mart 2014
- 226 Liwa al-Haqq, www.trackingterrorism.org
- 227 Syria's salafi insurgents: The rise of the Syrian Islamic Front, ui. se , 17 Mart 2013
- 228 <https://www.youtube.com/watch?v=VqKYqWy9r2M>
- 229 Guide to the Syrian rebels, BBC, 31 Aralık 2013
- 230 Politics of the Islamic Front, Part 6: Stagnation? ,carnegieendowment.org, 14 Nisan 2014
- 231 The Other Syrian Peace Process, carnegieendowment.org, 27 Ocak 2014
- 232 <https://www.youtube.com/watch?v=TyUieHUerYg>
- 233 <https://www.youtube.com/watch?v=nHav5bZXdPY>
- 234 The Failure to Stop Starvation Tactics in Syria, carnegieendowment.org 31 Mart 2014
- 235 Ansar al-Sham, web. stanford
- 236 The Ansar al-Sham Battalions, carnegieendowment.org, 24 Mart 2014
- 237 The Ansar al-Sham Battalions, carnegieendowment.org, 24 Mart 2014
- 238 <https://www.youtube.com/user/AnsarALsham>
- 239 Guide to the Syrian rebels, BBC, 31 Aralık 2013
- 240 Ebü Abdullah: 'Esed'in zindanlarından çıktık, PYD zindanlarına girdik' , Timetürk, 1 Ağustos 2013
- 241 PYD'nin savaşı, kendisine destek vermeyen dindar Kürtlere karşı, Zaman, 21 Temmuz 2013
- 242 www.welati.com, نيرفوع فير نم يدروكلا لالا دبع وبأ ادئاق , welati, 22 Kasım 2013
- 243 <https://www.youtube.com/watch?v=34GgnX-g6zI>
- 244 <https://www.youtube.com/watch?v=ZM9Y5dkm5fc>
- 245 <https://www.facebook.com/MnzmtDyrykLhzbAlwhdtAldymqratyAlkrdyFySwrya/posts/568592823220912>

- 246 <https://www.youtube.com/watch?v=gMXMe11WCPY>
- 247 <https://www.youtube.com/watch?v=DEzdEAiDpoI>
- 248 <https://www.youtube.com/watch?v=88JH00-VdHw>
- 249 Fighting in Aleppo, Resisting Geneva: An Interview With the Tawhid Brigade carnegieendowment.org 2 Ocak 2014
- 250 The Death of Abdelqader Saleh by Aron Lund for Syria Comment, joushalandis, 17 Kasım 2013
- 251 <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/527>
- 252 <http://english.al-akhbar.com/node/17739>
- 253 <https://www.youtube.com/watch?v=ivTjT10kXBs>
- 254 <https://www.youtube.com/watch?v=eviYiTRnrnk>
- 255 <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=57605>
- 256 <http://www.al-monitor.com/pulse/security/2013/10/syria-opposition-İslamists-tawhid-brigade.html>
- 257 Fighting in Aleppo, Resisting Geneva: An Interview With the Tawhid Brigade carnegieendowment.org 2 Ocak 2014
- 258 Fighting in Aleppo, Resisting Geneva: An Interview With the Tawhid Brigade carnegieendowment.org 2 Ocak 2014
- 259 Aleppo rebels retract rejection of coalition, Aljazeera.com, 20 Kasım 2012
- 260 <https://www.youtube.com/watch?v=51mS1Zeqofg>
- 261 DIY Weapons In Syria - The Hell Cannon, brown-moses.blogspot.com.tr , 23 Mayıs 2013
- 262 Syrian air raid kills rebel commander in Aleppo: activists, Reuters, 14 Kasım 2014
- 263 Guide to the Syrian rebels, BBC, 13 Aralık 2013
- 264 A Power Move by Syria's Rebel Forces, iswsyria, 23 Kasım
- 265 Too Big to Fall, foreignpolicy, 30 Kasım 2014
- 266 Tawhid Brigade in Aleppo sends support units to al-Qusayr , AA, 22 Mayıs 2013
- 267 Fighting in Aleppo, Resisting Geneva: An Interview With the Tawhid Brigade carnegieendowment.org 2 Ocak 2014
- 268 Al-Qaeda-linked fighters seize Syrian town of Azaz from more moderate rebels, Washingtonpost, 18 Eylül 2013
- 269 <https://www.youtube.com/watch?v=Vtv-HkbpbV0>
- 270 McCain crosses paths with rebel kidnapper, dailystar, 30 Mayıs 2013
- 271 دس ال تاوق نم يدن ج 40 لتقم (اٹي دحت) , Alaan, 20 Eylül 2013
- 272 <https://www.youtube.com/watch?v=Vtv-HkbpbV0>
- 273 <https://www.youtube.com/watch?v=Vtv-HkbpbV0>
- 274 McCain crosses paths with rebel kidnapper, Dailystar, 31 Mayıs 2013

- 275 Report: American-supplied arms fell into al Qaeda's hands, longwarjournal, 19 Eylül 2013
- 276 Ufuk Ulutaş, Halid Hoca, Suriye "Devrim mi bölünme mi?" SETA Analiz, Sayı: 95, Mayıs 2014. http://file.setav.org/Files/Pdf/20140529180542_suriye-devrim-mi-bolunme-mi-pdf.pdf
- 277 <https://www.youtube.com/watch?v=nJtc6At-CU>
- 278 Syria crisis: Saudi Arabia to spend millions to train new rebel force, guardian, 7 Kasım 2013
- 279 Insight: Saudi Arabia boosts Salafist rivals to al Qaeda in Syria, Reuters, 1 Ekim 2013
- 280 http://www.reddit.com/r/syriancivilwar/comments/1qznvn/jaysh_alİslâm_formerly_known_as_liwa_alİslâm_o/ -
- 281 https://www.youtube.com/watch?v=TbrX91Z_kOM
- 282 http://www.reddit.com/r/syriancivilwar/comments/1qznvn/jaysh_alİslâm_formerly_known_as_liwa_alİslâm_or/
- 283 <https://www.youtube.com/watch?v=Jl4CSGju-Cw>
- 284 Who are Syria's Big Five Insurgent leaders? , joshualandis.com, 1 Ekim 2013
- 285 https://twitter.com/Mohammed_Aloush/
- 286 Syria: Jaysh Al-Islam rejects Geneva II conference, aawsat, 12 Kasım 2013
- 287 Saudi Arabia rejects support for Geneva II peace talks, el-âlem, 23 Kasım 2013
- 288 Assessing Syria's Islamic Alliance, revolutionobserver.com,
- 289 <http://foreignpolicy.com/2013/10/01/the-army-of-İslâm-is-winning-in-syria/>
- 290 <http://www.aawsat.net/2013/10/article55319727>
- 291 Guide to the Syrian rebels, BBC, 13 Kasım 2013
- 292 <http://spioenkop.blogspot.com.tr/2013/07/liwa-al-İslâm-and-her-9k33-osa.html>
- 293 Islamist rebel air force takes off in Syria, timesofisrael, 3 Kasım 2013
- 294 <https://www.youtube.com/watch?v=tA81HsShrVA>
- 295 Guide to the Syrian rebels, BBC, 13 Kasım 2013
- 296 Saudi Arabia's Shadow War, foreignpolicy, 6 Kasım 2013
- 297 "مأساة الشبيح" 100% يدور ان راقو، فيدوعس لى اعجت ان سل... زرتيور ىلع دري "مأساة الشبيح" , www.zamanalwsl.net, 5 Ekim 2013
- 298 Syria hit by terrorist attack against ministers: FSA and Liwa al-Islam claim responsibility, globalresearch, 19 Temmuz 2012
- 299 The Free Syrian Army, Elizabeth O'Bagy, March 2013 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>
- 300 Yermük'te neler oluyor? , Islahhaber.net , / Nisan 2015
- 301 Who are Syria's BIG FIVE Insurgent leaders? , www.joshualandis.com, 1 Ekim 2013
- 302 ,mpa, دقتنت ىرخأ فيمأسا لى ئاصفو رونلا ىري "مأساة الشبيح"
- 303 <https://www.youtube.com/watch?v=Q3ERodHVHgo>

- 304 Islamist group claims Syria bombs 'to avenge Sunnis', el arabiya, 21 Mart 2012
- 305 <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>
- 306 Jihadists, weapons moving from Iraq to Syria: Baghdad, english. ahram, 11 Şubat 2012
- 307 <https://www.youtube.com/watch?v=1CukB6APYJ8>
- 308 <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>
- 309 Syrians decry US blacklisting of rebel group, aljazeera, 15 Aralık 2012
- 310 Between Brutality and Fragmentation Options for addressing the Syrian Civil War, Netherlands Institute of International Relations Clingendael Erwin van Veen, Iba Abdo, July 2014 <http://www.clingendael.nl/sites/default/files/Options%20for%20addressing%20the%20Syrian%20civil%20war%20July%202014%20van%20Veen%20-%20Abdo.pdf>
- 311 Jabhat al-Nusra Jabhat al-Nusra li-ahl al-Sham min Mujahedi al-Sham fi Sahat al-Jihad. A Strategic Briefing, Quilliam Foundation. <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf>
- 312 <https://azelin.files.wordpress.com/2012/03/jabhat-al-nue1b9a3rah-22operation-against-the-directorate-of-air-security-and-the-department-of-criminal-security-in-damascus22.pdf>
- 313 <https://www.youtube.com/watch?v=0UIV43sAMcY>
- 314 <https://www.youtube.com/watch?v=xRj-RKiqQDo>
- 315 Syria Direct: News Update, syriadirect, 31 Mart 2015
- 316 https://www.youtube.com/watch?v=Z86_6lLz1q0
- 317 A jihadist blueprint for hearts and minds is gaining traction in Syria, thenational, 4 Mart 2014
- 318 Foreign Fighter Involvement in Syria, Ms. J. Skidmore Research Assistant, ICT, International Institute for Counter Terrorism, January 2014 <http://i-hls.com/wp-content/uploads/2014/01/Foreign-Fighter-Involvement-in-Syria.pdf>
- 319 <https://www.youtube.com/watch?v=0UIV43sAMcY>
- 320 <https://www.youtube.com/watch?v=RQX9HixRw0o>
- 321 <https://www.youtube.com/watch?v=cMkjgmu26sk>
- 322 <https://www.youtube.com/watch?v=0UIV43sAMcY>
- 323 The Dynamics of Syria's Civil War, Brian Michael Jenkins, Rand
- 324 The Free Syrian Army, Elizabeth O'Bagy, March 2013 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/The-Free-Syrian-Army-24MAR.pdf>
- 325 Jabhat al-Nusra Jabhat al-Nusra li-ahl al-Sham min Mujahedi al-Sham fi Sahat al-Jihad. A Strategic Briefing, Quilliam Foundation. <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf>
- 326 <http://www.dohainstitute.org/file/get/0f372ccc-8668-4e88-97c9-b33739907647.pdf>
- 327 Foreign Fighter Involvement in Syria, Ms. J. Skidmore Research Assistant, ICT International Institute for Counter Terrorism, January 2014 <http://i-hls.com/wp-content/uploads/2014/01/Foreign-Fighter-Involvement-in-Syria.pdf>
- 328 https://www.youtube.com/watch?v=hFpIMi_hmRE

- 329 Fijian peacekeepers released by Syrian militant group Jabhat al-Nusra, two weeks after capture in Golan Heights: UN, abc.net, 12 Eylül 2014
- 330 U.S. Journalist Peter Theo Curtis Released After Being Held in Syria , Wsj , 24 Ağustos 2014
- 331 <https://www.youtube.com/watch?v=ubX6BppuHs>
- 332 <https://www.youtube.com/watch?v=bX6H7nQF0IU>
- 333 <https://www.youtube.com/watch?v=kl3U0LmIsk8>
- 334 <https://www.youtube.com/watch?v=Q8S4uRyDmIE>
- 335 'Islamist factions' seize Syrian airbase, longwarjournal, 12 Şubat 2013
- 336 ÖSO komutanı Türkiye'ye Kaçtı, İncanews, 18 Kasım 2014
- 337 <https://www.youtube.com/watch?v=BxGInTo8SxI>
- 338 Syrian regime, allies lose decisive battles in Aleppo, al-monitor, 17 Şubat 2015
- 339 ÖSO komutanı Türkiye'ye Kaçtı, İncanews, 18 Kasım 2014
- 340 Syrian rebels capture Idlib city in joint offensive, aljazeera, 29 Mart 2015
- 341 Syria Rebels Capture Ancient Town Of Bosra From Regime Forces, huffingtonpost, 25 Mart 2015
- 342 <https://www.youtube.com/watch?v=CWd-cTsxFSE&feature=youtu.be>
- 343 <https://www.youtube.com/watch?v=n5GdmJMj1GI>
- 344 Why Did Jund Al-Aqsa Join Nusra Front in Taking Out 'Moderate' Rebels in Idlib? , Huffingtonpost, 6 Kasım 2014
- 345 <https://www.youtube.com/watch?v=Hgk-Si7OqyM>
- 346 Why Did Jund Al-Aqsa Join Nusra Front in Taking Out 'Moderate' Rebels in Idlib? , Huffingtonpost, 6 Kasım 2014
- 347 <https://www.youtube.com/watch?v=EY3HI8lxPvo>
- 348 Rebels launch full-on assault of Idlib city, syriadirect.org, 25 Mart 2015
- 349 Why Did Jund Al-Aqsa Join Nusra Front in Taking Out 'Moderate' Rebels in Idlib? , Huffingtonpost, 6 Kasım 2014
- 350 <https://www.youtube.com/watch?v=Fx9uLbm0Nqw>
- 351 Musings of an Iraqi Brasenostriil on Jihad: Muhajireen Battalions in Syria, jihadology.net, 13 Aralık 2013
- 352 <https://www.youtube.com/watch?v=qgJ2Fgt-A2U>
- 353 <https://www.youtube.com/watch?v=gGbAh12FYmM>
- 354 Jabhat Ansar al-Din: Analysis and Interview, joshualandis.com, 23 Ekim 2014
- 355 <https://www.youtube.com/watch?v=rWN8XfpGJZ8>
- 356 <https://www.youtube.com/watch?v=3IUnuWKUipI>
- 357 Al Nusrah Front commanded Free Syrian Army unit, 'Chechen emigrants,' in assault on Syrian air defense base, longwarjournal.org, 19 Ekim 2012

- 358 <https://www.youtube.com/watch?v=6qsRdwbz-tw>
- 359 <https://www.youtube.com/watch?v=RnNITTbERFw>
- 360 Rebels Gain Control of Government Air Base in Syria, Nytimes, 5 Ağustos 2013
- 361 <https://www.youtube.com/watch?v=qCDTuGvljpY>
- 362 <https://www.youtube.com/watch?v=29mBOrtunt4>
- 363 Syria crisis: Omar Shishani, Chechen jihadist leader, BBC, 3 Aralık 2013
- 364 Syria Spotlight: Insurgent Split — The Dispute Between Abu Umar al-Shishani & His Deputy, Seyfulakh the Chechen, eaworldview, 23 Kasım 2013
- 365 <https://www.youtube.com/watch?v=yU6K1mq38jw&feature=youtu.be>
- 366 <https://www.youtube.com/watch?v=OCUyLBvRhs4>
- 367 <https://www.youtube.com/watch?v=ntGEDb6c4oY>
- 368 <https://www.youtube.com/watch?v=qCcbjF3yneQ>
- 369 Присягаем!, kavkazcenter, 30 Mart 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=Y9JLkcd0-HA>
- 370 <https://www.youtube.com/watch?v=Nbv08QH3Y8g>
- 371 <https://www.youtube.com/watch?v=Fx9uLbm0Nqw>
- 372 Video: Jaish al muhajireen val ansar a-din spend eid teaching children to shoot, chechensyria.com, 8 Ağustos 2014
- 373 Designations of Foreign Terrorist Fighters, state. gov , 24 Eylül 2014
- 374 Green Battalion, jihadintel.meforum.org
- 375 Military commander of 'Green Battalion', al-Qaeda affiliate killed in Qalamoun, en.zamanalwsl.net, 25 Kasım 2013
- 376 <https://twitter.com/ajaltamimi/status/517050685724954627>
- 377 <https://www.youtube.com/watch?v=rWN8XfpGJZ8>
- 378 Ex-Guantanamo prisoner killed in Syria, america. aljazeera, 18 Eylül 2013
- 379 <https://www.youtube.com/watch?v=f04x2zxmZtg>
- 380 Syria. Emir of Islamic Levant Sheikh Abu Ahmad al-Maghribi martyred, Insha'Allah, in battles for Hilltop # 45 in Latakia, kavkazcenter.com, 2 Nisan 2014
- 381 <https://www.youtube.com/watch?v=TstOnNVfids>
- 382 Harakat Sham al-Islam, jihadintel.meforum.org
- 383 Designations of Foreign Terrorist Fighters, state. gov, 24 Eylül 2014
- 384 Syria's salafi insurgents: The Rise of the Syrian Islamic Front, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, Aron Lund, March 2003 <http://www.ui.se/eng/upl/files/86861.pdf>
- 385 Factbox: Syrian rebels against opposition coalition, Reuters, 25 Eylül 2013
- 386 <https://www.youtube.com/watch?v=TPwjFQGHVs>
- 387 <https://www.youtube.com/watch?v=oHBT7sqrSQ4&feature=youtu.be>

- 388 http://halabnews.com/wp-content/uploads/2014/02/14815_1448149225414570_1083341176_n.jpg
- yok
- 389 الرحيم اقدمه <http://www.mediafire.com/view/?6vqcr9ia0c1ubv9>
- 390 The Islamic Alliance Emerges, ISW, 27 Eylül 2013
- 391 Imam Bukhari Jamaat, trackingterrorism.org,
- 392 İmam Buhari Ketibesi Lideri ile Röportaj, Haksözhaber, 30 Eylül 2014
- 393 <https://www.youtube.com/watch?v=XvI6aanBaho>
- 394 İmam Buhari Ketibesi'nin Handerat operasyon görüntüleri, kavkazcenter.com, 5 Kasım 2014
- 395 Direnişçilerden Esed'e darbe: onlarca asker öldü ve esir alındı, İncanews, 3 Şubat 2015
- 396 <https://www.youtube.com/watch?v=QJ5PuCIWtCs>
- 397 Suriye'de yükselen muhalif grup: İmam Buhari ketibesi, İncanews, 13 Nisan 2015
- 398 Videos of Uzbek İmam Bukhari Jamaat training camp in Aleppo, chechensinsyria.com, 24 Mayıs 2014
- 399 Split Among North Caucasian Fighters in Syria, cacialanalyst.org, 2 Temmuz 2014
- 400 Syrian opposition groups fail to capture Aleppo prison, al-monitor, 6 Şubat 2014
- 401 <https://www.youtube.com/watch?v=POTMoZKvw4g>
- 402 'Sonradan farklı denklemler oluştu', al-jazeera, 24 Eylül 2014
- 403 <https://www.youtube.com/watch?v=624y3LDfjbM>
- 404 Şişani: Fitne Hastalığı Zaferi Geciktiriyor! haksozhaber.net, 6 Ocak 2015
- 405 Irak'ın en köklü cihâd grubu Ensâr el İslâm (detaylı inceleme) , İslâm-tr, 16 Eylül 2013
- 406 Türkistan İslâm Partisi Doğu Türkistan Meselesi İlgi istiyor. turkistanbulteni.com, 12 Haziran 2012
- 407 <https://www.youtube.com/watch?v=I8Kh1u5qb7A>
- 408 Doğu Türkistan'da Müslüman katliamı, Haber7, 30 Aralık 2013
- 409 Turkistan Islamic Party (TIP) ,trackingterrorism.org
- 410 TIP Publishes Photos of Children Training with Guns at Camp, news.siteintelgroup.com, 12 Aralık 2014
- 411 <https://www.youtube.com/watch?v=uj-iNEFKUNA>
- 412 Türkistan İslâm Partisi Doğu Türkistan Meselesi İlgi istiyor. ,turkistanbulteni.com, 12 Haziran 2012
- 413 Terrorist Exclusion List, state. Gov, 29 Aralık 2004
- 414 Turkestan Islamic Party, news.siteintelgroup.com
- 415 Turkestan Islamic Party, jihadology, 1 Mayıs 2015
- 416 <https://www.youtube.com/watch?v=1boof4jNHLQ>
- 417 <https://www.youtube.com/watch?v=bdh-13Fa6os>
- 418 Lübnan ve Fethul İslâm Gerçeği, kavkazcenter, 24 Mayıs 2007
- 419 <https://www.youtube.com/watch?v=FyNVpTNH7H8>

- 420 Fresh clashes in northern Lebanon, BBC, 2 Mayıs 2007
- 421 Hizbullah üyelerinden Fethül İslâm üyelerine işkence, pressmedya, 16 Şubat 2012
- 422 Hezbollah head warns against raid, BBC, 26 Mayıs 2007
- 423 https://www.youtube.com/watch?v=HwR_ANiwZ0Y
- 424 ABD'den Lübnan'a 3 uçak dolusu silah, Milliyet
- 425 Designation of Fatah al-Islam under Executive Order 13224, state. Gov, 13 Ağustos 2007
- 426 Booby-trap kills four soldiers at Nahr al-Bared, dailystar, 16 Haziran 2007
- 427 Fatah-al İslâm, terrorism.com
- 428 François al-Hajj assassinated, now. mmedia. me, 12 Aralık 2007
- 429 Fransua El-Hac Suikastı, tasam, 14 Aralık 2007
- 430 Fatah al-Islam says leader 'dead' , BBC, 10 Aralık 2008
- 431 Fethul İslâm'in Dönüşü, pressmedya, 14 Mayıs 2012
- 432 Syrian Jihadism, Aron Lund, Swedish Institute of International Affairs. www.ui.se, 14 Sep 2012
<http://www.ui.se/upl/files/77409.pdf>
- 433 Jihad in Syria, Middle East Security Report 6, Elizabeth O'bagy, September 2012 <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Jihad-In-Syria-17SEPT.pdf>
- 434 Lebanon's Most Wanted Sunni Terrorist Blows Himself Up in Syria, Yalibnan 23 Nisan 2012
- 435 Abdullah Azzam Brigades, globalsecurity.org
- 436 <https://www.youtube.com/watch?v=2PLi3aTjaVo>
- 437 <https://www.youtube.com/watch?v=UGgqeS8l-PY>
- 438 <https://twitter.com/sirajeddinezz>
- 439 Adbullah Azzam Brigades denies responsibility for Damascus suicide attacks, Longwarjournal, 28 Aralık 2011
- 440 Abdullah Azzam Brigades launches rocket attacks from Gaza, longwarjournal, 15 Temmuz 2014
- 441 Abdullah Azzam Brigades, jihadology, 17 Nisan 2015
- 442 Terrorist Designations of the Abdallah Azzam Brigades, state. Gov, 24 Mayıs 2012
- 443 Profile: Abdullah Azzam Brigades, BBC, 19 Kasım 2013
- 444 Abdullah Azzam Brigades names leader, advises against attacks in Syria's cities, Longwarjournal, 27 Haziran 2012
- 445 The Abdullah Azzam Brigades: Behind the Terrorist Group That Bombed Iran's Beirut Embassy, world. Time, 20 Kasım 2013
- 446 <https://www.youtube.com/watch?v=521jUIE1rGI>
- 447 CRS Report For Congress 5 Şubat 2004 Kenneth Katzman Ortadoğu, Dış İlişkiler ve Savunma Uzmanı
- 448 <https://www.ctc.usma.edu/posts/letters-from-abbottabad-bin-ladin-sidelined>

- 449 "Foreign Jihadism in Syria: Dispatch No.4" Security Assessment in North Africa April 2014
(<http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/RSANA/SANA-Dispatch4-Syrian-Jihadism.pdf>)
- 450 http://www.longwarjournal.org/archives/2007/04/senior_al_qaeda_oper.php
- 451 <http://www.pressmedya.com/haber/9077/cami-ve-pazar-yeri-bombacilari-yakalandi.html>
- 452 <https://www.youtube.com/watch?v=c7J9fOw9Tww>
- 453 <https://www.youtube.com/watch?v=sO-p931gmmg>
- 454 <http://www.incanews.com/dosya/4089/el-kaideden-manifesto>
- 455 <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>
- 456 <https://www.youtube.com/watch?v=1CukB6APYj8>
- 457 <https://www.youtube.com/watch?v=USkf0fa9Vm8>
- 458 <https://www.ctc.usma.edu/posts/the-jrtn-movement-and-iraq%E2%80%99s-next-insurgency>
- 459 "The 'Islamic State' Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Center June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>); "Ambiguous Endings" DIIS Report 2013 (http://www.diis.dk/files/media/publications/import/rp2013-23-ambiguous-endings_web.jpg.pdf)
- 460 "Between brutality and fragmentation" Clingendael July 2014 (<http://www.clingendael.nl/sites/default/files/Options%20for%20addressing%20the%20Syrian%20civil%20war%20July%202014%20van%20Veen%20-%20Abdo.pdf>)
- 461 "The Islamic State" The Soufan Group November 2014 (<http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>)
- 462 Haydar el Hoi, Iraq: Sunni resurgence feeds Maliki's fears, http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR86_SYRIA_REPORT.pdf
- 463 "The 'Islamic State' Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Center June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>)
- 464 Reuters, May 16, 2010, (www.siteintelgroup.com/Pages/Default.aspx)
- 465 "Foreign Fighter Involvement in Syria" International Institute for Counter-Terrorism January 2014 (<http://ihls.com/wpcontent/uploads/2014/01/Foreign-Fighter-Involvement-in-Syria.pdf>)
- 466 "The Islamic State Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Service June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>)
- 467 "The 'Islamic State' Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Center June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>)
- 468 "Between brutality and fragmentation" Clingendael July 2014 (<http://www.clingendael.nl/sites/default/files/Options%20for%20addressing%20the%20Syrian%20civil%20war%20July%202014%20van%20Veen%20-%20Abdo.pdf>)
- 469 "An Army in All Corners" Institute for the Study of War April 2015 (<http://understandingwar.org/sites/default/files/An%20Army%20in%20All%20Corners%20by%20Chris%20Kozak%201.pdf>)
- 470 "Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response" Congressional Research Service September 2014 (<https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33487.pdf>)

- 471 "The Resilience of Moderate Syrian Rebels, Arab Reform Initiative, Felix Legrand, September 2014 http://www.arab-reform.net/sites/default/files/20140922_Legrand_FSA_EN_formatted_final.pdf
- 472 "The Islamic State" The Soufan Group November 2014 (<http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>)
- 473 "The Islamic State" The Soufan Group November 2014 (<http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>)
- 474 "The Shiite Jihad in Syria and Its regional Effects" The Washington Institute 2015 https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus138_Smyth-2.pdf
- 475 "The Islamic State Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Service June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>)
- 476 "The 'Islamic State' Crisis and U.S. Policy" Congressional Research Center June 2015 (<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf>)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr